

Департамент освіти і науки Луганської обласної державної адміністрації
Луганський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

КРОКУЄМО ДО УСПІХУ: РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ

Харків
«Друкарня Мадрид»
2018

УДК 373.3.091(075.8)
К83

*Друкуються за рішенням ученої ради
Луганського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти
(протокол № 6 від 29 листопада 2018 р.)*

Рецензенти:

Л. О. Савчук, завідувач кафедри педагогіки, психології та корекційної освіти Рівненського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;

В. В. Кондратова, доцент кафедри дошкільної та початкової освіти КЗ «Кіровоградський ОІППО імені Василя Сухомлинського», кандидат педагогічних наук;

О. В. Пагава, завідувач кафедри педагогіки та психології Луганського ОІППО, кандидат психологічних наук

Укладачі:

Н. Б. Ларіонова, доцент кафедри педагогіки та психології Луганського ОІППО, кандидат педагогічних наук, доцент;

Н. М. Стрельцова, методист кафедри педагогіки та психології Луганського ОІППО;

М. О. Банник, учитель початкових класів Лисичанської загальноосвітньої школи І–ІІІ ступенів № 4 Лисичанської міської ради Луганської області, учитель вищої категорії, учитель-методист

Крокуємо до успіху : ранкові зустрічі : навчально-методичний посібник / уклад. : Н. Б. Ларіонова, Н. М. Стрельцова, М. О. Банник.
Харків : «Друкарня Мадрид», 2018. 114 с.
ISBN 978-617-7683-40-6

Посібник містить загальні теоретико-методичні характеристики проведення ранкових зустрічей, дидактичний матеріал (вправи, прийоми тощо) для проектування цього компонента гуманістично спрямованого освітнього процесу, моделі ранкових зустрічей тематичних тижнів/днів, розроблені вчителями початкових класів Луганської області.

Матеріали посібника можуть бути використані вчителями початкових класів, студентами педагогічних спеціальностей, спеціалістами методичних центрів/кабінетів.

УДК 373.3.091(075.8)

ISBN 978-617-7683-40-6

© Луганський обласний інститут
післядипломної педагогічної освіти, 2018
© «Друкарня Мадрид», 2018

ЗМІСТ

ВСТУП	4
Розділ 1. ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ	6
1.1. Актуальність і функції практики «ранкове коло» в початковій школі. <i>Н. Б. Ларіонова</i>	6
1.2. Компоненти ранкової зустрічі. <i>Н. М. Стрельцова, М. О. Банник</i>	13
1.3. Дидактичний матеріал для проектування ранкових зустрічей	19
Розділ 2. РАНКОВІ КОЛА: ДІЛИМОСЬ ДОСВІДОМ	28
2.1. Ранкові зустрічі до тематичного тижня «Транспорт у нашому житті». <i>О. М. Колпакова</i>	28
2.2. Ранкові зустрічі до тематичного тижня «Мої друзі». <i>Т. В. Степанова, В. В. Літвінова</i>	52
2.3. Ранкові зустрічі до тематичного тижня «Найголовніше – бути людиною!». <i>О. М. Колпакова</i>	61
2.4. Весняні ранкові зустрічі. <i>І. С. Шелехова, І. Г. Димова, Ю. І. Кравець</i>	78
2.5. У світі тварин. Слони – унікальні істоти. <i>С. В. Перекотій</i>	91
2.6. Пори року. <i>О. Г. Мягка</i>	94
2.7. Хто створює модний одяг? <i>Є. В. Єфременко</i>	97
2.8. Слова ввічливості. <i>О. М. Крестьянова</i>	100
2.9. Вірний друг людини – собака. <i>О. М. Колпакова</i>	104
ЛІТЕРАТУРА	110
ГЛОСАРІЙ	111

ВСТУП

Останнім часом до лексики освітян увійшло таке поняття як «педагогічний тренд» (від англ. Trend – у широкому сенсі – основна тенденція зміни будь-чого, напрям розвитку в будь-якій галузі життя).

Одним з основних трендів в освіті є відмова від апологетизації розуму, який дуже нас обмежує – паттернами, стереотипами, логікою про те, що можливо, а що ні; створення умов для гармонізації таких складників свідомості здобувача освіти, як чуттєво-емоційна та раціональна.

У проекті «Нова Українська школа: основи стандарту освіти» це знайшло своє відображення в установках на формування особистості за формулою «Я відчуваю, думаю, дію», а в концепції Нової української школи – у визначенні серед наскрізних умінь, спільних для всіх ключових (життєвих) компетентностей, уміння конструктивно керувати емоціями, застосовувати емоційний інтелект.

Саме в цьому контексті, перш за все, розглядаються ранкові зустрічі/ранкові кола, які в методичній літературі трактуються як зустріч на початку дня всієї групи дітей з педагогом, завдання якої – створити позитивну атмосферу в класі на весь час перебування дітей у школі.

Ранкові зустрічі – це той випадок, коли абсолютно доречним є вислів «Усе геніальне – просто!». За зовнішньою простотою цієї практики ховається значна кількість функцій та педагогічних наслідків як моментальних, так і віддалених у часі.

Слід також ураховувати, що все, що повторюється щодня, може перетворитися на рутину в прямому сенсі цього слова. Як влучно висловились тренер Усеукраїнського фонду «Крок за кроком» Юлія Найда, ранкова зустріч може стати як 15-20 хвилинами радості, так і 15-20 хвилинами суцільної нудьги.

Усе залежить від:

- дотримання основних психолого-педагогічних вимог до проведення ранкової зустрічі;
- креативності вчителя, від його вміння як придумати щось оригінальне, так і творчо адаптувати запропоновану іншим педагогом модель ранкової зустрічі, а головне – залучити учнів як співавторів сценарію ранкового кола на засадах провідного принципу педагогіки партнерства – принципу розподіленого лідерства.

Саме тому автори й упорядники цього посібника виходили з думки: чим більше методичних ідей і практичних розробок побачать світ, тим більшим буде педагогічний космодром для творчого злету й успішним старт кожного навчального дня – для всіх учасників освітнього процесу.

Ми створювали цей посібник з великою любов'ю – до дітей, учителів, Луганщини й Нової української школи.

Посібник містить загальні теоретико-методичні характеристики проведення ранкових зустрічей, дидактичний матеріал (вправи, прийоми тощо) для проектування цього компонента гуманістично спрямованого освітнього процесу, моделі ранкових зустрічей тематичних тижнів/днів, розроблені вчителями початкових класів Луганської області.

РОЗДІЛ 1

ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ

1.1. Актуальність і функції практики «ранкове коло» в початковій школі

*Н. Б. Ларіонова,
доцент кафедри педагогіки та психології
Луганського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
кандидат педагогічних наук, доцент,
сертифікований тренер
Нової української школи*

Незважаючи на багаторічний досвід використання ранкових зустрічей в освітній практиці України, вони не стали об'єктом активних наукових досліджень.

Зокрема, є потреба в теоретичному обґрунтуванні актуальності практики «ранкове коло» та її функцій в початковій школі.

Актуальність і значення практики «ранкове коло» в початковій школі логічно обґрунтовувати на основі сутнісних характеристик самої практики, психолого-педагогічних особливостей молодших школярів та особливостей їхнього соціального розвитку як в сучасних соціокультурних умовах, так і в умовах нової соціальної ситуації – початку шкільного життя.

Аналіз методичної літератури, присвяченої практиці «ранкова зустріч/ранкове коло», дозволяє:

1. визначити ранкові зустрічі як практику, що проводиться зазвичай на початку дня, під час якої вчитель з учнями об'єднуються в коло та виконують декілька пізнавальних різнопланових діяльностей, що створюють позитивне налаштування на весь день взагалі й налаштування на навчання зокрема, формують відповідальну турботливу класну спільноту, забезпечують розвиток академічних, соціальних, мовленнєвих навичок дітей, впровадження демократичних цінностей;

2. розглядати її як педагогічну технологію – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів.

Основні вимоги до проведення ранкового кола:

1. учитель виступає в ролі фасилітатора (людини, яка допомагає зроби́ти так, щоб все відбувалось належним чином, але не намагається жорстко контролювати процес);

2. основний суб'єкт цього педагогічного дійства – учні;

3. зручність предметно-просторового середовища;

4. інклюзія – включення кожної дитини, її активна участь в обміні досвідом, обговоренні проблем, що хвилюють дітей і безпосередньо їх стосуються, у прийнятті рішень;

5. інтерактивний та невимушений характер зустрічі;

6. активне використання ігрових прийомів і технологій;

7. спокійна атмосфера довіри, взаємоповаги, взаємопідтримки, співпраці.

Сутнісними особливостями молодшого шкільного віку є:

1. домінанта чуттєво-емоційної складової свідомості над раціональною;

2. високий рівень емоційності (психічна діяльність дітей зазвичай зафарбована емоціями; вони не вміють стримувати свої почуття, контролювати їх зовнішній прояв, вони дуже безпосередні й відверті у вираженні радості, горя, суму, страху, задоволення чи невдоволення; має місце значна емоційна нестійкість (часта зміна настроїв, схильність до афектів, короткочасних і бурхливих проявів радості, горя, гніву, страху тощо);

3. домінанта афективної пам'яті.

Особливості соціального розвитку дітей цього віку характеризуються ускладненням процесу соціалізації в цілому внаслідок:

по-перше, недостатнього рівня батьківської культури, як результат, – неадекватні очікування щодо власної дитини, використання невідповідних її віковим та індивідуальним особливостям засобів виховання;

▪ по-друге, значного тиску негативних соціальних процесів і проблем на сучасну сім'ю, як результат, – значна частка родин демонструє явне або приховане сімейне неблагополуччя, що у вихованні дитини проявляється в широкому негативному діапазоні (від соціального сирітства, сімейного насильства до недостатнього задоволення потреби дитини в батьківській увазі й спілкуванні);

▪ по-третє, кількісної переваги таких типів сімей як нуклеарні, однодітні результатом чого є неможливість компенсувати недостатність батьківської уваги спілкуванням з бабусею/дідусем, братами/сестрами, іншими близькими родичами;

▪ по-четверте, відсутністю або значним обмеженням в житті дитини такого фактору як вулиця з її множинністю контактів з іншими дітьми, як з ровесниками, так і старшими або молодшими;

▪ по-п'яте, значною, переважно неконтрольованою дорослими присутністю такого чинника, як ЗМІ, результатом чого є отримання дитиною невідповідної її віку, психотравмувальної інформації, нездатність відрізнити реальну й віртуальну реальність.

Узагальненим результатом цих негативних впливів є несформованість базової довіри до світу, відчуття самотності, незахищеності, неадекватна самооцінка, високий рівень тривожності, агресія (внутрішня й (або) зовнішня) тощо.

За таких умов початок шкільного життя може стати для дитини стресовою ситуацією, з якою дитина без допомоги, підтримки зовні може не

впоратися. Невипадково шкільні педагоги відзначають щорічне збільшення серед молодших школярів дітей з підвищеним рівнем тривожності.

Спробуємо визначити потенціал ранкових зустрічей, як ресурсу психолого-педагогічного впливу, необхідного сучасним молодшим школярам, обґрунтувати їх функції як складової гуманістично спрямованого освітнього процесу.

Кожного навчального ранку дитина переживає одразу після пробудження (яке інколи не співпадає з її біологічними ритмами, але в будь-якому разі у прискореному темпі) швидкі ранкові процедури й збори до школи, дорогу до закладу, що наближає її стан до стресового, а часто власне таким і є.

Ранкові зустрічі (вітання в дружньому колі, обмін думками в спокійному, розважливому темпі, ігри й розваги під час групових занять, участь у плануванні життя класу й, відповідно, власного життя в процесі щоденних новин) з їх сюрпризами й різноманітними «цікавинками» не сприймаються дитиною як навчання. Отже, зустрічі виступають своєрідним психологічним амортизатором, плавним і приємним переходом до активного й змістовного шкільного дня.

Щоденне переживання ранкової радості у сполученні з приємним шкільним днем, організованим відповідно до гуманістичних цінностей Нової української школи, очікування приємного сприяє:

а) *збереженню здоров'я дитини;*

в) *формуванню в неї життєвого оптимізму як наявності позитивної перспективи.*

Початок шкільного життя знаменується появою нового для дитини соціального середовища, нового статусу й відповідної соціальної ролі. Отже, постає комплекс завдань, успішність розв'язання яких визначає не тільки успішність навчання, але й життя дитини загалом:

- адаптація до умов шкільного життя;
- опанування нової соціальної ролі;
- адаптація до нових мікросоціальних умов;
- набуття соціальної ідентичності з класним колективом.

На думку науковців, показником успішної адаптації до умов шкільного навчання, який своєю чергою виступає умовою прийняття нового статусу й ролі учня, є перше психічне новоутворення цього віку – внутрішня позиція школяра як сформоване стійке загальне позитивне ставлення дитини до школи.

З урахуванням особливостей емоційної сфери дитини цього віку, пріоритету емоційно-чуттєвої складової свідомості й викладених вище характеристик ранкових зустрічей можна стверджувати, що саме ця техніка надає найбільше можливостей дитині пережити безліч позитивних емоцій і переживань, отримати насолоду.

Приналежність до групи в молодшому шкільному віці усвідомлюється через безпосередні відчуття такої приналежності. Ранкові зустрічі забезпечують такі відчуття по-перше, через об'єднання саме в коло, а по-друге,

через комплекс різноманітних форм комунікації (тактильних, візуальних, аудіальних, вербальних).

Повторюваність системи контактів у сполученні з поглибленням розуміння себе й інших (саме завдяки цій повторюваності!) як суб'єктів комунікації, сам характер спілкування як спільної діяльності сприяє формуванню адекватних міжособистісних стосунків

Усе викладене вище дозволяє виділити такі функції як: *адаптація до шкільного життя*, забезпечення *позитивного сприйняття нового соціального статусу* – учня/школяра, на основі чого успішно здійснюється опанування всіма складовими відповідної ролі; *набуття соціальної ідентичності* як переживання й усвідомлення своєї приналежності до класного колективу; *соціально-психологічної адаптації* як організації мікросоціальної взаємодії, формування адекватних міжособистісних стосунків.

З приходом дитини до школи основною, ведучою діяльністю стає навчання, успіхи якого залежать, у першу чергу, від ставлення самої дитини.

Психолого-педагогічною особливістю молодшого шкільного віку є те, що спочатку в дитини формується інтерес до самого процесу навчальної діяльності без усвідомлення її значення, на основі переживання почуття задоволення від своїх досягнень. На ранкових зустрічах таким досягненням є все, що може продемонструвати дитина: презентація власного досвіду, знань, отриманих не тільки в процесі навчання, результатів творчої діяльності (малюнків, фото, конструкцій з кубиків LEGO тощо), інформації про своє хобі, домашнього улюбленця й т. ін., повідомлення в кріслі автора, демонстрація розуміння почутої від когось інформації, висловлення власних міркувань, участь у логічних і рухливих іграх тощо).

Підкріплення почуття задоволення схваленням, захопленням вчителя й інших дітей забезпечує *формування інтересу до змісту навчальної діяльності*.

Спілкування учнів цього віку має свої особливості:

1. у процесі спілкування домінують комунікативна та інтерактивна функції;

2. має місце дисбаланс між вербальною і невербальною комунікацією на користь останньої.

Ранкові зустрічі ставлять дитину в ситуацію активного спілкування з одночасним спостереженням спілкування інших учасників, у тому числі вчителя, який виступає еталоном ефективної взаємодії, що сприяє формуванню системи комунікативних умінь: слухати партнера, виробляти тактику спілкування, доцільно користуватися невербальними засобами спілкування та засобами мовленнєвого етикету.

Як показують спостереження, позитивна динаміка в розвитку власних комунікативних умінь добре усвідомлюється самою дитиною, що своєю чергою стимулює її активність у спілкуванні, мінімізує наявні внутрішні

комунікативні бар'єри. Отже, ми можемо визначити таку функцію ранкових зустрічей як *розвиток системи комунікативних умінь*.

Доброзичлива, невимушена атмосфера спілкування в колі сприяє природній поведінці дітей, їх відкритості, конгруентності внутрішнього емоційного стану та його зовнішніх проявів. У сполученні з практикою ідентифікації свого стану за допомогою календарика настрою, обговорення емоційного стану учасників зустрічі та його причин це забезпечує *формування емоційного інтелекту дитини* – здатності розпізнавати емоції, розуміти наміри, мотивацію й бажання інших людей і свої власні, а також здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей з метою вирішення практичних задач.

Інтенсивність, багатовекторність спілкування, його суб'єкт-суб'єктний характер, спостереження за поведінкою учасників під час презентації їх думок, ставлень, обмін соціальним досвідом, обговорення вчинків сприяє *формуванню соціального інтелекту* – здатності розуміти поведінку іншої людини, свою власну поведінку, а також здатність діяти відповідно до ситуації.

Особливе місце в системі контактів під час ранкової зустрічі, виходячи з сутнісних психолого-педагогічних характеристик молодших школярів, займають тактильні – генетично вихідна форма комунікації. Одночасно вони слугують для дитини цього віку найбільш затребуваним й ефективним шляхом подолання життєвих труднощів (так звана стратегія «обіймаю, переживаю, гладжу»).

Дотримання вимог до проведення ранкової зустрічі, викладених вище, забезпечує комплексну комфортність:

1. фізичну – відповідність між тілесними, соматичними потребами дитини та предметно-просторовими умовами середовища зустрічі;
2. психологічну – забезпечення в дитини відчуття задоволення, спокою, захищеності;
3. інтелектуальну – задоволеність дитини своєю розумовою діяльністю, її результатами, а також задоволення потреби в отриманні нової інформації.

Так ранкова зустріч виконує *здоров'язберезувальну* функцію.

Молодший шкільний вік – важливий сензитивний період у становленні особистісного розвитку учня. Цей процес здійснюється в єдності двох складових:

1. соціальної адаптації, основним змістом якої є засвоєння просоціальних, у першу чергу, гуманістичних цінностей;
2. автономізації (індивідуалізації), основним змістом якої є становлення суб'єктності дитини – усвідомлення й позитивне прийняття себе.

У молодшому шкільному віці, з одного боку, свідомість досягає певного рівня розвитку для сприйняття гуманістичного аспекту людських взаємовідносин, а з іншого – розвивається необхідна сфера почуттів дитини – емоційне ставлення до людей, що оточують.

Саме почуття відіграють важливу роль у структурі ціннісного ставлення. Лише за умови наявності стійких позитивних переживань стає можливим формування активного ціннісного ставлення.

Крім того, у молодших школярів з'являються так звані нові «усупільнені» переживання: комфортне відчуття в класному колективі формують відчуття власної значимості.

Включення кожної дитини, її активна участь в обміні досвідом, обговоренні проблем, у прийнятті рішень в атмосфері довіри, взаємоповаги, взаємопідтримки, співпраці, заохочення й сприйняття кожним кожного як умови проведення ранкової зустрічі, які повторюються кожного навчального дня, сприймаються дитиною як атрибут життя класної групи й свого власного, забезпечують позитивні емоції й переживання щодо приналежності до даної групи, щодо цінностей, які в ній культивуються й підтримуються, щодо затвердження власного «Я». Усе це дозволяє стверджувати, що ранкові зустрічі *сприяють особистісному розвитку дитини*.

Невимушеність поведінки дітей, їх цілісне включення в процес ранкової зустрічі дає можливість для педагогічного спостереження, більш глибокого пізнання індивідуальних особливостей кожної дитини, без чого неможливе дотримання провідного принципу НУШ – принципу дитиноцентризму. Це дозволяє виділити таку функцію практики як *діагностувальна*.

Усі визначені нами функції ранкової зустрічі представляють собою систему – взаємодіють, взаємовпливають, взаємодоповнюють одна одну.

Реалізація цієї системи функцій забезпечується тільки за умови забезпечення комплексу психолого-педагогічних вимог до проведення ранкового кола, викладених вище.

Отже, ранкова зустріч розглядається нами як педагогічна технологія, яка: відповідає психолого-педагогічним особливостям молодших школярів та особливостям їх соціального розвитку в сучасних соціокультурних умовах та в умовах нової соціальної ситуації – початку шкільного життя;

виконує комплекс функцій:

- формування життєвого оптимізму;
- здоров'язбережувальну;
- адаптації до шкільного життя;
- позитивного сприйняття нового соціального статусу/ролі;
- формування інтересу до змісту навчальної діяльності;
- набуття соціальної ідентичності з класним колективом;
- соціально-психологічної адаптації;
- розвитку системи комунікативних умінь;
- формування емоційного інтелекту;
- формування соціального інтелекту;
- діагностувальну.

Список використаних джерел

1. Ковальчук О. В. Психолого-педагогічні особливості розвитку молодшого школяра як об'єкта формування гуманістичних цінностей / О. В. Ковальчук // Науковий часопис НПУ імені М. П. Драгоманова. Серія 11 : Соціологія. Соціальна робота. Соціальна педагогіка. Управління. 2014. Вип. 19. С. 97–103. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nchnpu_011_2014_19_17 (дата звернення: 12.11.2018).
2. Кутіщенко В. П. Психологічне здоров'я молодших школярів в контексті їх соціальної взаємодії з дорослими // Психолого-педагогічне забезпечення особистісного розвитку майбутнього фахівця з вищою освітою: зб.наук. праць за матеріалами II Всеукраїнської науково-практичної конференції (27 червня 2014 року, м. Кам'янець-Подільський). С. 168–175.
3. Мартиненко Світлана. Як зберегти психічне здоров'я дитини: поради вчителям і батькам // Початкова школа. 2014. № 5. С. 41–43.
4. Медведская Е. И. Тактильный контакт и его роль во взаимодействии взрослого и ребенка // Пачатковая школа. 2012. № 10. С. 62–64.
5. Психологічний словник / [авт.-уклад. : В. В. Синявський, О. П. Сергєєнкова; за ред. Н. А. Побірченко]. Київ : Наук. світ, 2007. 274 с. URL: <http://www.chito.in.ua/o-p-sergyeyenkova-za-red-n-a.html> (дата звернення: 12.11.2018).
6. Сергєєнкова О. П. Педагогічна психологія. URL: <http://westudents.com.ua/glavy/78975-35-psihologchna-harakteristika-pedagogchno-mausternost-stilv-pedagogchno-dyalnost.html> (дата звернення: 12.11.2018).
7. Сідун М. М. Особливості процесу спілкування молодших школярів у шкільному колективі // Науковий вісник Ужгородського національного університету : зб. наук. пр. Ужгород. Серія, Педагогіка. Соціальна робота. 2017. Вип. 1 (40). С. 259–261.
8. Ткаченко Л. В. Психолого-педагогічні особливості учнів молодших класів у процесі навчальної діяльності // Збірник наукових праць Херсонського державного університету. Херсон, Педагогічні науки. 2015. Вип. 67. С. 148–152.
9. Яценко Л., Кравченко Т. Особливості соціалізації дітей молодшого шкільного віку // Гуманітарний вісник Державного вищого навчального закладу «Переяслав-Хмельницький державний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди». Педагогіка. Психологія. Філософія. 2013. Вип. 28(2). С. 383–388. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gvvpdp_2013_28_2_74 (дата звернення: 12.11.2018).

1.2. КОМПОНЕНТИ РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

*Н. М. Стрельцова,
методист кафедри педагогіки та психології
Луганського обласного інституту
післядипломної педагогічної освіти,
сертифікований тренер
Нової української школи
М. О. Банник,
учитель початкових класів
середньої загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 4 м. Лисичанська
Луганської області*

Практика ранкових зустрічей не є новацією. Окремі педагоги, окремі заклади дошкільної та середньої освіти мають багаторічний досвід упровадження цієї методики, відлік якого розпочався задовго до появи Концепції Нової української школи.

Аналіз методичної літератури й освітньої практики доводить наявність підходу до використання ранкової зустрічі як педагогічної технології з певним алгоритмом проведення, логічно послідовною реалізацією структурних компонентів (етапів).

Упровадження практики вимагає попередньої роз'яснювальної роботи з з батьками, яка проводиться один раз перед початком навчального року: батькам надається інформація про зміст і значення ранкових зустрічей, час і можливі місця проведення, форми можливої участі батьків в організації й проведенні, підготовці предметно-просторового середовища.

Обговорюється основне правило: «Приходить на ранкову зустріч вчасно!». Підвищенню мотивації батьків буде сприяти проведення з ними такої зустрічі.

Першим компонентом ранкової зустрічі є

Організаційний компонент:

Він включає:

- визначення часу й тривалості ранкової зустрічі;
- вибір місця проведення;
- підготовку предметно-просторового середовища;
- об'єднання дітей у коло.

Перші ранкові зустрічі будуть короткотривалими (близько 3-5/10 (хвилини) з однією чи двома діяльностями. Поступово час збільшуватиметься (до 10-15/20-25 хвилин) і кількість діяльностей зростатиме до 3-4-х.

Основна вимога до місця проведення – достатній простір для утворення кола й фізична комфортність учнів, педагога, інших учасників. Бажано урізноманітнити місце проведення – це не обов'язково класна кімната, це

може бути ігрова кімната, зручне й естетичне місце на шкільному подвір'ї, або поруч з ним, шкільний коридор тощо. Для зручності проведення можлива зміна місць проведення різних етапів зустрічі.

У підготовці предметно-просторового середовища обов'язково беруть участь всі учні: розташовують меблі, розгортають килим, розкладають килимки, розміщують необхідні матеріали на стенді тощо.

Коло на ранковій зустрічі може бути утворене різними способами: довільно, за зростом дітей, за кольором очей, волосся дітей, за черговістю приходу до класу тощо.

Різні способи формування кола:

- запропонуйте дітям сісти так, щоб біля кожного сиділи друзі;
- запропонуйте дітям сісти в коло так, щоб хлопчики й дівчатка чергувалися;
- запропонуйте створити коло, в якому всі сидять в алфавітному порядку (чудова нагода для вивчення абетки!);
- запропонуйте дітям утворити коло у послідовності відповідно до пори року/місяця їхніх днів народження. У першому випадку можна запропонувати загадки про пори року. У другому випадку може бути корисним на початку кола покласти картку з написом «січень», а в кінці – із написом «грудень».

Пропоуємо авторський варіант (*автор – Ларіонова Н. Б.*, доцент кафедри педагогіки і психології ЛОІППО):

коло будується ланцюжками (учитель запрошує «перший ланцюжок», ці діти запрошують «другий ланцюжок» і так, поки коло не замкнеться);

запрошенням слугує віршик:

***Хто народився в січні, –
Вставай! Вставай! Вставай!
До дружнього, до кола
Скоріше завітай!***

▪ запропонуйте дітям утворити коло у послідовності відповідно до знаків Зодіаку, під якими вони народилися. Тут необхідна підготовча робота: напередодні дати завдання – з'ясувати/пригадати, який саме знак – їхній (чудова тема для спілкування з батьками!). Для полегшення об'єднання по колу розкладають зображення символів знаків Зодіаку;

▪ викличте половину дітей у групі і скажіть їм сісти у коло так, щоб між ними залишились вільні проміжки. Запропонуйте решті дітей приєднатися до кола й сісти у цих вільних місцях;

▪ роздайте дітям за допомогою непрозорої торбинки деталі ЛЕГО кольорів світлофору, запропонуйте першими сісти «червоним», другими – «жовтим», а третіми – «зеленим»;

- роздайте дітям за допомогою таємної скриньки різноманітні геометричні фігури; запропонуйте першими сісти «колам», другими – «трикутникам», третіми – «квадратам» і так далі;

- роздайте дітям за допомогою таємної скриньки картки з написами – назвами частин мови; запропонуйте першими сісти «іменникам», другими – «прикметникам», третіми – «дієсловам» і так далі. До цього способу ранкового кола можна додатково запропонувати дітям, перш ніж ставати/сідати в коло, навести приклад «своєї» частини мови з дозволом тим, хто вже зайняв своє місце в колі, підказувати «новобранцям», які мають ускладнення.

Головне, щоб учитель щодня пропонував різні способи утворення кола, і сам проявляв творчість, пропонуючи дітям цікаві варіанти, й залучав їх до генерування ідеї: «Як ми сьогодні утворимо наше коло?».

У методичних публікаціях останніх років ми виявили різні варіанти виділення основних компонентів ранкової зустрічі:

I варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Групові заняття;
- 3) Щоденні новини;
- 4) Обмін інформацією.

II варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Обмін інформацією. Крісло автора;
- 3) Групове заняття.

III варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Повідомлення учнів;
- 3) Гра;
- 4) Колективна робота.

IV варіант:

- 1) Вітання;
- 2) Обмін інформацією;
- 3) Групове заняття;
- 4) Щоденник вражень.

Як ми бачимо, всі чотири варіанти включають такий компонент, як

Вітання:

Учитель має використовувати різноманітні веселі та приємні форми привітання, які підтримують учнів. Вітання різними мовами, грайливі вигуки з використанням описових прикметників, офіційні знайомства, використання вербальних і невербальних засобів, кодів, пісень і мелодій – популярні та випробувані вчителями в усьому світі. Використання кожного конкретного вітання з ініціативи вчителя має плануватися з урахуванням навчальної програми та навичок дітей. Наприклад, тематичний тиждень

«Ми – мандрівники» – доцільним є використання мови/форми вітання різних народів (англійською, французькою, показати язики (як у Тибеті), потертися носами (як це роблять жителі Лапландії), продемонструвати традиційне в Індії вітання *Namaste*).

Якщо спосіб вітання не прив'язаний до теми, запропонуйте дітям:

а) кожній дитині запропонувати своєму сусіду той спосіб вітання, який він хоче використати;

б) конкретній дитині стати автором вітання сьогоднішньої ранкової зустрічі (при цьому важливо встановити справедливу черговість авторства, наприклад, за абеткою, або днями народження/іменин. Основне правило: кожна дитина повинна виступити в ролі такого автора).

Цей структурний компонент може включати, крім власне вітання, ще й такі моменти як налаштування на плідну роботу, визначення дитини дня або поздоровлення іменинника.

Групові заняття

Мета групових занять полягає в об'єднанні групи. Кожний член групи приєднується до спільних розваг: співає, грає, бере участь у різних прийемних заняттях. Серед цих занять мають бути ігри, які не передбачають суперництва, а також завдання кооперативного характеру, де цінуються й ураховуються індивідуальний рівень навичок та інтереси. Ці заняття потребують від учнів використання навичок критичного мислення та сприяють самовираженню.

Під час роботи з дорослішими учнями заняття можуть бути більш структуровані та містити завдання, пов'язані з навчальною програмою. Інтелектуальні ігри та заняття, спрямовані на розвиток етичних і моральних почуттів, особливо цікавлять дітей молодшого шкільного віку. Їх можна використовувати в якості вступу до класної роботи та для обговорень.

Компонент групових занять у ранковій зустрічі сприяє розвитку демократичних цінностей у спільноті, доводячи важливість співпраці, включення й участі у спільній діяльності. Спільні ігри та заняття ґрунтуються на використанні сильних сторін кожного на користь усієї групи. Групові заняття заохочують розвиток виразного мовлення. Вони дають змогу забезпечити соціальний, академічний та фізичний розвиток, а також створюють можливості вчитись на помилках, виявляти наполегливість у сприятливому середовищі.

Головна мета ігор і занять полягає в тому, щоб отримувати задоволення, водночас створюючи відчуття спільноти. Учитель часто вважає за необхідне використовувати заняття, які:

- заохочують дітей сміятись;
- сприяють співпраці та груповому вирішенню проблем;
- розширюють репертуар пісень і віршів;
- підтримують навчальну діяльність;
- розвивають фізичну координацію, спритність і витривалість.

Плануючи групові заняття, учителі мають дібрати різноманітні завдання, що передбачають:

- дію та рух;
- використання мовлення;
- отримання досвіду застосування математичних дій;
- наукові експерименти;
- використання музики, пісень.

Завдання мають ураховувати:

- поточні теми навчальної програми або теми, що викликають інтерес;
- рівень зрілості учнів;
- досвід проведення групових занять;
- колективний досвід участі групи в конкретних заняттях.

Обмін інформацією

Діти висловлюють свої думки, обмінюються ідеями та пропонують важливі для них теми для обговорення. Діти мають змогу дізнатися щось один про одного. Обмін інформацією допомагає розвивати навички, які дають змогу навчатися впевнено говорити і слухати. Кожна дитина може поставити запитання чи прокоментувати, а дитина, яка повідомляє інформацію, відповідає на запитання та коментарі товаришів.

Саме в цей час закладаються основи демократичного спілкування, під час якого діти вчать вільно обмінюватися ідеями та коректно доводити власну правоту.

Цей структурний момент може включати:

- обговорення змін у природі й заповнення «Календаря погоди»;
- повідомлення з «народного календаря»;
- слухання історії виникнення предмета чи обладнання;
- отримання відповіді на своє запитання із «Скриньки запитань»;
- розв'язання якогось важливого питання, що стосується членів усього дитячого колективу;
- виконання творчого завдання.

Кожна дитина повинна побувати в кріслі автора.

Крісло автора – це особливе кріселко, стілець, де дитина може висловити все те, що її здивувало, схвилювало, вразило. Учень може презентувати тут свої малюнки, розповісти цікаві історії. В цей час усі інші діти уважно його слухають. Якщо кому-небудь щось незрозуміло, той може поставити запитання з приводу почутого. Звичайно, першокласники не одразу починають ставити запитання «автору» розповіді. Як ставити запитання і які запитання можна ставити – це має пояснити і навчити вчитель. Головне – викликати в дітей бажання активно слухати іншу дитину й ділитися власними враженнями від будь-яких подій.

Щоденні новини

Цей структурний момент дуже важливий для об'єднання класної спільноти як частини шкільної спільноти, для можливості дітям відчутися себе частинкою однієї великої справи чи проекту.

Щоденні новини – це читання, обговорення і коментування письмового оголошення, яке щодня вивішується на відповідному стенді чи дошці. Письмове оголошення налаштовує учнів на те, що має відбутися цього дня, а також дає можливість обміркувати події та навчання попередніх днів.

Кожен учень має змогу підготувати, познайомити однокласників із повідомленням на задану тему, узяти участь в обговоренні й вирішенні важливої для всієї класної спільноти проблеми. Необхідність демонструвати вміння і навички з різних предметів спонукатиме учнів удосконалюватись у читанні, письмі та виконанні математичних завдань. Так формується ціла низка компетентностей учня. А впевненість, яку отримують учні, роблячи свій внесок у щоденні новини, сприяє становленню особистості дитини.

Цей структурний елемент ранкових зустрічей виконує і навчальну функцію, і сприяє розвитку кожної дитини в цілому.

Цікавинкою, родзинкою ранкових зустрічей є *«чарівна скринька/чарівна торбинка»*.

Їх можна використовувати:

а) в якості «помічника» для справедливого утворення ранкового кола. У такому разі там ховаються спеціальні знаки (кольори, геометричні фігури, написи, зображення (овочів, видів транспорту тощо);

б) в якості елемента групових занять. Тоді там містяться: загадки, питання, математичні приклади, терміни й поняття, назви предметів або рис характеру, картки із завданням навести приклади прислів'їв або приказок тощо. При цьому важливо дозволити умовний «дзвінок другу» – звернення по допомогу.

Завдяки останньому, ви не залишите безпомічними невпевнених дітей і одночасно отримаєте чудову соціометрію – прослідкуєте особливості соціальних зв'язків і переваг у вашому класі;

в) в якості способу визначення/відгадування теми тижня/дня. Наприклад, тема тижня «Мода/фешн» – у чарівній скринці «ховається» браслет; тема дня «Гроші» – у скринці гроші різного номіналу, різних країн, різного виду (металеві й паперові);

г) для створення позитивного настрою. Наприклад, учитель пропонує дітям відгадати, що в чарівній торбинці, супроводжуючи це словами: «Це є в кожного з нас, але не кожному ми це показуємо». В торбинці – посмішка (вирізаний з пенопласту й відповідно розмальований муляж посмішки).

Наведені приклади – творчі знахідки вчителів початкових класів класів шкіл Луганської області – учасників усеукраїнського експерименту «Розроблення і впровадження навчально-методичного забезпечення початкової

освіти в умовах реалізації нового Державного стандарту початкової загальної освіти».

Що стосується інших структурних компонентів, то, відповідно до принципу академічної свободи доцільність їх використання, місце в конкретній ранковій зустрічі визначається самим педагогом.

1.3. ДИДАКТИЧНИЙ МАТЕРІАЛ ДЛЯ ПРОЕКТУВАННЯ РАНКОВИХ ЗУСТРІЧЕЙ

Джерело: Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа) / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та інші. Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 232 с.

ВПРАВИ, ЩО ДОПОМАГАЮТЬ ПОЗНАЙОМИТИ УЧНІВ

Мета цих вправ:

- познайомити дітей одне з одним, розкрити оточенню їхній внутрішній світ, виховувати прагнення дізнатися про позитивні риси однокласника й подружитися з ним;

- створити атмосферу довіри і взаємопорозуміння.

1. **Вправа «Вдома мене називають так...».**

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я, а потім додають «А вдома мене називають ...»

Наприклад, «Я – Тетянка. А вдома мене називають – Тата».

2. **Вправа «Я уявляю себе...».**

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я, а потім порівнюють себе із казкових героєм, вказуючи, яка риса характеру в них спільна.

Наприклад, «Я – Петрик. Я схожий на людину-павука, тому що я завжди готовий допомогти тому, хто цього потребує».

3. **Вправа «Хочу тебе привітати і долонькою помахати».**

На спеціально підготовлених паперових долоньках написані імена всіх присутніх дітей. Хлопчики й дівчатка по черзі беруть їх і вітають того, чие ім'я там написано зі словами: «Хочу тебе привітати і долонькою помахати».

4. **Вправа «У мене є хобі»**

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я і розказують, яке хобі вони мають.

5. **Вправа «Я – сонячний промінчик класу»**

Діти передають один одному сонечко, зроблене з картону, примовляючи: «Я промінчик сонця класу. Мене звать ...». Після цього дитина закріплює свій промінчик на сонечку і передає його сусіду.

6. **Вправа «Реклама друга».**

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я, а потім розповідають про друга, намагаючись розкрити присутнім його найкращі риси.

Наприклад, «Я – Петрик. А це – мій друг Дмитрик. Він любить грати у футбол. У нього це чудово виходить». **Вправа «Повтори за мною».**

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я і пропонують сусіду повторити за ним якийсь рух (плеснути в долоні, підстрибнути, покивати головою...).

7. Вправа «Назви моє ім'я».

Діти по черзі пошепки кажуть сусіду на вушко своє ім'я. Той повертається до наступної дитини й представляє попереднього сусіда: «Це – Іванка. А мене звать...» і каже своє ім'я на вушко.

8. Вправа «Я дарую гарний настрій».

Кожна дитина називає себе і дарує сусіду побажання гарного настрою. Наприклад: «Я Даринка. У мене гарний настрій. Я дарую його тобі».

9. Вправа «Опиши сусіда».

Повертаючись один до одного по черзі, діти називають своє ім'я, а потім намагаються, не підглядаючи, якомога точніше описати сусіда.

ВПРАВИ, ЩО ДОПОМАГАЮТЬ УЧНЯМ СПРОГНОЗУВАТИ РЕЗУЛЬТАТ ВЛАСНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Мета: визначити власні очікування від заняття, спроекувати бажаний результат, вчитися будувати логічний зв'язок з метою, власними діями і кінцевим результатом.

1. Вправа «Мої очікування...».

Діти по черзі говорять чого вони очікують від сьогоднішньої зустрічі.

Наприклад: «Я – Наталка. Від заняття я очікую нових знань (цікавої інформації, можливості попрацювати разом з Марічкою...)».

2. Вправа «Я вважаю буде так...».

На дошці закріплені три смайлики з різним настроєм. Діти по черзі підходять до них, закріплюють прищепку біля одного і кажуть: «Я вважаю, що наприкінці заняття у мене буде чудовий настрій».

3. Вправа «Прагну, щоб все сталося так».

На спеціально підготовлених малюнках є зображення книги, лупи, смайлика з посмішкою. Хлопчики й дівчатка по черзі беруть прищепки і кажуть, чого вони прагнуть досягти під час заняття.

Наприклад: «Під час заняття я хочу досліджувати нові факти», і дитина закріплює свою прищепочку біля зображення лупи.

4. Вправа «У мене є передчуття...».

Діти по черзі говорять, чого вони очікують від сьогоднішньої зустрічі, починаючи зі слів: «У мене є передчуття...».

Наприклад: «Я – Галинка. У мене є передчуття, що сьогодні на екскурсії ми будемо спостерігати за змінами, які сталися в природі восени».

ОБ'ЄДНАННЯ В ГРУПИ

▪ Якщо ви знаєте, скільки груп вам потрібно утворити (наприклад, вісім), розрахуйте учасників від одного до восьми. Якщо потрібно об'єднати учасників у дві групи, розрахуйте їх на «день і ніч»; «я і ти»; «лівий і правий»; «жайворонок і сова»; «земля і небо» тощо.

▪ Об'єднати у три групи можна розрахунком за кольорами світлофора (зелений, жовтий, червоний), іменами казкових персонажів (Ніф-Ніф, Нуф-Нуф, Наф-Наф) тощо.

▪ У чотири групи можна об'єднати за порами року (зима, весна, літо, осінь), назвами океанів (Індійський, Атлантичний, Тихий, Північний Льодовитий), сторонами світу (північ, південь, схід, захід) тощо.

▪ Якщо треба об'єднати учасників у сім груп, можна розрахувати їх за кольорами веселки (червоний, оранжевий, жовтий, зелений, блакитний, синій, фіолетовий), нотами (до, ре, мі, фа, соль, ля, сі) або днями тижня (понеділок, вівторок, середа, четвер, п'ятниця, субота, неділя).

▪ Об'єднання у 12 груп доцільно здійснити за назвами місяців.

▪ Розріжте листівки на 2 – 6 частин. Роздайте їх учасникам і запропонуйте об'єднатися у групи, склавши з частин цілі листівки. Листівок має бути стільки, скільки ви бажаєте утворити груп. Наприклад, у вас 20 дітей, ви бажаєте об'єднати їх у п'ять груп. Вам потрібно п'ять листівок, кожна з яких ви розрізете на чотири частини.

▪ Роздайте учням геометричні фігури (кола, квадрати, трикутники, ромби). Запропонуйте їм об'єднатися за цими формами.

▪ Розрахуйте учасників на «котиків», «песиків», «півників» і «поросятко».

▪ Запропонуйте заплющити очі й лише за допомогою характерних звуків об'єднатись у групи. Ця вправа допомагає не лише сформувати групи, а й добре знімає м'язове й психологічне напруження.

▪ Розрахуйте учасників за назвами квітів (троянди, лілеї, ромашки, проліски), фруктів (яблука, банани, помаранчі, виноград), овочів (капуста, огірок, буряк, морква), видами зернових (жито, пшениця, рис, гречка), марками автомобілів («БМВ», «Мерседес», «Мазда», «Тойота»), мобільних телефонів («Самсунг», «Нокія», «Сіменс», «Моторола»), напоїв («Фанта», «Пепсі», «Кока-кола», «Спрайт») тощо.

Як об'єднати у групи із заданою кількістю осіб

▪ Гра «Знайди пару»

Учасникам роздають папірці, на яких написано назви тварин. Не розмовляючи, кожен повинен знайти свою пару. Відтак пари по черзі демонструють тварин, решта відгадує.

▪ Напишіть на невеликих папірцях парні номери, наприклад: дві одиниці, дві двійки, дві трійки... Усього папірців має бути стільки, скільки учасників тренінгу. Згорніть папірці й складіть у шапку чи покладіть на тацю. Запропонуйте розібрати їх і відшукати того, хто має такий самий номер.

▪ Гра «Знайди свою половинку»

Роздайте учасникам половинки листівок і запропонуйте знайти «свою половинку».

- Вправа «Струмочок»

Чудовий варіант руханки й об'єднання в пари. Учасники стають у пари (пара за парою), беруться за руки й підіймають їх угору. Той, хто залишився сам, проходить під руками, обираючи собі когось до пари. Той, хто залишився, робить те саме. Через 2–3 хвилини зупиніть гру і запропонуйте виконувати наступне завдання в тих парах, що утворилися на цей момент.

- Вправа «Привітання»

Учасники енергійно рухаються, аж поки ви скажете: «Рука до руки!» Учасники якомога швидше утворюють пари, торкаючись руками. Відтак – знову рух і ваша команда: «Коліно до коліна!», «Спина до спино!» – і так далі. Через 2–3 хвилини зупиніть гру й запропонуйте виконувати наступне завдання в парах, що утворилися на цей час.

ВПРАВИ-ПРИВІТАННЯ

- Привітання жестами

Запропонуйте учасникам привітатися один з одним мовою жестів.

- Гра «Побажання»

Створення спільної сітки – пряжу кидають хаотично один до одного, одночасно говорячи один одному побажання. Коли нитка передається від одного учасника до іншого, кожен із них деякий час тримає її, перш ніж кинути в новому напрямі. Кидаючи новому учаснику, спочатку називають його ім'я, а потім побажання для нього.

- Компліменти

Запропонуйте учасникам по колу зробити комплімент сусідові праворуч, пояснюючи, що таке комплімент (вираз схвалення, поваги, визнання або захоплення).

- Прості вітання

Рукоштовання. Вітання французькою, польською та іншими знайомими мовами. «Хай-файв» (вітання, коли одна людина плескає піднятою долонею в долонь іншої людини)

- Вітання й відповіді

Діти передають один одному якесь конкретне привітання й відповідь, наприклад: «Доброго ранку, Дмитрику!» – «Доброго ранку, Маринко!» доти, поки звернення не обійде коло дітей. Вітання можна легко змінювати шляхом зміни або додавання нових слів («Привіт, Олексію, я рада, що ти прийшов!»); використання іншої мови, можливо тієї, яку діти використовують вдома; додавання жестів, таких як рукоштовання, махання рукою або інструкцій («Уставайте, коли почуєте своє ім'я»).

- Привітання з представленням

Привітання з представленням дають дітям змогу краще пізнати інших. Зробіть картки з іменами кожного учня. Кожна дитина вибирає картку і вітає

того, чие ім'я на ній написано. Якщо в групі присутні відвідувачі, зробіть картки з їхніми іменами, щоб була можливість привітати і їх. Запропонуйте кожній дитині відрекомендувати особу, що сидить поруч з нею, якимось особливим чином. Наприклад: «Соломійко, я рада, що ти прийшла. У тебе дуже гарні малюнки!». Вітання з представленням може бути формальним або особистим: «Це моя подружка Юля. Їй шість років. Юля любить гратися з м'ячем».

- Коді або «таємні» вітання

«Таємні» вітання – найпопулярніші серед дітей. Код є «таємним», оскільки він невідомий іншим учасникам. «Таємні» або «закодовані» вітання бувають простими або складними (складність може зростати упродовж кількох днів або тижня). Приклад «таємного» коду: у понеділок – два моргання, у вівторок – два моргання й одне примружування ока, у середу – два моргання й примружування ока, легке смикання правого вуха. Цей сигнал по черзі передається кожній дитині, доки перший «відправник» не отримувє зворотне послання.

- Ігри

Передавання предмета – в той час, як окремі діти вітають один одного, по колу передається м'яч, пряжа або нитка, камінь або якийсь інший предмет, що може мати особливе значення.

- Вправа «Снігова куля»

Перший учасник називає своє ім'я. Наступний говорить спочатку це ім'я, а потім своє. Третій називає перші два імені, потім своє. Четвертий і решта учасників називають три попередні і своє.

- Вправа «Продовжите речення»

Для чергового знайомства можна запропонувати учасникам продовжити речення: «У людях я найбільше ціную те...», «Я пишаюся тим, що...».

- Вправа «Що моя річ знає про мене»

Узяти будь-яку свою річ і від її імені розповісти щось про себе.

- Вправа «Погляд збоку...»

Продовжити фразу: «Мій друг (мій батько, мій тренер) сказав би про мене таке...»

- Вправа «Якби я був...»

Продовжити фразу «Якби я був іграшкою (новорічним подарунком, природним явищем, запахом, меблями, деревом, квіткою...), то був би...» і пояснити чому.

- Вправа «Ти – молодець»

Усі стоять (або сидять) у колі, один виходить у центр, називає своє ім'я й те, що він любить чи вміє добре робити («я люблю танцювати» або «я вмію робити шпагат»). У відповідь усі промовляють: «Ти – молодець!» – і підносять угору великий палець.

- Вітання «Поділюся секретом»

Посміхнімось, діти, щиро!

Розпочнемо день наш з миром!
 Розпочнемо з добрих справ,
 Щоби день наш добрим став!

- Вітання «Побажання доброго дня»
 «Доброго ранку!» – всіх вас вітаю.
 «Доброго дня!» – щиро бажаю.
 Зичу, щоб день цей, що настає,
 Подарував би вам диво своє.

День починається із щирого вітання, гарного побажання й душевної по-смішки, приносить позитивні емоції й гарні події. Діти, в наших силах запланувати собі й своїм друзям такий день. Зараз кожний, починаючи з мене, по черзі повернеться до сусіда, подарує йому побажання на цей день і щирю усмішку.

- Вітання «Якби я була тваринкою»
 Рада вас усіх вітати,
 І дівчатка, і хлоп'ята.
 Хай цей день щасливим буде,
 Хай вам радості прибуде!
 Ласкавий промінчик осіннього сонця
 Вже знов зазирає у наші віконця.
 І дзвоник хвилюється й дав нам сигнал,
 Що час привітатись – урок вже настав.
 Доброго ранку вам, діти!

Пропоную розпочати наш день із щирого вітання й цікавого визнання, якою твариною ви себе уявляєте. Наприклад, «Вітаю тебе, Петрику, із цим гарним днем! Поділюся з тобою секретом, що якщо б я була твариною, то неодмінно – ведмедиком. Бо я дуже люблю спати!».

- Вітання «Ти подобаєшся мені»
 Посміхнулось сонечко,
 Виплило на небо.
 Із добром нам ставитись
 До кожного треба.

Пропоную розпочати наш день із доброго вітання й щирого компліменту. Ось так: «Петрику, я тебе вітаю із цим гарним днем. Твоя весела посмішка тебе дуже красить, і в мене поліпшується настрій!».

- Вітання «Якби я був транспортом...»
 Зустрічаю, діти, вас на ганку,
 Щиро кажу: «Доброго вам ранку!»
 Нові ігри і уроки, нові справи
 Ранок цей приніс не для забави.
 А з надією, що будете навчатись
 З кожним днем ви плідно і ще краще».

Мені приємно бачити посмішки на Ваших обличчях. Вони освітлюють наш клас і починають наш навчальний день з гарних емоцій. Діти, пропоную

вам сьогодні поділитися своєю фантазією на тему «Якби я був транспортом, то я був би...», повернутися до сусіда, потиснути йому руку й подарувати веселу усмішку.

- Вітання «Почнемо день з гарних емоцій»

День новий розпочинаю
Й ранку доброго бажаю
Вам, хлоп'ята і дівчата,
Щоби радості багато
Вам приніс сьогодні день,
Танців, ігор і пісень.

- Вітання «Йде новий день»

Новий день озивається знов,
Кличе в путь крізь примари заграв.
Розквітає у серці любов,
Спонукає нас до гарних справ.

- Вітання «Дай п'ять!»

Дитина повертається до сусіда й каже:

Хочу лиш тобі сказати:
Дай п'ять! *(плескає друга по долоні)*
Хочу щиро побажати...
(звучить побажання)
Наприклад, незвичайне щось пізнати!

- Вітання «Дружній ритуал»

Дитина повертається до сусіда. Вони несильно стукають один одного стиснутими кулачками, потім ліктями, потім – знову кулачками. При цьому вони примовляють:

Радий я тебе вітати,
Хочу щиро побажати... *(додається побажання)*

ГРУПОВІ ЗАНЯТТЯ

- «Що у нас спільного»

Запропонуйте учасникам обговорити зі своїми сусідами, які вони мають спільні вподобання чи захоплення. Після обговорення потрібно по черзі назвати, що спільного у вас із сусідом.

- «Коло підтримки»

Ця гра проводиться з м'ячем. Потрібно передати м'яч по колу ногами.

- Вправа «Саймон сказав...»

Учасники стають у коло, і вчитель каже: «Саймон сказав: «Зроби так!»» – і показує певний рух (присісти, поплескати в долоні, підняти ногу, покрутитися, підскочити, виконати танцювальний рух). Решта учасників повторює його. Потім другий учасник каже: «Саймон сказав: «Зроби так!»» – і показує інший рух, і так далі по колу.

- **Вправа «Шикуйсь!»**

Учитель пропонує учасникам заплющити очі й вишикуватися в шеренгу за зростом.

- **Вправа «Гостери-грінки»**

Учасники об'єднуються у трійки. Двоє беруться за руки й стають «гостером». Один заходить усередину. Він – «грінка». За командою «Гостер!» гравці-«гостери» міняються місцями. За командою «Грінка!» гравці-«грінки» міняються місцями. За командою «Грінка готова!» гравці-«грінки» підстрибують на місці.

- **Вправа «Будинки – господарі – землетрус»**

Учасники об'єднуються у трійки. Двоє беруться за руки й стають «будинком». Один заходить усередину. Він – «господар». За командою «Будинок!» «будинки» міняються місцями. За командою «Господар!» «господарі» міняються місцями. За командою «Землетрус!» усі міняються місцями.

- **Вправа «Погода в Занзибарі»**

Стати в коло, повернутися праворуч і йти, повторюючи рухи за вчителем на слова: «У Занзибарі гріє сонечко (гладити по плечах того, хто йде попереду), дме легкий вітерець (провести пальцями по спині). Та ось хмарки закрили сонце, почав накрапати дощик (стукати пальцями), здійнявся вітер (терти спину), почалася злива (енергійно стукати пальцями по спині), град (кулаками). Але що це? Буря вщухає (все у зворотному порядку). Злива переходить у дрібний дощик, буря перетворюється на легенький вітерець. У Занзибарі сонечко».

- **Вправа «Ураган для тих...»**

Для цієї вправи приберіть зайві стільці. Учасники сидять, а тренер стоїть (йому не вистачає стільця). Тренер каже: «Ураган для тих, у кого чорне взуття». Усі, хто в чорному взутті, встають зі свого місця й намагаються сісти на інше. Той, кому не вистачило стільця, стає ведучим і каже: «Ураган для тих, хто народився влітку (в кого довге волосся, коротке волосся, хто ходить до школи, бачив море, любить солодощі...)».

- **Вправа «Розплутати змію»**

Один учасник виходить із приміщення. Інші беруться за руки, утворюючи ланцюжок – «змію». Учитель допомагає заплутати ланцюжок. Під час заплутування можна переступати через зімкнені руки, підлазити під них. Той, хто за дверима, повинен розплутати «змію». Можна підказати, що в неї є голова й хвіст.

- **Вправа «Ми йдемо полювати на лева»**

Учасники стають у коло один за одним. Тренер промовляє слова, які супроводжуються певними рухами, а всі повторюють за ним:

– Ми йдемо полювати на лева! (упевнений хід по колу)

– Не боїмося ми нікого! (заперечувальні рухи руками)

– Ой, а це що? Це болото! Чвак! Чвак! Чвак! (хід з високим підійманням колін)

- Ой, а це що? Це море! Буль! Буль! Буль! (імітація плавання)
- Ой, а це що? Це поле! Туп! Туп! Туп! (гучне тупотіння)
- Ой, а це що? Такий великий! (показують, який)!
- Такий пухнастий! (показують руками, ніби погладжуючи)
- Ой, так це ж лев! (показують, як злякалися, далі рухи повторюються)
- Побігли додому! Через поля! Туп! Туп!
- Через моря! Буль! Буль! Буль!
- Через болото! Чвак! Чвак! Чвак!
- Побігли додому! Двері зачинили! Які ми молодці! Які ми хоробрі! (показують мімікою)
- Похвалимо себе! (погладжують себе по голові)»

- **Вправа «Витівник»**

Один учасник на хвилинку виходить за двері. Решта стають у коло, обирають «витівника» й оплесками запрошують зайти до кімнати того, хто вийшов. Він стає у центрі кола й намагається відгадати, хто є «витівником». Завдання для «витівника» – час від часу давати сигнал про зміну рухів (наприклад, після оплесків – тупотіти ногами, махати руками чи присідати). Коли «витівника» відгадають, він починає водити.

- **Вправа «Дзеркало»**

Усі учасники стають у коло. Відтак по черзі показують, як вони виявляють свої емоції (радіють, дивуються, сумують): «Я радію ось так...», «Я сумую ось так...». Інші повторюють за ним.

- **Вправа «Що відчуває хмаринка»**

Завдання кожному з дітей: передати за допомогою рухів, жестів і міміки, що може відчувати весела (сумна, заплакана) хмаринка.

- **Вправа «Крісло автора»**

При обговоренні важливого для спільноти питання кожен може сісти у крісло автора й поділитися своєю історією.

- **Вправа «Я веселий чарівник»**

Ведучий зображує в повітрі предмет, а діти намагаються його відгадати.

- **Вправа «Найвищий будиночок з цеглинок ЛЕГО»**

Діти об'єднуються у групи. Вони працюють над будівництвом найвищого будиночка з цеглинок ЛЕГО.

- **Вправа «Два полюси»**

Діти об'єднуються в пари. Їх завдання називати слова, які означають предмети, явища, протилежні за значенням.

РОЗДІЛ 2

РАНКОВІ КОЛА: ДІЛИМОСЬ ДОСВІДОМ

2.1. РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ ДО ТЕМАТИЧНОГО ТИЖНЯ «ТРАНСПОРТ У НАШОМУ ЖИТТІ»

*О. М. Колпакова,
учитель початкових класів
середньої загальноосвітньої школи I-III ступенів № 1
м. Северодонецька Луганської області*

З ВІТЕРЦЕМ НА ВЕЛОСИПЕДІ

Мета: збагатити знання учнів про історію виникнення велосипеда та його значення в житті людини; розвивати уяву, логічне мислення, мовлення учнів, уміння презентувати свою роботу; виховувати допитливість, бажання пізнавати нове, відповідальне ставлення до свого здоров'я, бажання використовувати велосипед як найекологічніший транспорт.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань.

Учитель:

Зустрічаю, діти, вас на ганку,

Щиро кажу: «Доброго вам ранку!

Нові ігри і уроки, нові справи

Ранок цей приніс не для забави.

А з надією, що будете навчатись

З кожним днем ви плідно і ще краще».

Мені приємно бачити посмішки на ваших обличчях. Вони освітлюють наш клас і починають наш навчальний день з гарних емоцій.

Діти, пропоную вам сьогодні поділитися своєю фантазією на тему «Якби я був транспортом, то я був би...», повернутися до сусіда, потиснути йому руку й подарувати веселу усмішку.

2. Налаштування на плідну роботу.

Щоб нові світи пізнати

І красу їх зрозуміти,

Будем плідно працювати.

Дружно налаштуємось, діти!

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ.

Облітають квіти, обриває вітер

пелюстки печальні в синій тишині.
По садах пустинних їде гордовито
осінь жовтокоса на баскім коні.

(Володимир Сосюра)

Учитель: А яку погоду принесе цей день, нам розкажуть чергові синоптики.

2. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____.

Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 5 листопада. (*Заповнюється табличка на стіні*). Температура повітря +7°, тепло. Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

– У народі говорили – «по осені сім погод у дворі». Якщо світить сонце, те день – ясний і чистий. Красиво переливається жовтий листяний ліс на тлі чистоти прохолодного блакитного неба.

– А якщо день зарядиться дощем, то смутністю осіннього суму віддає похмурий день.

3. Народні прикмети

1) У котрий день (понеділок, вівторок і т. д.) впаде перший сніг восени, то в цей день треба весною садити картоплю. Й тоді буде гарний урожай.

2) Якщо молодик з'являється у дощовий день жовтня, то дощовим буде весь наступний місяць.

3) Якщо кроти роблять входи до нори з півночі – до теплої зими, з півдня – холодної, зі сходу – сухої, а із західної – мокрої.

4) Зайці рано нагуляли жиру – на холодну й сніжну зиму.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Відгадування загадки

Покрути його педалі –
Й повезе в далекі далі.
Є звичайний, є гірський,
Жовтий, білий, голубий ... (Велосипед)

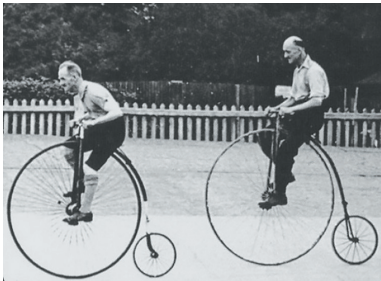
2. Розповідь спеціально підготовленої дитини, що супроводжується переглядом презентації

Велосипед (*також: рóвер, лáйба, біцигли*) – це транспортний засіб, який приводить в рух сила людських м'язів, що передається на ведуче колесо. Зазвичай велосипеди мають два колеса; бувають також триколісні велосипеди та інші, екзотичніші – одноколісні, чотириколісні тощо.

Нині у світі використовується понад мільярд велосипедів, отже, велосипед – найрозповсюдженіший транспортний засіб. Він став таким завдяки низькій вартості, невеликим вазі й розмірам, відсутності потреби в пальному та елементах безпеки. У розвинутих країнах велосипеди набувають популярності завдяки спортивному навантаженню та екологічній чистоті.

3. Цікаві факти про велосипед.

Сьогодні двоколісний транспорт знаходиться на піку своєї популярності. Його історія почалася в XIX столітті, коли був створений перший самокат з двома колесами. За цей проміжок часу велосипеди значно змінилися.

Перші моделі велосипеда не були схожими на сучасні. А самокат Карла фон Дреза, який запропонував ідею подібного транспорту, мав дерев'яну раму і їздив без педалей. Тільки в 1884 році англійський винахідник Джон Кемп Старлі зміг створити модель, яка удосконалювалася й перетворилася на ту, якою донині користуються люди в різних куточках планети.

Слово «велосипед» в дослівному перекладі з французької означає «швидкі ноги». Воно стало широко вживатися в 60-х роках XIX століття.

У 2005 році у Великобританії пройшло опитування, метою якого було дізнатися найбільший технічний винахід з 1800 року. На думку людей, таким став велосипед.

У світі все більш популярними стають велоподорожі. Англієць Томас Стівенс, який емігрував з родиною в США, вирішив відправитися в кругосвітню подорож. У 1884 році він почав їздити по дорогах і повернувся додому тільки через три роки. При цьому йому довелося користуватися незручною моделлю з великим переднім колесом.

Справжній подвиг здійснив Фред Бірчмор, який об'їхав на велосипеді земну кулю. Він стартував у 1935 році й побував у США, Європі та Азії. Правда, деяку частину шляху йому довелося долати на човні. За свою поїздку він витратив 7 комплектів шин.

Завдяки можливостям велосипедів вони користуються попитом у великих містах з великою кількістю населення. Особливо популярними вони стали в Європі й деяких країнах Азії (Китай, Японія). Так, в Китаї налічується близько 0,5 млрд велосипедів.

У Данії практично кожна людина старше 16 років купує собі доступний і практичний транспорт.

У німецькому Фрайбурзі є престижний житловий район, в якому

заборонено користуватись автомобілем, але можна пересуватись за допомогою велосипеда, які тут користуються великою популярністю. На окраїні цього району є спеціальні гаражі, де люди залишають свої автівки й передають на двоколісний транспорт.

Щорічно в усьому світі виробляється більше 50 млн нових велосипедів. Для порівняння: мотоциклів і машин з'являється лише близько 20 млн.

Щороку в світі відбувається безліч велосипедних гонок, які збирають любителів двоколісного транспорту. Наймасштабнішою й престижною гонкою стала «Тур де Франс». Вона проводиться вже понад 100 років у Франції.

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Розгадування ребуса

Діти, спробуйте відгадати цей ребус. Маєте підказку. Те, що тут зашифровано, має відношення до нашої сьогоденної теми.

2. Слухання вірша

Бери велосипед!

Бери велосипед і тисни на педалі,

І хай дорога стелеться до ніг.

То ж від людського галасу – подалі,

Бо ж стільки в цьому світі є доріг,

Які чекають, кличуть мандрувати

І відкривають перед нами світ.

А скільки в нім краси – не передати,

Та й небо посилає свій привіт

І зазиває в неосяжні далі,

Щоб перед нами всю красу відкрить.

Бери велосипед і тисни на педалі –

Це для людини дивовижна мить.

І горизонти світ тобі відкриє,

Відчуєш те, чого не відчував.

Красою небо раптом зазоріє,

Пізнаєш те, чого іще не знав:

Красу земну і велич цього світу,

Та істину життя відчуєш вмить.

3. Крісло автора.

У кріслі автора учень (учениця), яка розповідає про те, який у нього (неї) велосипед, як він (вона) любить кататися на велосипеді, хто його (її) цьому навчив.

4. Віртуальна зустріч із ранковим гостем.

Американець українського походження Лукас Брунель перевернув уявлення про їзду на велосипеді.

В Америці Лукас просто легенда. Багато хто запевняє, що саме Брунель своїм прикладом надихнув тисячі людей у цілому світі пересісти на двоколісний транспорт.

У студентські роки Лукас заробляв на життя, підробляючи велокур'єром, адже в місті, у якому транспорт безперестанку стоїть у заторах, саме на двоколісному можна було найоперативніше доставити замовлення. Брунель і донині залюбки демонструє, що в питаннях мобільності велосипеду немає рівних.

Сьогодні Брунель став найвідомішим велосипедистом світу й виграє змагання за змаганням.

А про своє українське коріння він особисто розповів на сторінці у «Фейсбук».

Я намагаюсь знайти своїх українських родичів. Мій прадід Джозеф Барабаш народився в селі Гусятин і жив там до переїзду в Америку у 1907 році. А прабабця Анна Барабаш (дівооче прізвище – Тлуховська) народилась у Тернополі, – повідомив Брунель.

У 2014 році Лукас і сам навідався на батьківщину предків. Для початку проїхався вулицями Києва. Метою подорожі було потрапити в Чорнобильську зону.

Традиційно велосипедист бере із собою в подорож особливий шолом з двома камерами. Так, аби й люди у всьому світі могли на собі відчувати всі пережиті ним емоції. За словами Лукаса, саме так він відчуває життя на повну.

5. Новини дня.

Любі хлопчики й дівчата!

На вас чекає новин багато.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати в центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про історію виникнення велосипеда, у математичному – порахуємо, скільки велосипедистів доїхало до фінішу у спортивному змаганні, у мистецькому – організуємо виставку ваших малюнків «Я і мій велосипед».

А ще на нас чекають змагання юних велосипедистів.

6. Очікування.

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, поміркуйте і скажіть, чого ви чекаєте від цього дня?

(Діти відповідають)

Учитель:

Ранкова зустріч пролетіла, як мить.
Бо час не чекає, поспішає, біжить.
І ми поспішаємо до нових знань,
Задач, вправ, рівнянь і цікавих завдань.

Використані джерела:

1. rebus1.com/ua
2. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
3. tut-cikavo.com › Тварини
4. <https://naurok.com.ua/>
5. myplanet.com.ua
6. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
7. posnayko.com.ua
8. <https://www.ria.com>

І ДО ШКОЛИ, І НА ПЛОЦУ НАС АВТОБУС ДОВЕЗЕ

Мета: збагатити знання учнів про історію виникнення автобусу та його значення в житті людини, розширити уявлення про правила поведінки в автобусі;

- розвивати уяву, логічне мислення, мовлення учнів, уміння презентувати свою роботу;
- виховувати допитливість, бажання пізнавати нове, відповідальне ставлення до свого здоров'я.

1. Коло вітань

Учитель:

Дзвоник продзвенів, і тиша
В школі знов запанувала,
Бо дорослі, і малята
Вже роботу розпочали.
Всі у школі прямо зрання
Приступили до навчання.
Ми також часу не гаєм –
До роботи приступаєм!

Приємно, що в нашому класі панує така позитивна атмосфера. Щоб її підтримати, пропоную вам, діти, привітати один одного й поділитися, на якому транспорті ви добиралися до школи.

Наприклад, «Доброго ранку, Марічко! Поспішала сьогодні до школи, щоб поспілкуватися з тобою. А тому скористалася ...(автобусом, тролейбусом...)».

2. Налаштування на плідну роботу

Всі до школи поспішали:
Їхали і пішки йшли.

Всі за парти посідали
 І налаштувались всі
 Провести тут час немарно
 І попрацювати гарно!

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

▪ Вступ

Учитель: Діти, яка пора року настала?
 А який місяць осені?
 Ще кілька днів тому назад
 Землі убранство чарувало.
 Рясний і дивний листопад
 Здійнявся. Листячко упало.
 А вітер з листям танцював,
 Кружляв, підносив, опускався...
 Ялинки ними прикрашав
 І знову в небо підіймався.
 Рясний, казковий листопад...
 Додолу листячко злітає.
 А що лишилося, підряд
 Вітрець із дерева знімає.
 І знов підносить в небеса,
 Прощальний танець з ним танцює.
 Чарівна і сумна краса
 Тривожить душу і чарує.
 (Надія Красоткіна)

Учитель: Листопад – останній місяць осені, коли ми вже відчуваємо холодний подих зими. А яку погоду принесе нам цей день нам розкажуть чергові синоптики.

▪ Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____. Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 4 листопада. (*Заповнюється табличка на стіні*). Температура повітря +1°.

– Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

Відповідальні за матеріали роздадуть кожній групі малюнок, основу й картки. Вам необхідно буде закрити картками ті малюнки, що відповідають осінній порі.

Осінь. Ознаки осені

– Складіть речення про сьогоднішню погоду. (Відповіді учнів).

3. Народний календар

Сьогодні я – _____ – черговий народознавець. І сьогодні я познайомлю вас із тим, яким цей день бачили наші предки.

4 листопада відмічали свято Казанської ікони Пресвятої Богородиці.

Наші предки помітили, що цей день є остаточна межа переходу від осені до зими, міцно сковується земля, а відтак морозцям дорогу вказує.

Існує народна прикмета: «Якщо зранку дощить, то надвечір має піти сніг, ознака ранніх підсніжників».

А ще в народі говорять про листопад таке.

- У листопаді світанок з сутінками в полудень зустрічаються.
- Листопадовий день, що заячий хвіст.
- Листопад не лютий, проте питає, чи одягнутий та взутий.

4. Народні прикмети

А я – _____ – познайомлю вас із народними прикметами, які пов'язані з цим днем.

Хоч скільки б випало снігу в листопаді, але відлиги його зженуть.

Пізньої осені вітри зі сходу — весна буде холодна.

Якщо восени рано нанесе снігу, а над ним хмара – хорошої погоди не чекай.

Хмари висять низько – чекай вітру й снігу.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Відгадування загадки

По маршруту вас везуть
І квіточки продають.

З вигляду продовгуватий,
Але зовсім не рогатий.

(Автобус)

2. Розповідь спеціально підготовленої дитини, що супроводжується переглядом презентації.

Автобус – автомобіль з кількістю місць для сидіння більше дев'яти з місцем водія включно, який за своєю конструкцією та обладнанням призначений для перевезення пасажирів та їхнього багажу із забезпеченням необхідного комфорту та безпеки.

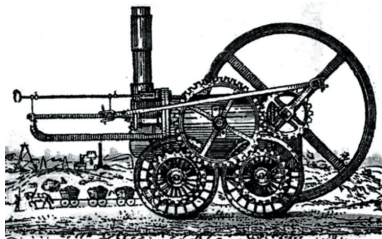
Щодня сотні тисяч людей по всьому світу вдаються до послуг самого, мабуть, поширеного й ходового виду громадського транспорту – автобусу. Він давно вже став невід'ємною й необхідною частиною нашого повсякденного життя.

Творцем цього транспортного засобу став англієць Річард Тревік. Саме завдяки йому в 1801 році на вулиці британського Кемборна виїхала машина, яку згодом стали називати автобусом.

Перший апарат був на паровій тязі й перевозив усього 8 пасажирів. Кочегар, який стояв на позаду пасажирського сидіння, періодично підкидав у топку вугілля, й машина, пихкаючи й забарвлюючи вулиці чорним димом, гордо рухалася вперед.

Через 28 років удосконалена модель автобуса могла перевозити вже 28 пасажирів і розвивала найвищу швидкість з існуючих на той момент транспортних засобів.

До 90-х років XVIII століття розвиток електротехніки дозволив замінити паровий двигун на електричний. Така машина вийшла на вулиці столиці Великобританії у 1866 році.

3. Цікаві факти про автобус

Перший двоповерховий автобус

Двоповерховий автобус – автобус, який має два поверхи або палуби. Двоповерхові автобуси масово використовувалися в якості міського транспорту у Великобританії, а також використовуються й нині в деяких містах Європи, Азії, Австралії. Найвідомішим двоповерховим автобусом є, наприклад, лондонський «Рутмастер», що став символом міста й, можливо, найбільш впізнаним автобусом у світі.

Про перший «найбільший» автобус

Спроби створити найбільший автобус у світі сягають в далекий 1914 рік. Деякий Джорд Шліц спробував об'єднати кінний автобус Стівенсон і трактор компанії Нокс. Побудований автобус перевозив по 120 пасажирів у Брукліні, Нью-Йорк.

Про сучасні автобуси

Сучасні автобуси виготовляються в багатьох країнах. Вони можуть бути й дуже маленькими (менше шести метрів), і великими – більше 30 метрів в довжину (такі автобуси можуть вміщати більше 300 пасажирів).

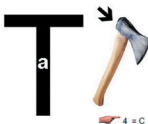

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Розгадування ребуса

Діти, спробуйте відгадати цей ребус. Маєте підказку. Те, що тут зашифровано, має відношення до нашої сьогоднішньої теми.

2. Слухання вірша.

Це – автобус, знають всі:

І дорослі, і малі.

Він по місту всіх розвозить.

А за це бензину просить.

(Т. Яцків)

Автобус – справжній трудівник,

За розкладом трудитись звик.

Весь день він не спиняє біг,

Везе людей і в дощ, і в сніг.

3. Складання правил поведінки в автобусі.

Правила поведінки пасажирів автобуса (тролейбуса)

- Заходити до салону автобуса потрібно спокійно, не штовхаючись.
- Треба поступатися місцем літнім людям, маленьким дітям, інвалідам.

- Не можна бігати по салону і штовхати приятелів.
- Якщо ти стоїш, тримайся за поручні. В іншому випадку при різкому гальмуванні ти ризикуєш отримати синці та забої.
- Ні в якому разі не висовуйся у вікна автобуса й не виставляй в них які-небудь предмети.

Багато дітей люблять в автобусі голосно розмовляти, а то й кричати, включати мобільний телефон або плеєр на повну гучність. Це прояви безкультур'я й невихованості, адже гамір не тільки дратує інших пасажирів – він може заважати водієві й відволікати його від роботи.

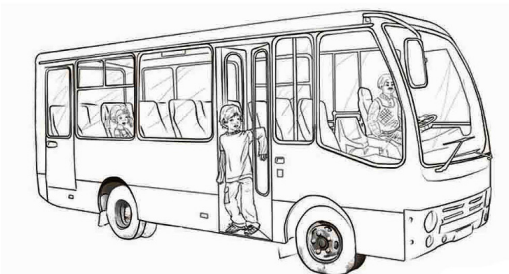
Якщо після виходу з автобуса тобі треба перейти на інший бік вулиці, обов'язково дійди до пішохідного переходу. Не забувай: дорогу можна переходити тільки по ньому.

4. Крісло автора

У кріслі автора учень (учениця), який (яка) розповідає про свою мандрівку на автобусі.

5. Творча групова робота

Відповідальні за матеріали роздадуть кожному учаснику групи ось такі розмальовки. Розфарбуйте автобус так, щоби в ньому всім закортіло покататися?

НОВИНИ ДНЯ

Любі хлопчики й дівчата
На вас чекає новин багато.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати у центрах навчальної діяльності. В науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про історію виникнення автобуса, у математичному – порахуємо, скільки пасажирів перевіз за годину міський автобус.

Очікування

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, поміркуйте і скажіть, чого ви чекаєте від цього дня?

(Діти відповідають)

Учитель:

Зустріч ранкова закінчена, діти.

Але у нас є привід радіти.

Буква новенька на нас вже чекає:

«Хто мене, діти, вже прочитає?!»

Використані джерела:

1. rebus1.com/ua
2. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
3. tut-cikavo.com › Тварини

4. <https://naurok.com.ua/>
5. myplanet.com.ua
6. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
7. posnayko.com.ua
8. <https://www.ria.com>
9. <https://www.youtube.com>

ПОКАТАЙ НАС, ТРАМВАЮ

Мета:

- збагатити знання учнів про історію виникнення трамваю, його значення в житті людини, розширити уявлення про правила поведінки в трамваї;
- розвивати уяву, логічне мислення, мовлення учнів, уміння репрезентувати свою роботу;
- виховувати допитливість, бажання пізнавати нове, відповідальне ставлення до свого здоров'я.

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань.

Учитель:

Дзвоник продзвенів, і тиша
в школі знов запанувала,
Бо дорослі, і малята
вже роботу розпочали.
Всі у школі прямо зрання
Прийшли до навчання.
Ми також часу не гаємо –
До роботи приступаємо!

Прийнятно, що в нашому класі панує така позитивна атмосфера. Щоб її підтримати, пропоную вам, діти, привітати один одного й поділитися враженнями від поїздки на транспорті, яким ви добиралися до школи.

Наприклад, «Доброго ранку, Іванко! Поспішала сьогодні до школи, щоб поспілкуватися з тобою. А тому скористалася ... (автобусом, тролейбусом...). Мої враження – ... ».

2. Налаштування на плідну роботу.

Щоби день минув немарно –
Попрацюємо ми гарно.
Ми старанно попрацюємо –
Радість відкриттів відчуємо.

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ.

Учитель: Діти, яка пора року настала?
А який місяць осені?

Посвітліло в моєму саду,
Час пливе золотою рікою...
Вітер гонить хмарин череду,
Мов овечок, що йдуть з водопою...
    Листопад!.. це і є – листопад...
    Дощ яскраві пейзажі змиває...
    Крок вперед і два кроки назад,
    Тут ніхто не спішить, й не чекає...

В сірих буднях спинився весь світ,
Сонце ніби й не сходить ніколи...
Сльози-краплі з оголених віт,
Тихо падають в осінь... додолу...

Листопад (падолист) – одинадцятий місяць року в григоріанському календарі, він має 30 днів.

Учитель: А яку погоду принесе цей день, нам розкажуть чергові синоптики.

2. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____. Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 7 листопада. (*Заповнюється табличка на стіні*). Температура повітря +1°.

– Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

– Чому листопад має таку назву? (*Відповіді учнів*).

Назва *листопад* прийшла із західноукраїнських земель. У цей час там опадає листя. А на сході України дерева вже безлисті. Аналогічні назви існують у білоруській (*лістонад*), польській і чеській (*listopad*) мовах. У хорватській словом *listopad* називають жовтень.

Народні назви: грудкотрус, листопадець, падолист, братчини.

Складіть речення про сьогоднішню погоду. (*Відповіді учнів*).

3. Народний календар

Сьогодні я – _____ – черговий народознавець. І сьогодні я познайомлю вас із тим, яким цей день бачили наші предки.

7 листопада ми **вшановуємо пам'ять праведної Таїфи** – тієї самої, яку **воскресив апостол Петро**. Вона була членкинею християнської общини Іопії, професійно займалася шиттям. Шила на замовлення для заможних клієнтів, а також обшивала всіх нужденних, хто до неї звертався. Якось вона важко захворіла й померла. Її подруги, сестри по вірі, почувши, що неподалік проповідує апостол Петро, звернулися до нього, аби він помолився про спочилу. Той прийшов, став на коліна, помолився, а в кінці промовив: «Таїфо, встань». І жінка дивовижним чином повернулася до життя.

Святій Таїфі колись молилися всі швачки. А шевці від Таїфи починали працювати вже при свічці. У ніч напередодні Дмитрія, а завтра в нас свято – Дмитрія Солунського, точнісінько як і на Юрійів день, начебто відьми

скидали з неба місяць, перетворювали його на корову й доїли. Після того вони пили те молоко й могли жити ще, як мінімум, 300 років.

Іменинники сьогодні – чоловіки з рідкісними іменами Маркіян (Марко) і Мартирій.

4. Народні прикмети.

А я – _____ – ознайомлю Вас із народними прикметами, які пов'язані із цим днем.

Якщо на початку листопада випав сніг – до ранньої весни.

Багато снігу – до багатого хліба.

Листопад сухий і ясний для наступного року небезпечний – несприятливий для майбутнього врожаю.

У листопаді з ранку дощ може дощити, а до вечора заметами сніг лежати.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Відгадування загадки.

В місті він по рейках ходить,

Він народ з роботи возить!

На дорозі не зівай,

Їде часто тут... (Трамвай).

2. Розповідь спеціально підготовленої дитини, що супроводжується переглядом презентації.

Трамвай – рейковий наземний вид публічного маршрутного міського транспорту, переважно вуличний, призначений для переміщення людей у межах міста.

Зі зростанням міст і промислових підприємств у XIX столітті гостро постала проблема міського транспортного сполучення. І невдовзі омнібуси стали витіснятися вуличними кінними залізницями (конками): перша у світі конка відкрилася 1828 року в місті Балтимор (США). Та за тим, що застосування коней сполучено з безліччю незручностей, не припинялися спроби використати в трамваях інший різновид механічної тяги.

У США популярна стала канатна тяга, котра збереглася й до наших днів у Сан-Франциско. Пробували навіть перенести на вулиці міст залізничні парові тяги, та досвід був загалом невдалий і не одержав узагалі поширення.

Розвиток електротехніки призвів до створення першої пасажирської електричної трамвайної лінії між Берліном і Ліхтерфельдом у 1881 році, побудованої електротехнічною компанією Сіменса.

Оскільки електричний трамвай виявився прибутковою справою, почалося його бурхливе поширення світом.

У 1892 році трамвай з'явився в Києві. Другою на території сучасної України стала львівська трамвайна система, відкрита в 1894 році. У травні 1897 року було відкрито трамвайний рух у Житомирі – спочатку курсував вантажний трамвай, а з 22 серпня 1899 року – пасажирський.

На початку століття трамвай бурхливо розвивався, витіснивши конку та омнібуси з тих міст, в яких вони ще залишилися. Трамвай застосовувався не лише в містах, але й на приміських, і навіть на міжміських лініях.

Після війни у трамвая з'являються потужні конкуренти – автомобіль і автобус. Автомобілі ставали дедалі доступнішими за ціною, автобуси – технічно досконалішими. У поживленому вуличному русі класичний трамвай, з одного боку, став зазнавати перешкод від автотранспорту, а з іншого, – й сам створював незручність.

Почалося згортання трамвайних ліній. У Парижі міський трамвай було закрито в 1937 році. Ліквідовували трамвайні мережі й у багатьох інших містах.

Уже в 70-і роки ХХ століття у світі з'явилося розуміння того, що масова автомобілізація приносить проблеми – смог, затори, шум, дефіцит місця. Почалося відродження трамвая. З 1990-х років процес відродження трамвая набрав повну силу. Знову відкрилися трамвайні системи Парижа, Лондона та інших провідних міст світу.

3. Цікаві факти про трамвай

- Найстаріші трамвайні вагони, які все ще використовуються в нормальній експлуатації – вагони № 1 й 2 трамваї острова Мен. Вони були побудовані в 1893 році й працюють на замській лінії Douglas en Ramsey завдовжки 28,5 км.

- Найдовша й найбільша за кількістю трамваїв мережа розташована в Санкт-Петербурзі. У 2002 році її загальна довжина становила 691 км, 64 маршрути

- Найдовшу поїздку на трамваї можна здійснити в Німеччині, проїхавши з Крефельда у Віттен. Довжина поїздки складе 105,5 км, на подолання

цієї відстані піде приблизно п'ять з половиною годин, при цьому доведеться вісім разів пересідати.

- Найдовший трамвайний маршрут без пересадок – Береговий трамвай знаходиться у Бельгії. На цій лінії довжиною 67 км є 60 зупинок. Також існує лінія, що використовує як трамвайні, так і залізничні колії, з Ойтінгена-ім-Гой до Ерингена через Фройденштадт, Карлсруе й Гайльбронн довжиною 215 км. Найдовші внутрішньоміські маршрути – зустрічні кільцеві маршрути в Казані, що мають довжину 32 км, 46 зупинок, час проїзду 2 години 10 хвилин.

- Найпівнічніша трамвайна система у світі розташована в Тронхеймі.
- У німецькому місті Постдам планують запустити безпілотні трамваї. Проект уже проходить активні тестування, зокрема й на вулицях міста. Трамвай оснащений камерами, датчиками, лідарами, завдяки чому транспортний засіб здатен аналізувати шлях на 100 м уперед. З таким оснащенням трамвай може зупинитись на швидкості 50 км/год. Автономний трамвай є безпечним для пасажирів, адже не може рушати з місця чи навіть зачиняти двері, доки всі бажаючі не вийдуть (або зайдуть усередину).

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Розгадування ребуса.

Діти, спробуйте відгадати цей ребус. Маєте підказку. Те, що тут зашифровано, має відношення до нашої сьогоденішньої теми.

2. Слухання вірша.

До проводів причеплений за спинку,
Трамвай мчить від зупинки до зупинки.
Коли ж він у ночі відпочиває,
То бути швидким поїздом бажає.

3. Складання правил поведінки в трамваї.

Правила поведінки пасажирів трамвая

Коли ви опиняєтеся в салоні трамвая, ви стаєте пасажирами. Вести себе ви повинні у відповідності до певних правил.

Не можна перешкоджати відкриванню й закриванню дверей. Ними керує водій трамвая.

Ні в якому разі не можна намагатися відкривати двері трамвая самотійно. Це дуже небезпечно для тебе та інших пасажирів і може зіпсувати самі двері.

Не варто й притулятися до дверей, адже вони з якоїсь причини можуть відчинитись на ходу й ви можете впасти назовні.

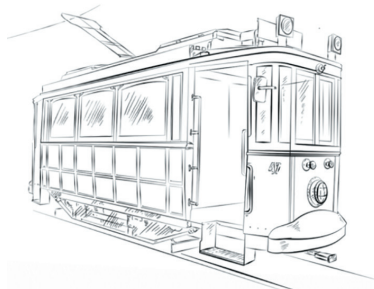
І варто не забувати про загальноприйняті правила етикету.

4. Крісло автора

У кріслі автора учень (учениця), який (яка) розповідає про свою мандрівку в трамваї.

5. Творча групова робота

У нас є чудовий конструктор «ЛЕГО». Спробуємо з нього створити трамвай майбутнього.

6. Новини дня

Любі хлопчики й дівчата
На вас чекає новин багато.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати у центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про історію виникнення трамвая, у математичному – порахуємо, скільки пасажирів перевіз за годину міський трамвай.

7. Очікування

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, поміркуйте та скажіть, чого ви чекаєте від сьогодні?

(Діти відповідають)

Учитель:

День сіяє дивограєм.
Що ж нас в цей день чекає?
Казки, віршики, завдання.
І проекти, і змагання.

Використані джерела:

1. rebus1.com/ua
2. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
3. tut-cikavo.com. Тварини
4. <https://naurok.com.ua/>
5. myplanet.com.ua

6. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
7. posnayko.com.ua
8. <https://www.ria.com>
9. <https://www.youtube.com>

НА ТРОЛЕЙБУСІ ПО МІСТУ

Мета: збагатити знання учнів про історію виникнення тролейбусу та його значення в житті людини, повторити правила поведінки в тролейбусі, акцентувати увагу на важливості дотримання пасажирами правил етикету та законів взаємоповаги;

- розвивати уяву, логічне мислення, мовлення учнів, уміння репрезентувати свою роботу;
- виховувати допитливість, бажання пізнавати нове, відповідальне ставлення до свого здоров'я.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань

Учитель:

Дзвоник гукєє:

«Дітки, гайда на урок!

І роботу розпочати

Нам усім потрібно в строк!»

Діточки часу не гають,

На уроки поспішають.

Бачу, всі ви постарались,

Працювать підготувались.

Рада бачити, діти, вас усіх у доброму гуморі. А щоб підтримати в нашому класі позитивну атмосферу, пропоную привітатися особливим чином. Я буду показувати вам картки, а ви будете вітати сусіда словами «Доброго ранку!», а далі переходити на мову того транспортного засобу, який я вам показую.

Наприклад, «Доброго ранку, Іринко! Бр-р-р-м! Бр-р-р-м! Бр-р-р-м!» або «Радісного дня тобі, Петрику! Р-р-р-р-р! Бемц!».

▪ Налаштування на плідну роботу

Навкруги нас світ цікавий.

Він знання дає ласкаво.

Ну а ми налаштувались,

Всі зручненько повсідались.

І не гаючи хвилини,

Зосереджено, завзято,

Ми готові без упину

Всі нові знання пізнати.

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ

Учитель: Діти, яка пора року настала?

А який місяць осені?

Вже зриває вітер
Золото беріз.
Застогнали віти,
Похилились вниз.
Листячко тріпоче,
Сумно шелестить,
Заховатись хоче,
Боязко тремтить.

Осінь йде полями,
Стелить килими.
Вже не за горами
Білий кінь зими.

(Марко Вовчок)

Листопад – наймальовничіша пора. Багряне листя вже опадає з дерев, а осінній пейзаж поступово змінюється на зимовий.

Учитель: А яку погоду принесе цей день, нам розкажуть чергові синоптики.

2. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____. Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 5 листопада. (Заповнюється табличка на стіні). Температура повітря +1° тепла.

Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

– Чому листопад має таку назву? (Відповіді учнів).

– Листопад – це місяць, коли вітер і холоди обтрушують з дерев останнє листя. Цей місяць також має назву зворотну – падолист.

– Як називали цей місяць наші пращури? (Відповіді учнів).

Останній місяць осені, який дуже часто підпадає під владу зими, також іменували «напівзимником».

– Як можна пояснити цю старовинну назву? (Відповіді учнів)

Складіть речення про сьогоднішню погоду. (Відповіді учнів)

3. Народний календар

Сьогодні я – _____ – черговий народознавець. І сьогодні я познайомлю вас із тим, яким цей день бачили наші предки.

А ви знаєте, що 5 листопада відмічають день апостола Якова, одного

з 70 апостолів, якого прозвали «братом Господнім». Яків відомий як перший єпископ Єрусалиму.

У народі на 5 листопада було прийнято грати в так звані бджолині ігри – їсти мед і наслідувати дзижчання бджіл. Говорили, що людина, яка досягне успіху в цих справах, буде гідно нагороджена – у неї бджоли влітку будуть добре роїтися, і дасться зібрати багато меду. Намагались 5 листопада також завершити всі роботи, пов'язані із заготівлею дров на зиму. Уважали, що, якщо впоратися з цим завданням вчасно, то в домі завжди тепло буде. Молилися Якову як покровителю чоловіків, які виконували складну й фізично важку роботу. Селяни перевіряли кінську збрую, робили гужі з сириці. Також був звичай «закармливання» землі. Для цього розламували вчорашній пиріг, який залишався після дня Казанської ікони Божої Матері, і його шматки розкидали по землі, залучаючи птахів. Люди вірили, що їх цвірінькання заспокоює землю, і це дозволить отримати хороший урожай наступного року.

Також 5 листопада дівчата ткали святкові віжки, які згодом планувалося використовувати для весільного потяга, а потім дарували їх своїм нареченим. Увечері зазвичай вся родина збиралася разом і пила хмільне пиво з медом.

Народ підмітив, що якщо піде град або снігова крупа, то на Мотрону (22 листопада) настане справжня зима.

Ми будемо разом з вами спостерігати за природою й перевіримо цю прикмету.

4. Народні прикмети

А я – _____ – ознайомлю вас із народними прикметами, які пов'язані з цим днем.

Люди вірили в те, що птахи 5 листопада можуть заспокоїти землю своїм співом, тому проводили різні обряди, пов'язані з тим, щоб забезпечити хороший урожай наступного року. Потрібно обов'язково 5 листопада вийти в поле й оглянути його, розкласти шматки пирога чи хліба для птахів – це дозволить залучити вдачу.

Якщо град 5 листопада пішов, або дрібна крихта – 22 листопада прийде справжня зима.

Багато снігу випало, і він не розтанув – зима буде теплою, а в наступному році можна буде очікувати хорошого врожаю.

Дощ іде 5 листопада – рік буде врожайним.

Якщо дров багато нарубати – за прикметами, в будинку буде тепло й затишно.

Чим більше меду з'їж – тим більше його збереш у наступному році.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Відгадування загадки.

Замість рейок дві дротини

Визначають рух машини,

Щоби взуті в гуму ноги
Не збивалися з дороги. *(Тролейбус)*

2. Розповідь спеціально підготовленої дитини, що супроводжується переглядом презентації

Тролейбус – пасажирський транспортний засіб, обладнаний електродвигуном, що безпосередньо отримує електричну енергію від зовнішнього джерела за допомогою контактної мережі.

Перші тролейбуси сприймалися публікою як «гібрид автобуса та трамвайного вагона».

На малюнку ви бачите перший транспортний засіб цього типу.

Перший тролейбус був створений в Німеччині інженером Вернером фон Сіменсом. Експериментальна тролейбусна лінія довжиною 591 ярд, відкрита в передмісті Берліна Галензе, діяла з 29 квітня по 13 червня 1882.

У тому самому році в США бельгійець Шарль Ван Депену запатентував «тролейбусний ролик» – струмоприймач у вигляді штанги з роликом на кінці.

На початку ХХ століття тролейбуси були тільки як допоміжний варіант для трамвайних шляхів, без перспективи використання у жвавих міських центрах.

В Україні тролейбус уперше з'явився в Києві 5 листопада 1935 року.

Двоповерхові тролейбуси були широко поширені в багатьох європейських містах.

Пік розвитку тролейбусних перевезень у світі припав на період між світовими війнами й перші післявоєнні часи. Тролейбус сприймався як альтернатива трамваю, який на той час здавався застарілим.

3. Цікаві факти про тролейбус.

Назва «тролейбус» має англійське коріння. Слово виникло від поєднання «trolley» – трамвайний вагон і «bus» – автобус.

Найдорожчі тролейбуси іздять в ОАЕ в місті Абу-Дабі. Тролейбуси там коштують більше мільйона євро кожен. Транспорт розрахований на 120

тичний запас яких відновлюється на

пасажирів – студентів, бо курсує між університетом і студмістечком. Має доступ до wi-fi, подвійне тонване скло, потужні кондиціонери й повітряні завіси біля дверей, щоб захищати від спеки.

У 2013 році у Швейцарії запустили троллейбус без проводів. Курсує в Женеві. Він не має контактних ліній електропередач. Тролейбус обладнали спеціальними акумуляторами, енергетичний запас яких відновлюється на зупинках за кілька секунд. Машина підключається до спеціальних пристроїв, поки входять і виходять пасажери.

В Японії і США є підземні троллейбусні лінії. В Японії підземні троллейбуси обслуговують гірський туристичний маршрут між містами Татеяма й Омата. У США в місті Бостоні курсує підземний троллейбус, який називають «срібна лінія».

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Розгадування ребуса.

Діти, спробуйте відгадати цей ребус. Маєте підказку. Те, що тут зашифровано, має відношення до нашої сьогоднішньої теми.

2. Слухання вірша

Ось троллейбус по дорозі
На роботу всіх розвозить,
Але він не п'є бензину,
А вхопився за дротину.
І як струм піде по дроті –
То троллейбус на роботі.

(Т. Яцків)

3. Складання правил поведінки в троллейбусі

Як ви гадаєте, як повинні пасажири поводити себе в салоні тролейбуса під час поїздки?

Відтворимо правила тролейбусного етикету в малюнках.

Чому не можна поводитися інакше?

Правила поведінки пасажирів тролейбуса

Якщо є вільне місце, варто відразу зайняти його, щоб не заважати проходити іншим людям. Тільки пам'ятай: треба поступатися місцем літнім людям, маленьким дітям, людям з інвалідністю. Не можна бігати по салону й штовхати приятелів. Якщо тролейбус різко загальмує, ти можеш впасти сам і штовхнути інших людей. Якщо ти стоїш, тримайся за поручні. В іншому випадку при різкому гальмуванні ти ризикуєш отримати синці та забої.

4. Крісло автора

У кріслі автора учень (учениця), що розповідає про свою мандрівку в тролейбусі.

5. Творча групова робота

Відповідальні за матеріали роздадуть кожному учаснику групи ось такі розмальовки. Як ви гадаєте, в які кольори повинен бути розфарбований тролейбус, щоби наше місто було привабливим і веселим?

6. Новини дня

Швидко хвилинки спливають.

Коротка зустріч ранкова.

На вас вже новини чекають.

Чекають не випадково.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати в центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про історію виникнення тролейбуса, у математичному – порахуємо, скільки разів тролейбус об'їжджає наше місто за половину дня, у центрі творчості ми створимо макет тролейбуса майбутнього.

7. Очікування

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Кожна дитина зараз гадає,

Що ж це сьогодні на неї чекає.

Діти, поміркуйте й скажіть, чого ви чекаєте від цього дня?

(Діти відповідають)

Учитель:

День новий відкриває до знань двері знову.

Нас чекають завдання. Ми навчатись готові.

Поспішаймо назустріч новим відкриттям,

Бо лише у пізнанні є радість буття.

Використані джерела:

1. rebus1.com/ua
2. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist

3. tut-cikavo.com › Тварини
4. <https://naurok.com.ua/>
5. myplanet.com.ua
6. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
7. posnayko.com.ua
8. <https://www.ria.com>
9. <https://www.youtube.com>

2.2. РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ ДО ТЕМАТИЧНОГО ТИЖНЯ «МОЇ ДРУЗІ»

*Т. В. Степанова, В. В. Літвінова,
учителі початкових класів
КЗ «Лисичанська ЗОШ І-ІІІ ст. № 30»
Луганської області*

ДЕНЬ ПЕРШИЙ

Тема: Хто такі друзі? Яким має бути друг?

Мета: формувати поняття «дружба», «друг»; розвивати в дітей загальнолюдські чесноти; створити в класі дружнє середовище; виховувати в дітей правильне ставлення до таких понять, як друг, дружба.

Обладнання: квіточка волошки, грамзапис пісні «Дружба», «Крісло авто-ра».

Хід ранкової зустрічі

Запрошення на ранкову зустріч

Лунає пісня «Дружба» Леоніда Солонька (оранжувальник Назар Савко).

1. Привітання

Я всміхнувся сонечку:

– Здрастуй, золоте!

Я всміхнувся квіточці:

– Хай вона цвіте!

Я всміхнувся дощику:

– Лийся, мов з відра!

Друзям усміхнувся,

Зичу їм добра!

(М. Познанська)

2. Обмін інформацією

– Що таке дружба? Хто такий друг?

Гра «Ланцюжок»

Діти по черзі продовжують ланцюжок речення «Друг – це той, хто ...» (допомагає, підтримує, вірить, зберігає таємниці, розуміє).

Розучування вірша про дружбу

Дружить хмара з дощиком:
 носить воду горщиком.
 Дощик – із травичкою,
 а трава – з копичкою,
     а копиця – з коником,
     що гасає з дзвоником.
 А іще – з телятком,
     баранцем, лошатком.

Всі вони – з Даринкою,
 дівчинка – з хмаринкою,
 з тою, що із дощиком
 носить воду горщиком.
     Ось замкнулось коло,
     подружились всі довкола.

*(Леся Вознюк)*3. Групове заняття

Із двох ситуацій вибрати лише ту, коли мова йде про справжню дружбу.
 1-а група.

- Промовчати, коли товариш говорить неправду.
- Зателефонувати другові, коли він хворіє.

2-а група.

- Допомогти виконати складне завдання.
- Підказати відповідь, якщо друг її не знає.

Гра «Подаруй квіточку другу (подрузі)»

Діти по черзі передають квіточку волошки, промовляючи слова: «Дарую тобі, друже (подруго), цю красиву квіточку волошки. Спасибі, друже, що ти в мене є».

4. Щоденні новини

- Яке сьогодні число? Яке було вчора? Яке буде завтра?
- Хто сьогодні посміхнувся другу (подрузі)?
- Хто назве всі пори року?

Вправа «Крісло автора»

Дитина сідає в крісло й розповідає про свого найкращого друга (подругу).
 Учитель ставить декілька питань після закінчення розповіді дитини.

- Як звати друга?
- Який він є?
- Чим люблять займатися друзі?

ДЕНЬ ДРУГИЙ

Тема: Як знайти друга?

Мета: сприяти поглибленому осмисленню поняття «дружба» і «друг»;
 формувати моральні якості учнів: уміння дружити, цінувати і берегти дружбу, бути вірним другом

Обладнання: «Крісло автора»

Хід ранкової зустрічі

1. Привітання.

Ми всі – хороші друзі,
Нам весело у гурті;
Ми всі – прекрасні діти,
Хороші, золоті!

2. Обмін інформацією.

Гра «У мене є справжній друг»

- Діти, підніміть руку, в кого є справжній друг.
- Поплескайте в долоні, якщо цей друг – учень нашого класу.
- Посміхніться учню справа.
- Посміхніться учню зліва.
- Діти, яке сьогодні число?
- Сьогодні у нашої Оленки Іванової день народження. Привітаймо всі дружно Оленку зі святом дружними оплесками. Вона в нас сьогодні буде «дитиною дня».

Вправа «Крісло автора»

Оленка сьогодні у кріслі автора розповідає про свою мрію.

3. Групові заняття.

Складання законів дружби

1. Допомагай другу в біді.
2. Умій розділити радість з другом.
3. Умій визнати свої помилки й помиритися з другом.
4. Не смійся над недоліками друга, не обзивай і не принижуй.
5. Не зраджуй свого друга.

Гра «Комплімент»

– Діти повертаються по черзі до дитини справа й говорять комплімент: наприклад, «Марійко, ти сьогодні така чарівна...».

4. Щоденні новини.

Сторінка «Вчимося у природи»

– У природі є чого повчитись: як придбати друзів.

Ви спостерігали, як птахи летять на південь зимувати. Є птахи, що летять клином. Чому?

Учені теж поставили собі це питання і з'ясували, що кожен птах, що змахе крилами, допомагає подолати опір повітря птахові, що летить за ним. Завдяки такому клину вся зграя набагато збільшує швидкість порівняно із птахом, що летить сам.

Якщо гусак схоче відокремитися від свого клину, він одразу ж відчуває, як важко летіти самому, й тому повертається на своє місце у пташиному ряду.

Якщо вожак втомлюється, він деякий час летить у хвості клину, а інший гусак займає місце вожака.

Якщо якийсь птах або захворів, або поранений і змушений покинути зграю, то два інших птахи прямують за ним, щоб підтримати товариша, допомогти. Вони залишаються з безсилим птахом доти, доки той не видужає, або доки не помре. Тоді обидва гуси поспішають наздогнати свій клин і доганяють його самі або з іншою зграєю.

– Хочеш мати друзів – будь гарним другом сам.

Гра «Так-ні-можливо»

– Твій друг вживає погані слова й вирази. Ти станеш учиняти як він?

– Твій друг зробив щось погане, а наказують тебе. Ти розповіси правду?

– Щоб мати друзів, потрібно вміти їх завойовувати. Ти згоден із цим?

– Щоб мати друзів, потрібно вміти бути другом. Це так?

ДЕНЬ ТРЕТІЙ

Тема: Чому нам цікаво разом.

Мета: розширювати уявлення дітей про дружбу; створювати настрій учнів для успішного навчання; навчати вмінню знаходити спільну мову з іншими дітьми; виховувати повагу один до одного

Обладнання: іграшка «Сонечко», окуляри

Хід ранкової зустрічі

1. Привітання

Рано, рано сонце встало,

Гарних діток привітало.

Побажало швидко встати

Та розумними зростати.

Загадка про сонечко

Всі від нього навкруги

Набираються снаги.

Тільки ранок настає,

Вглянь у віконце,

Всім воно життя дає –

Променисте ... (сонце!).

– Так, це сонечко. Яку користь воно приносить людям? (Дає тепло, світло, зігріває землю).

– Тож недарма добру людину називають «сонечком», яке зігріває все довкола своїми лагідними промінцями, своїм гарячим щирим серденьком. А вас, діти, хтось називає сонечком? Хто?

– Сьогодні ми з вами будемо вчитися, як стати сонечком для своїх друзів, однокласників. Доброму ж скрізь добре, бо всі його люблять.

Гра «Передай позитивний настрій»

– Діти, передайте по колу один одному м'яку іграшку «Сонечко» і побажання гарного дня дитині, яка сидить поруч.

– Я бажаю тобі, Оленко, гарного дня... (веселого настрою, теплих посмішок).

2. Обмін інформацією

– Без друзів у наш час важко жити на світі. Послухаймо, що означало мати справжнього друга в інші часи.

У всі часи дружба вважалась великою цінністю. Товариство, дружба і братерство, народжені спільною думкою, метою, справою – це велика сила. «Немає уз, святіших за товариство» (*М. В. Гоголь*).

Гра «Чарівні окуляри»

Діти по черзі одягають окуляри. Дитина, на якій одягнені окуляри, бачить в однокласниках лише гарне, красиве.

– Дмитрик, ти надійний товариш...

– Діти, скажіть, а як буде краще: грати в гру самому чи з другом, читати книжку самому чи з другом, дивитися кінофільм разом чи одному?

– Як ви розумієте прислів'я «Справжніх друзів май, а лихих оминай»?

– Справжній друг не зрадить, не зробить підлість за спиною друга, не буде мстити. Він завжди допоможе, підтримає.

– А одинаком бути важко, нецікаво.

3. Групове заняття.

– У кожного з нас у житті виникають різні ситуації, і кожен з нас по-своєму виходить з них. Спробуймо разом це зробити.

Як би ви вчинили в таких ситуаціях?

Ситуація 1

У класі хтось розмалював парту. Коли вчитель помітив це, він почав вигукати від учня, який за нею сидить постійно, пояснень: хто й коли це зробив? Учень сказав: «Я знаю, хто розмалював парту, але не можу сказати, тому що не хочу зраджувати друга».

Учитель попросив цього учня вимити парту.

– Скажіть, як би ви вчинили на місці учня, який це зробив?

– Хіба справжній друг вчинив би так? Хто мав вимити парту?

Ситуація 2

У мене в класі немає друзів, до мене вороже ставляться, насміхаються наді мною, мене ніхто не розуміє. Всі учні класу якісь дивні, дуже часто бувають злими, а мені так хочеться мати друзів. Що мені робити? До кого звернутися за допомогою?

4. Щоденні новини.

– Діти, назвіть дні тижня по черзі. Який сьогодні день тижня? Який він по черзі? Які дні будуть вихідними?

– Скажіть, діти, чим ви будете займатися зі своїм найкращим другом (подругою) на вихідних днях? (Кататися на роliках, велосипедах; читати книжку; малювати).

Гра-вправа «Портрет мого друга»

– У дітей на руках чистий аркуш паперу. По команді вчителя учні малюють один елемент портрету (обличчя, очі, волосся, посмішку...) й по команді

вчителя передають наступній дитині, яка сидить праворуч. Малюють до тих пір, поки дитина не отримає портрет, який вона починала малювати.

Вправа «Мікрофон»

Учень, у якого в руках мікрофон, розповідає про свого друга.

ДЕНЬ ЧЕТВЕРТИЙ

Тема: Мої друзі – домашні улюбленці

Мета: створювати настрої дітей для сумлінного навчання; навчати самостійно мислити, ефективно спілкуватись; виховувати любов до тварин, прагнення бути їм другом

Обладнання: малюнки домашніх улюбленців, «крісло автора»

Хід ранкової зустрічі

1. Привітання

Привіт, привіт, тобі, мій друже,
Я скучив за тобою дуже.
Не бачив цілі вихідні, –
Аж два таких продовжні дні!

Гра «Передай іграшку другу»

(м'яка іграшка-песик)

– Нехай цей песик стане тобі другом.

2. Обмін інформацією

– Діти, які домашні улюбленці є у вас вдома?

– Як ви до них ставитесь?

– Чи любите їх?

– Розучімо з вами пісню «Не дражніть собак, не ганяйте кішок»
(муз. Є. Птічкіна, слова М. Пляцковського).

I. Не дражніть собак, не ганяйте кішок,

Не шкодуйте для птахів ні зерна, ні крихт.

I тоді горобці пісенькою розбудять,

А дряпати і кусати вас ніхто не буде.

II. Якщо дуже шуміти біля барлоги,

То потім доведеться забирати вам ноги.

I бджола просто так теж не пристане,

Адже і жалити, й гарчати дарма ніхто не стане.

III. Ні до чого ображати метелика на гілці,

Веселіше від його забарвлення у лісі.

Не лякайте жуків із довгими вусами,

I повірте, що жуки не чіпатимуть сАмі.

IV. Якщо вам по душі краса земля,

Бережіть її, втоми не знаючи.

Неодмінно тоді ми станемо друзями,

А про котів і собак співайте разом з нами!

Гра-вправа «Крісло автора»

– У кріслі учень, у якого є домашній улюбленець. Він розповідає про улюблену тваринку.

Запитання вчителя дітям:

– Яка тваринка живе в Зіни?

– Якого кольору?

– Як її звати?

– Що любить їсти?

3. Групове заняття.

Пояснити значення прислів'я.

1-а група:

Дружний табун і вовків не боїться.

2-а група:

Дружні сороки орла заклують.

4. Щоденні новини.

– А чи знаєте ви, діти, що, спостерігаючи за тваринами, можна передбачити погоду? Варто лише уважно поспостерігати за їхньою поведінкою.

Спостереження за кішками:

– Якщо кіт чхає, значить, буде дощ.

– Вилизує своє хутро – зазиває негоду.

– Чухає за вушками – бути снігу чи дощу.

– Згортається в клубок – буде мороз.

Спостереження за собаками:

– Валяється на траві – бути дощу й вітру.

– Валяється в снігу – до хуртовини.

– Собака згортається в калачик – до холодів.

«Казкова» сторінка

Учитель читає японську казку «Тесляр і кішка»

Жив за старих часів бідний тесляр, і була в нього кішка. Любив хазяїн свою кішку, кожен ранок, як йшов на роботу, залишав їй їжу, а ввечері риби приносив. Кішка теж любила тесляра. Так вони й жили.

Але ось якось напала на тесляра хвороба: очі захворіли. Оглянув лікар хворого й говорить:

– Тяжка недуга, відати не відаю, як тебе лікувати.

Розхворівся тесляр, працювати не може, грошей зовсім не стало. Як тут купиш кішці рибу? Ось він і говорить кішці:

– Хоч і бідно ми з тобою жили, але все таки стерпно. А тепер я зовсім осліп, зцілити мене ніхто не може. Мені нічим тебе годувати. Вже не гнівайся, прийдеться видно, тобі іншого хазяїна шукати.

Заснув тесляр. І кішка ніби зрозуміла слова хазяїна. Підійшла до нього, сіла на подушку й стала посилено тесляру очі вилизувати. Спочатку ліве, потім праве, ліве – праве, ліве – праве.

Ніч минула, день настав, а кішка все очі хазяїну вилизує. Ось так диво! Різь в очах у бідолахи вшухати почала. Минуло десять днів, а на одинадцятий очі у теляра перестали хворіти, і став він бачити так само добре, як і раніше. Тільки у кішки очі стали слабнути, день від дня все гірше вона бачила. А одного разу, коли хазяїн спав, тихенько зникла.

– Як ви вважаєте, куди й чому зникла кішка?

– Як би ви на місці кішки допомогли своєму хазяїну?

– Уявіть, що хазяїн знайшов свою кішку й вилікував її. Розкажіть, як і чим він її лікував.

– Яку людину можна назвати вірним другом тварин?

Гра «Знайди свою пару»

Діти тягнуть із скриньки малюнки домашніх тварин-улюбленців (котики, песики, папужки, черепахи, рибки). Вони повинні за сигналом учителя відшукати свою пару. Хто знаходить її – підіймає руки вгору.

ДЕНЬ П'ЯТИЙ

Тема: Як зберегти дружбу

Мета: закріпити поняття «дружба», «друг»; формувати усвідомлення того, що дружба базується на взаємній приязні, взаємодопомозі, співчутті, спільних інтересах. Виховувати у дітей дружелюбне ставлення один до одного.

Обладнання: клубок ниток, чарівна скринька

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

1. Привітання

Здрастуй, здрастуй, новий друже!

Кожен із нас тут небайдужий.

Станем всі – одна сім'я:

Будем друзі – ти і я.

Гра «Павутинка»

Учитель передає клубок ниток дівчинці, промовляючи: «Світланко, які у тебе гарні очі...», намотуючи нитку на палець. Світлана, в свою чергу, намотуючи нитку на палець, передає клубок Дмитрові: «Дмитрику, який ти сьогодні гарний...» і т. д.

2. Обмін інформацією

– Діти, часто дружба й вірні друзі рятували людину. Уявіть собі, у 23 роки сліпа людина стала вченим завдяки своїм друзям. Адже все могло бути інакше. А це тому, що до сліпого хлопця приходили друзі й читали йому, допомагали у навчанні.

Гра «Чарівна скринька»

У вчителя в руках скринька з предметом (діти не знають, яким саме). Діти мають упізнати предмет за допомогою лише одного питання:

– Який це предмет? (залізний, білий, істівний, круглий, твердий).

Виграє той, хто відгадає предмет.

3. Групові заняття

Закінчити прислів'я:

1-а група

- Друг не той, хто медом маже, а хто правду ... (каже).
- Справжній друг пізнається в ... (біді).
- Дружба – велика ... (сила).

2-а група

- Яку дружбу заведеш, таке й життя ... (проживеш).
- Справжнього друга за гроші ... (не купиш).
- Міцну дружбу й вогонь ... (не спалить).

4. Щоденні новини.

Робота з календарем погоди

– Який сьогодні день? Місяць? Яке число місяця? Який день тижня? Яка пора року?

– За чим ви сьогодні спостерігали, йдучи до школи?

– Чи знаєте ви, діти, що є таке свято – Міжнародний день дружби?

А відзначають його 30 липня. Це день дружби між державами, культурами та всіма людьми на Землі. Так що дружать між собою не лише діти, а й дорослі. А щоб ця дружба залишалася назавжди, треба її цінувати. Адже друга інколи важко знайти, але легко втратити.

– Діти, візьміть слова, записані на аркушах і прикріпіть їх до напису.

Справжній друг: чесний, вірний, добрий, скромний, порядний, безкорисливий.

– А зараз ми з вами, діти, розучимо вірш про дружбу.

Дружба, дружба над усе,
Дружба радість нам несе.
Дружба всім нам дорога,
Дружба жити помага.

Якщо друг у тебе є,

Життя радісним стає,

Разом можна все зробити,

Тож без друга не прожити.

(А. Гапонюк)

Висновок

Гра-вправа «Покотився клубочок»

Учитель: Які ж правила дружби, діти, ви засвоїли на наших зустрічах?

- Стався до інших так, як би ти хотів, щоб інші ставилися до тебе.
- Отримуй задоволення від гри з другом.
- Поважай друзів, ціную їхню думку.

2.3. РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ ДО ТЕМАТИЧНОГО ТИЖНЯ «НАЙГОЛОВНІШЕ – БУТИ ЛЮДИНОЮ!»

*О. М. Колпакова,
учитель початкових класів
середньої загальноосвітньої
школи I-III ступенів №1
м. Северодонецька Луганської області*

ДЕНЬ 1. «Що означає бути людиною?»

Мета: допомогти учням з'ясувати зміст понять «людина», «людські якості»;

- уточнити уявлення дітей про те, що означає бути людиною;
- учити осмислювати життєві ситуації, розуміти мотиви своєї поведінки та поведінки однокласників;
- розвивати вміння співвідносити свою поведінку із суспільними нормами;
- формувати вміння щоденної роботи над зростанням особистості;
- виховувати моральні якості.

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань

Учитель:

«Доброго ранку!» – усіх вас вітаю.

«Доброго дня!» – щиро бажаю.

Зичу, щоб день цей, що настає,

Подарував би вам диво своє.

День починається із щирого вітання, гарного побажання й душевної посмішки, приносить позитивні емоції і гарні події.

Діти, у наших силах запланувати собі й своїм друзям такий день. Зараз кожний, починаючи з мене, по черзі повернеться до сусіда, подарує йому побажання на цей день і щирю усмішку.

Діти. Бажаю, щоб цей день дзвенів, як дзвіночок.

Щоб ти знайшов сьогодні нового друга.

Щоб друзі пограли з тобою у веселі ігри.

Хай радість, як сонечко, зігріває тебе!

Бажаю, щоб твій настрій був радісний і безтурботний!

Щоб ти сьогодні робив гарні вчинки!

Хай тебе сьогодні в усьому супроводжує успіх!

2. Налаштування на плідну роботу

Усі ми добре постарались

І чудово привітались.

Щоб наш день пройшов немарно,

Налаштуємося гарно:

Об'єднаймо в дружнє коло
 Скажемо усі навколо:
 «Будем плідно працювати,
 Щоб нові знання пізнати!»

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ.

Учитель: Діти, яка пора року настала?
 Ніби притомилося сонечко привітне
 У траві поживклій молочай не квітне.
 Облетіло літо листячком із клена,
 Лиш ялинка в лісі сонячно зелена.
 Журавлі курличуть: летимо у вирій.
 Пропливає осінь на хмарині синій.
(Б. Чалий)

Учитель:

День новий до нас іде
 І нові знання несе.
 А ще нову погоду
 Й нові зміни у природі.
 Від природи що чекати,
 Треба парасольку брати?
 Що за хмарки на тим гаєм?
 Ми в синоптиків питаєм.

2. Доповіді синоптиків.

Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____. Ми розкажемо вам про зміни в природі.

Сьогодні 1 жовтня. Температура повітря +15°. Небо хмарне, дощ, вітер східний.

Назву «жовтень» місяць отримав через те, що на нього припадає час жовтіння листя.

За характерні погодні умови в народі його називали також *грязень*, *хмурень*, *листопадник*, *зазимник*, а також *весільник* – після закінчення пори польових робіт і обмолоту хліба приходив час весіль (традиційно на Покрову).

3. Народні прикмети

Наш народ склав багато прикмет про жовтень:

- Чим сухіший і тепліший початок жовтня, тим пізніше настане зима.
- Грім у жовтні – на безсніжну зиму.
- Як восени випаде ранній сніг, то цей сніг одразу ж згине й ще після цього снігу не буде 40 днів.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Вступ

Учитель:

Ти знаєш, що ти – людина.

Ти знаєш про це чи ні?

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

Сьогодні усе для тебе –

Озера, гаї, степи.

І жити спішити треба,

Кохати спішити треба –

Гляди ж не проспий!

Бо ти на землі – людина,

І хочеш того чи ні –

Усмішка твоя – єдина,

Мука твоя – єдина,

Очі твої – одні.

2. Доповіді дітей «Цікаві факти про людину»

- Діти ростуть швидше навесні.
- Наш мозок здійснює мільйони операцій навіть коли ми відпочиваємо.
- Зорова інформація зберігається у задній частині голови, тобто всі предмети й явища ми бачимо мозком, а очі це лише зорове вікно.
  - Протягом життя людина знайомиться приблизно з 2000 осіб, 150 з них вона може назвати своїми друзями.
  - У людському тілі близько 650 м'язів.
  - Людина починає відчувати спрагу, коли організм втрачає 1% води.
  - Кожна людина має унікальний відбиток язика.

- 11 % людей є шульгами.

3. Обговорення.

Учитель: Ми дізнались багато цікавих фактів про людину та її організм. Але кожен із нас повинен замислюватися над питанням, що означає бути людиною. Скажіть, діти, а як ви розумієте цей вислів «бути людиною»? (*Відповіді дітей*)

Кожен з вас відповів на моє запитання по-різному. Чому так сталося, діти? (*Відповіді дітей*)

У кожного своє життя, свої цінності та власне світосприйняття.

Відмінними рисами людини, які визначають її унікальність у Всесвіті, є її свідомість, здатність мислити й здатність до здійснення вільного вибору – приймати відповідальність за власні дії; наявність моральних суджень.

– Діти, а які риси має людина?

– Чому саме ці, а не інші?

4. Складання схеми. Технологія «Асоціативний кущ»

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Ранковий гість.

Щоб краще зрозуміти тему нашого тижня ц цього дня зокрема, я запросила до нас у гості людину, яка щодня оберігає нас і наше житло від пожеж. Це – _____, він пожежний. нещодавно він урятував з палаючого будинку маленького хлопчика.

Доброго дня, _____. Ми раді бачити Вас у нашому класі. розкажіть нам, будь ласка, про свою професію.

Які риси повинен мати справжній пожежний?

Чому ви вибрали таку небезпечну професію?

Зворотний зв'язок

Люди бувають різними, зустрічаються іноді й такі, яких взагалі важко назвати людиною. Для мене людина – це, в першу чергу, той, хто слухає свою совість, хто намагається зберегти свою гідність навіть у самих важких життєвих випадках.

Спробуємо визначити, а хто з казкових героїв справжня людина, а хто, на жаль, – ні. Обґрунтуйте свою відповідь.

- Айболить.
- Бармалей.
- Бабуся Яга.
- Дюймовочка.
- Незнайко.
- Кашей.
- Попелюшка.

2. Гра «Голосування ногами»

На дошці з одного боку написано «Так», з іншого – «Ні». Учні відповідають на запитання й займають відповідне місце біля дошки.

- Справжня людина чуйна?
- Чи може людина насміхатися над слабкими?
- Справжня людина допомагає людям похилого віку?
- Чи може людина ображати інших людей?
- Справжня людина добра?

НОВИНИ ДНЯ

Учитель:

День новий приготував
Нам багато різних справ.
Слухайте уважно, діти,
Що ми будемо робити.

Сьогодні, діти, ми візьмемо участь в акції «Допомога людям похилого віку». А також будемо разом з вами працювати в центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про людей, у математичному – порахуємо, скільки людині потрібно друзів, у театральному – підготуємо інсценівку уривка з твору В. Сухомлинського, у мистецькому – переглянемо й обговоримо виставку фото «Гордість нашого краю».

А ще на нас чекає зустріч із відомим поетом, який не один рік збирає на конкурс юних поціновувачів поетичного слова.

▪ Очікування

День новий настає неквапливо.
День цей – це крок до твоєї мети.
Розкажи, друже, що так тремтливо

Від уроків очікуєш ти?

(Діти висловлюють власні очікування від цього дня)

Учитель:

Бажаю вам миру і світлої долі,
Запалу, енергії, сили доволі.
Творчого вогнику, віри й наснаги,
Щедрості серця, людської поваги!

Використані ресурси:

1. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist/narodni.../1
2. tut-cikavo.com
3. <https://naurok.com.ua/>
4. <https://uk.wikipedia.org/wiki/Жовтень>
5. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цінкових фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
6. <https://v24.com.ua/uk/greeting/catalog>

ДЕНЬ 2. «Доброта врятує світ»

Мета: з'ясувати зміст понять «доброта», «співчуття», розширити уявлення учнів про добрі вчинки, їхню важливість у нашому житті, розвивати комунікативні навички, логічне мислення, вміння висловлювати свою думку, пізнавальний інтерес;

формувати вміння працювати в групі, поважати думку інших дітей;
виховувати бажання особистого зростання, прагнення виховувати в собі моральні якості.

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань.

Учитель:

Посміхнімось, діти, широко!
Розпочнемо день наш з миром!
Розпочнемо з добрих справ,
Щоби день наш добрим став!

Дітки, сідайте на килимок. Приємно бачити, як на ваших личках сяють усмішки, як ваші очі сяють лагідністю! До речі, в мене сірі очі. А які у вас? Думаю, всі б хотіли дізнатися про те, якого кольору очі в однокласників.

(Діти, повертаючись один до одного діляться тим, якого кольору у них очі).

Я Оксана, у мене сірі очі. Я Тимко, у мене карі очі. Мене звати Андрійко, я маю блакитні очі. Я Іринка, у мене очі голубі.

А знаєте, що вас усіх еднає, незважаючи на різний колір очей? Це світло безмежної доброти у ваших оченятах. Поділімося нею й побажаймо один одному того, чого б побажали собі й своїм близьким.

(Діти по колу обмінюються побажаннями)

2. Налаштування на плідну роботу

Ранок настає прекрасний.

Теплий, сонячний і ясний.

Він бажає, щоб й надалі

Ми з вами плідно працювали.

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ.

Учитель: Діти, яка пора року настала?

А який місяць осені? (Жовтень)

В жовтні жовте сонце гріє
Так, що все навкруг жовтіє.
Жовті квіти і листочки,
Жовті дині й огірочки,
Що достигли на насіння,
Бо прийшла пора осіння.

(Ганна Черинь)

Учитель: А яку погоду принесе цей день, нам розкажуть чергові синоптики.

2. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____ . І я – _____ . Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 2 жовтня. (Заповнюється табличка на стіні). Температура повітря +13° тепла. Сонечко визирнуло з-за хмар і яскраво світить, хоча вже й не дарує так багато тепла, як на початку осені. Дує легкий східний вітер.

3. Народний календар

Сьогодні я – _____ – черговий народознавець. І сьогодні я познайомлю вас із тим, яким цей день бачили наші предки.

2 жовтня відмічали день Святого мученика Трохима.

У цей донь хлопці й дівчата обирали одне одного. Звідси й примовлянка: «На Трохима не проходить щастя мимо, куди Трохим, то й воно за ним».

З 2 по 10 жовтня пасічники переносили в омшаники (погрібки) вулики. При цьому спостерігали: якщо бджоли старанно позаліплювали вічка воском чи прополісом, то зима буде суворою, а коли злегка, то теплою.

4. Народні прикмети

– А я – _____ – познайомлю вас із народними прикметами, які пов'язані з цим днем.

- Грім у жовтні – на малосніжну, м'яку й коротку зиму.
- Білка мостить гніздо високо – на теплу зиму, низько – на люту.
- Спориш довго не змінює восени свого кольору – на щедрий урожай зернових наступного року.
- Чорна бузина й калина достигли не по порі – чекай холодної і лютої зими.
- Якщо високими поросли бур'яни, то зима буде сніжною, з частими завірюхами.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Вправа для визначення проблеми дня.

Учитель: Діти, перед вами на папках написані математичні приклади. Як тільки ви розв'яжете якийсь із них, то перевертаєте на зворотний бік і маєте фрагмент малюнку. Коли ви знайдете всі відповіді, то можете скласти малюнок і сказати мені, хто там зображений.

(Діти працюють)

Учитель: Звичайно, це дівчинка, яка допомагає бабусі донести кошика.

Діти, а навіщо дівчинка це робить?

2. Робота із словничком.

Що таке доброта?

Доброта – це життя людини заради інших, щире бажання допомогти, любов до батьків, ближніх, Батьківщини, здатність до самопожертви.

3. Створення пантоміми.

Три творчих групи дітей витягли з нашого чарівного кошика конвертики із секретом. Засекречено одне-єдине слово. Вони вам його не розкажуть, а покажуть. А ваше завдання, діти, зрозуміти, що саме вам намагаються показати. Найголовніше – пояснити, чому саме так ви вважаєте.

(Діти за допомогою пантоміми показують добрі й не дуже добрі вчинки)

4. Слухання оповідання В. Сухомлинського «Святковий обід».

Учитель: Послухаємо оповідання великого українського педагога Василя Олександровича Сухомлинського й поміркуємо над тим, як би ви вчинили на місці головної героїні?

Ніна живе у великій родині. Бабуся найстарша: їй уже вісімдесят два. Коли сім'я обідає, в бабусі тремтять руки. Несе вона ложку до рота, ложка тремтить, і з неї капає на стіл.

Незабаром у Ніни день народження. Мама сказала, що на іменини приготує святковий обід. На свято Ніна запросить своїх подруг. Ось і гості прийшли.

А Ніна думає: «Це ж і бабуся за стіл сяде, а в неї руки тремтять. Подруги сміятимуться».

Ніна тихенько каже:

– Мамо, нехай бабуся з нами за стіл не сідає.

- Чого? – дивується мати.
- У неї руки тремтять. На стіл капає.

Мама зблідла. Вона довго сиділа мовчки. А потім сказала: «Бабуся не-здужає. Тому святкового обіду не буде. Вітаю тебе, Ніно, з днем народження. Моє тобі побажання: бути людиною».

5. Обговорення

- Чи можна головну героїню оповідання назвати доброю?
- Чи є серце в такої людини?
- Якщо є, то яке воно?
- Чи достатньо одного розуму для морально вихованої людини?
- Як би ви вчинили на місці головної героїні? Чому?

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Доповни прислів'я

- Хто добра людям бажає, той і сам ... добро має.
- Добре діло твори ...сміло.
- Добро не пропадає, а зло ... вмирає.
- Добро не лихо, ходить у світі ... тихо.
- Добрі діла тихо ходять, а злі дзвонять, ... як дзвони.
- Коли люди до тебе добрі, то ти будь ще ... добрішим.
- Добро роби скільки можеш, від того ніколи не ... занеможеш.
- Від добра добра ...не шукають.
- Не всяка стежечка без спориша, не в кожній людини ... добра душа.
- Робиш добро – не кайся, робиш зло –... на зло і сподівайся.
- Не одежа людину красить, ...а добрі діла.

2. Робота з книгою

Кожен із вас має книжечку. Розгляньте в ній малюнки, поміркуйте й скажіть: на яких із них намальовано дітей, що роблять добрі вчинки? Чому ви так думаєте?

3. Слухання вірша

Добро творити на Землі
Людині лиш дано.
І навіть діточки малі
Всі знають це давно.

Краса і море доброти
Оточує нас всіх.
Подібним будь до сонця ти,
Щоб зазвучав твій сміх

Щоб ти освітлював всім шлях,
Як сонце з висоти.
Хай сяє усмішка в очах.
Будь завжди добрим ти!

(Н. Красоткіна)

- Хто на нашій Землі може творити добро? Як ви гадаєте чому?
- З чим авторка порівнює добру людину?
- До чого закликає нас авторка вірша?

4. Дидактична гра «У якому вчинку живе добро».

Діти визначають вчинок і піднімають картку з хмаринкою або сонечком.

– Якщо я називаю поганий вчинок, ви піднімаєте картку з хмаринкою, якщо добрий – з сонечком.

- Допомогати другові в біді.
- Захистити слабкого.
- Когось обдурити.
- Ділитись тим, що маєш.
- Слухатися старших.
- Вихвалитися перед кимось.
- Сумувати з чужої біди.
- Співчувати, якщо з кимось сталося нещастя.
- Дразнитись.
- Ображатись через дрібниці.
- Пробачати й просити пробачення, якщо когось образив.
- Поважати інших.

5. Руханка «Добрі справи робимо щодня».

Поміняйтеся місцями ті, хто сьогодні допоміг матусі.

Поміняйтеся місцями ті, хто привітав усіх дорослих, яких побачив у школі.

Поміняйтеся місцями ті, хто завжди поступається місцем в тролейбусі людям похилого віку.

Поміняйтеся місцями ті, хто допомагає малюкам дістати м'ячик з калюжі.

6. Зворотний зв'язок. Вправа «Мікрофон».

Учитель: Діти, як ви гадаєте, якщо ваші батьки зустріли б добру чарівницю, яка пообіцяла би їм виконати лише одне їхнє бажання, то про які ваші добрі вчинки попрохали би вони?

Складання невеличких усних розповідей.

7. Новини дня.

Незвичайний день настав,
Що цей день приготував?
Що на діточок чекає –
Зараз вже розповідаю.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати в центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про добрі вчинки, у математичному – порахуємо скільки зусиль потрібно, щоб робити хоча б один гарний вчинок на день, у мистецькому – організуємо виставку колажів «Доброта врятує світ».

А ще на нас чекає зустріч із людиною, яка щодня допомагає іншим людям. Людиною, яка несе добро у цей світ.

8. Очікування.

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, закрийте ваші сірі, сині, блакитні оченята, поміркуйте і скажіть, які ваші очікування від цього дня?

(Діти відповідають)

1 дитина. Сонце так сяє там за віконцем.

2 дитина. Ми попрацюємо разом із сонцем.

3 дитина. Ми ні хвилинки сьогодні не згаємо,

4 дитина. Бо лиш у праці світ ми пізнаємо.

Використані ресурси:

1. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
2. tut-cikavo.com › Тварини
3. <https://naurok.com.ua/>
4. myplanet.com.ua
5. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
6. posnayko.com.ua
7. <https://www.ria.com>
8. <http://doshkolenok.kiev.ua/otvpochem/175-a-comy-ytvoryetsiya-veselka.html>
9. <https://dovidka.biz.ua/virshi-pro-dobro-dityam/>

ДЕНЬ 3. «Чесність – запорука поваги»

Мета: з'ясувати зміст понять «чесність», «правдивість», розширити уявлення учнів про важливість чесності у стосунках з оточенням, розвивати комунікативні навички, логічне мислення, вміння висловлювати свою думку, пізнавальний інтерес;

формувати вміння працювати в групі, поважати думку інших дітей; виховувати бажання особистого зростання, прагнення виховувати в собі моральні якості.

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань

Учитель:

Дзвоник весело сміється:

Хто до праці вже береться?

До роботи приступає

І новий день відкриває?

Ні хвилинок не барімося.

Із дзвіночком посміхнімося,

Утворімо дружнє коло,
Зустріч розпочнем ранкову!

І сьогодні почнемо із сердечної посмішки й щирого побажання на весь день.

Наприклад, «Вітаю тебе, Марійко! Бажаю, щоб сьогодні були тільки радісні події, нові відкриття й щире спілкування!»

(Діти по колу обмінюються побажаннями)

2. Налаштування на плідну роботу.

Ранок йде до нас з вітанням,
З щирим теплим побажанням.
Будем плідно працювати,
Світ навколо пізнавати.

3. Психологічний тренінг «Я обираю настрій...».

– Доброго ранку, діти чудові!

Маю надію, що всі ви здорові,

Що життя ваше барвами сє,

Що настрої гарний кожен з вас має.

– Діти, прислухайтесь до пісні, яку виспіває ваша душа, й закріпіть наліпочку зі смайликом біля того малюнка, який відповідає вашому настрою. Ми будемо так працювати, щоб зберегти ваш гарний настрій на весь день. А якщо настрої менш радісний, то усі разом ми докладемо зусиль, щоб його поліпшити. *(Діти виконують завдання у куточку настрою).*

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

4. Вступ.

Учитель: Діти, яка пора року наста-
ла?

А який місяць осені?

Розмальовує, фарбує
місяць Жовтень навкруги.
Ніби танець він танцює,
Ще й співає залюбки.
Про пташок у вирію,
тихий затишок дібров,
І про місяць Вересень,
що від нас уже пішов.

(Лариса Недін)

Жовтень – пора холодних дощів, скорочення довготи дня, осіннього бездоріжжя.

Учитель: А яку погоду принесе цей день нам розкажуть чергові синоптики.

5. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____ . І я – _____ . Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 4 жовтня. (*Заповнюється табличка на стіні*). Температура повітря +9° тепла. Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

– Чому жовтень має таку назву? (*Відповіді учнів*).

– Жовтень – місяць-листобій. Перед початком зими осінь не жалкує фарби. Вітер зриває листя з дерев і воно шелестить під ногами. У цьому місяці жовтіє й опадає листя. Це й дало привід назвати місяць жовтнем.

– Як називали цей місяць наші пращури? (*Відповіді учнів*).

А ще жовтень називали грязень, весільник, хмурень, зазимник.

– Як можна пояснити ці старовинні назви? (*Відповіді учнів*).

У цьому місяці жовтіє й опадає листя. Це й дало привід назвати місяць жовтнем. А чому його називали грязень, весільник, хмурень, зазимник? (*Відповіді учнів*).

– Складіть речення про сьогоднішню погоду. (*Відповіді учнів*).

6. Народний календар

Сьогодні я – _____ – черговий народознавець. І сьогодні я познайомлю вас із тим, яким цей день бачили наші предки.

4 жовтня відмічали день Кіндрата.

Селяни починали готуватися до зими. Про тих, хто легковажив, казали: *«Пустий господар по Кіндраті не мав ще кожуха в хаті»*.

А ще наші пращури підмітили й перевірили на власному досвіді таку прикмету: *«Різкий північно-східний вітер – на холодну зиму»*.

7. Народні прикмети

А я – _____, познайомлю вас із народними прикметами, які пов'язані з цим днем:

- Якщо вранці туман піднімається, утворюючи хмари, – перед дощем, а як припадає до землі – на сонячний день.

- Якщо восени сіренький ранок, то жди ясного дня.

- Лушпиння на цибулі тонке – зима буде теплою; а грубе та з багатьма «застібками» – холодною.

- Голуб, відпочиваючи, ховає одну ніжку в пір'я – чекай різкого похолодання.

- Ворони вместилися на нижніх гілках дерев – бути негоді й вітрові.

- Дикі гуси на відльоті – кінець бабиному літу.

- Грак відлетів – чекай снігу.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

8. Розгляд ситуації з опорою на життєвий досвід дітей.

Павло отримав три бали з самостійної роботи з математики. Щоденник на оцінку не подав. На запитання тата «Як справи у школі?», відповідь: «Нормально».

Запитання:

Чи можна вважати, що Павло обманув батька?

– Що б ви порадили Павлові сказати вдома в такому випадку?

9. Робота із словничком.

Що таке чесність?

Чесність – це одна з основних граней людських чеснот, моральна якість, що відображає одну з найважливіших вимог до людини.

Включає правдивість, принциповість, вірність взятим зобов'язанням, щирість перед іншими й перед самим собою, визнання й дотримання прав інших людей на те, що їм законно належить.

Протилежністю чесності є обман, брехня, крадіжка, віроломство, лицемірство.

10. Слухання оповідання «Трохи збрехала».

Послухайте оповідання «Трохи збрехала».

Ганнуся впала й зламала ногу. Довелося в гіпсі лежати вдома. Вона дуже хвилювалася, що багато в школі пропустить, а тоді зовсім відстане від однокласників.

Друзі вирішили допомогти дівчинці: домовилися щодня носити їй уроки й пояснювати завдання, коли вона щось не зрозуміє.

Коли настала Наталчина черга провідувати Ганнусю, вона не прийшла, а в класі пояснила, що бабуся, мовляв, хвора. Довелося і до аптеки побігти, і по господарству клопотатися.

– Та ти ж вчора цілісний день через скакалку на вулиці стрибала.

– Подумаєш, злочин великий – трохи збрехала, – відповіла Наталка.

11. Обговорення прослуханого тексту.

– Як ви оцінюєте вчинок друзів Ганнусі?

Що ви можете сказати про Наталку?

Чи можна збрехати трішки?

– Як ви гадаєте, чому Наталка так вчинила?

– Поміркуйте і скажіть, а коли людина вдається до неправди?

– Чи доводилось вам колись обманювати? Що ви відчували при цьому?

– З якою метою люди говорять неправду?

– Люди говорять неправду з боягузтва, бо бояться наслідків, з неправильного розуміння почуття товариськості, намагаючись щось вигадати для себе. Обманюють, прикрашаючи себе, бо хочеться виглядати краще, ніж вони є насправді. Деякі говорять неправду з легковажності, ненавмисно, не думаючи, для чого вони це зробили.

Чи завжди видно, що людина обманює?

У людини, яка обманює, погляд блукає, не концентрується на очах співрозмовника; людина уникає дивитися прямо в очі іншій людині.

– Народна мудрість говорить «Той, хто обманює інших, обманює насамперед себе». Як ви вважаєте, чому?

– Кому передусім потрібна правда?

12. Робота із словничком

Що ж таке правда?

Правда – те, що відповідає дійсності, істина, впевненість.

Здавна повелося на українській землі: проводжаючи сина в далеку дорогу, мати благословляла його й бажала здоров'я, щасливої дороги, пам'яті про рідний край, зичила ніколи не розминатися з правдою в житті. Здоров'я, щастя, правда, любов до матері й рідної країни – найсвятіші моральні істини для всіх людей на землі.

Правдива людина – кажуть про того, хто живе за правдою, й то найвища йому оцінка.

13. Мовна хвилинка

Доберіть слова-синоніми до слова правдивість.

Правдивість – щирість, чесність, відкритість, відвертість.

Які слова-синоніми підійдуть до слова неправда?

Неправда – брехня, кривда, вигадка, наклеп, плітки, поговір, дезінформація.

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

14. Гра «Котилася торба»

Зараз ми пограємо в гру «Котилася торба». А ось і торбинка. В ній у конверті цікаве завдання: треба із окремих слів скласти речення. А хто буде виконувати завдання, ми дізнаємося за допомогою лічилки:

Котилася торба

З великого горба.

У цій торбі не хліб – паляниця,

Кому ж доведеться сьогодні трудитись?

(Після цих слів учень, якому дісталася торба, розв'язує мішечок та дістає кубики, виставляє на полчку і складає речення. На кубиках: брехня, гірка, ніж, правда, Краще, солодка).

15. Тихе читання

Забудькуватий Мишко

Мишко не вивчив домашнє завдання. Наступного дня він отримав двійку. Дуже не хотілося хлопцеві мати двійку, й він витер її гумкою. Другого дня хлопець старанно підготувався до уроку.

– Молодець, сьогодні ставлю тобі дванадцять балів, давай щоденник. Радісний Мишко подав щоденник.

– Мишку, а де двійка?

– Яка двійка? Не було ніякої двійки, ви помилилися.

– Ну гаразд, не було, то й не було, вочевидь, я забула.

Після уроків Мишко заглянув у щоденник, але обіцяних балів не побачив.

– Ірино Петрівно, а де ж мої сьогоднішні дванадцять балів?

– Які дванадцять балів, Мишку? Ти помилився, не було ніяких дванадцяти балів.

16. Обговорення тексту.

Як в оповіданні повела себе вчителька?

Як ви гадаєте, чи зрозумів Мишко свою помилку?

Що ви робите, коли отримуєте негативну оцінку?

17. Вправа «Продовжи речення».

– Я вважаю за краще завжди говорити правду...

– Коли я зустрічаюсь з неправдою, то...

– Після брехні на душі...

18. Зворотний зв'язок.

Учитель: Діти, як ви гадаєте, якщо б ваші батьки написали листа феї, то яких би добрих вчинків вони від вас чекали?

Складання невеличких усних розповідей.

Учитель: Правда – найголовніше поняття в житті кожної людини. До неї прагнуть, її завжди шукають, за нею живуть – і тільки тоді почувують себе щасливими. Споконвіку правда долає кривду. Тому, мабуть, народна мудрість так уславила у своїх прислів'ях і приказках цю найвищу людську цінність.

19. Доповни прислів'я .

1. У кому правди немає, у тому й ... (добра мало).

2. Говориш правду – ... (правду й роби).

3. Краще гірка правда, ніж ... (солодка брехня).

4. Не шукай правди в інших, якщо ... (її немає в тобі).

6. Когось обманеш на день, себе – ... (на все життя).

7. Хто правду говорить, той ... (щасливий).

8. Хочеш собі добра – не роби ... (нікому зла).

20. Новини дня.

Учитель: Діти, а що ж на нас чекає далі?

Діти: Наші щоденні новини.

Учитель: І прочитає їх дитина нашого дня. Це – _____.

День чудовий настає,

Що на діточок чекає?

Прочитаємо новини.

Що ж на нас чекає нині?

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати в центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого про добрі вчинки, у математичному – порахуємо скільки зусиль потрібно, щоб робити хоча б один гарний вчинок на день, у мистецькому – організуємо виставку колажів «Доброта врятує світ».

А ще на нас чекає зустріч із людиною, яка щодня допомагає іншим людям. І щодня несе добро у цей світ.

Доброго ранку, любі діти!

Дуже рада, що ви всі здорові й прийшли сьогодні до школи.

Сьогодні – середа, 4 жовтня.

З ДНЕМ НАРОДЖЕННЯ, ОКСАНКО!

БАЖАЄМО ТОБІ ЗДОРОВ'Я, ЩАСТЯ І ЗДІЙСНЕННЯ МРІЙ.

ЛЮДИНА ДНЯ – Катерина.

Учні, ім'я яких починається з А, будуть брати участь в обміні інформацією.

Хто бажає поділитися своїми ідеями щодо номерів для шкільного конкурсу талантів, запишіться нижче на участь у «Кріслі автора»

---

21. Очікування

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, поміркуйте і скажіть, чого ви чекаєте від цього дня?

День новий вступа в свої права.

Кожне з нас від нього щось чека?

Хто готовий розказати щиро

Про очікування власні і про мрії?

(Відповіді дітей про очікування від дня, що приходить)

Використані ресурси:

1. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
2. tut-cikavo.com
3. <https://naurok.com.ua/>
4. myplanet.com.ua

5. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
6. posnayko.com.ua
7. <https://www.ria.com>

2.4. ВЕСНЯНІ РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ

*І. С. Шелехова, І. С. Димова, Ю. І. Кравець,
учителі початкових класів
КЗ «Лисичанська загальноосвітня школа І-ІІІ ст. № 5»
Луганської області*

ВЕСНЯНИЙ НАСТРІЙ

МЕТА: закріпити знання дітей про характерні ознаки весни; повторити назви весняних місяців; розвивати увагу, пам'ять, мовленнєво-комунікативні навички; виховувати любов до природи.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

І. Запрошення на ранкову зустріч.

Грає музика, яка повідомляє дітям, що вже час збиратися в коло. Діти і вчитель стають у коло.

ІІ. Вітання.

Любі діти! Сьогодні ми здійснемо подорож, щоб зустрітися з Весною. Щоб подолати цей шлях, нам всім потрібна підтримка друзів. Сподіваюсь, ви отримаєте чудові враження й гарний настрій від цієї подорожі.

*Руку другу простягни,
Поцілунок всім пошли.
Добрий ранок!
Добрий день!*

*Ранкову зустріч розпочнем!
Усміхнемось всім навколо:
Небу, сонцю, квітам, людям
І побачимо одразу –
День для нас привітним буде.*

(Діти, узявшись за руки, ходять по колу, декламуючи вірш).

Вправа «Побажання»

Учитель: Діти, коли я йшла до школи, мені на долоню сів сонячний промінчик. Він незвичайний, чарівний. Той, хто тримає його в руках, придумує побажання для свого сусіда від щирого серця, це побажання тоді обов'язково здійсниться. Побажаймо щось один одному.

Учитель: Сергійко, я бажаю тобі гарного настрою та цікавих справ на цей день!

Учні: *приймають естафету від учителя й вітають один одного.*

обговорення правил ранкової зустрічі

Нашими привітаннями й побажаннями ми створили спокійний та гарний настрій. А тепер скажіть, будь ласка, що допоможе нам зберегти й надалі гарний настрій?

(Правила спілкування)

Пригадаймо їх, а допоможуть нам малюнки – підказки.

Правила спілкування

- Говорити голосно й чітко.
- Уважно слухати один одного, дивитись на тих, хто говорить.
- Піднімати руку, якщо хочеш щось сказати.
- Підтримувати друзів посмішками та оплесками.

Групове заняття «Музичні стільці»

Грає музика, діти ходять навколо розставлених стільців.

Коли музика припиняється, кожна дитина має сісти на стілець. Якщо стільців недостатньо, діти вирішують, яким чином знайти кожному місце. Після кожного такого етапу один стілець забирають, аж поки не лишиться кілька стільців, на які має сісти вся група.

Вправа «Поміняйся місцями»

Які кольори має весна?

Діти отримують картки червоного, синього, зеленого кольору. Учитель дає завдання помінятися місцями: у кого картка з червоним кольором з тим, хто навпроти, потім ті, в кого картка синього кольору, потім ті, в кого картка зеленого кольору.

Щоденні новини

Учитель. Діти, сонячний промінчик просить, щоб ви відгадали загадку:

Де вона проходить –

Там травиця сходить,

Квіти розцвітають,

Солов'ї співають. (весна)

Діти, яка зараз пора року?

А скільки місяців має весна?

Відгадайте загадку?

Три брати ідуть по світу.

Від зими назустріч літу.

Перший пройде – тане лід.

Другий пройде – всюди квіти.

Третій пройде – криє землю шовкова трава!

Нерозлучні три брати.

Не стрічався з ними ти?

(березень, квітень, травень)

Який зараз місяць?

Яке число?

Який сьогодні день тижня?

Пригадаймо інші дні тижня. Скільки їх?

Яка сьогодні погода?

(Діти вибирають серед карток потрібні слова, малюнки й кріплять на дошці).

Отже, сьогодні весна.

День народження у _____.

Нас чекають цікаві ігри.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

Учитель: Ми вже з'ясували, що зараз весна.

- А як люди одягаються весною?
- У які ігри можна грати весною?
- На чому можна кататися весною?
- Вам подобається весна?

Сонячний промінчик мені щось шепоче. Він запрошує нас у подорож до весняного лісу.

Помандруємо?

Подорожувати будемо по чарівній стежинці, а промінчик буде нам показувати дорогу.

Отже, сідайте зручненько, закрийте оченята й уявіть, що ми мандруємо до лісу. Навкруги чути пташиний спів. *(Аудіозапис пташиного співу)*. Вітер погойдє верхівки дерев. Ось ми і в лісі. А тепер відкривайте оченята.

Ви знаєте, чого росте у лісі багато? Чого? *(Дерев)*

А які дерева весною – зараз?

А які квіти розквітли у лісі?

Загадка:

Подивіться на горбочку,

Он біліє дивне очко.

Хто ж це дивиться так ніжно?

Дитинча весни – ... *(Підсніжник)*

Я найпершим зацвітаю

Синім цвітом серед гаю.

Відгадайте, що за квітка,

Бо мене не стане влітку. *(Пролісок)*

Гра «Бруньки – листочки – квіточки»

Спочатку обговорюємо, що означають дані поняття.

При слові «Бруньки!» діти повинні показати кулачки. Коли промовляю «Листочки!» – повинні показати долоньки із стисненими пальчиками, а слово «Квіточки!» – повинні розчепирити пальчики.

Гра «Аплікація» (робота в парах)

Поділити дітей на пари за допомогою гри «Знайди свою половинку». Діти з кошика витягують фант. На фанті половинка якоїсь тваринки. Діти шукають свою половинку й утворюють пару. Отримують завдання: зібрати квітку та приклеїти на листівку, якою привітаємо іменинницю.

Готовою листівкою вітають однокласницю та говорять побажання.

▪ Підсумок ранкової зустрічі

Ось, діти, наша ранкова зустріч і завершилась. Ви всі були молодці, гарно працювали, поводитися чемно. Дякую вам за роботу.

План роботи на день.**А ВЖЕ ВЕСНА, А ВЖЕ КРАСНА**

Мета: розширити знання учнів про зміни у живій і неживій природі з настанням весни, з народними звичаями та традиціями, пов'язаними із цією порою року; розвивати комунікативні здібності учнів; навчати доброго ставлення один до одного, виховувати почуття дружби, взаємодопомоги та любов до природи, рідної землі.

Обладнання: віночок, крісло автора, картки з назвами весняних місяців, картки стан неба, картки з числами, картинки на тему «Весна», пазли, сигнальні картки.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ**I. Вправа «Привітання»**

Учитель:

Колом сонечко іде,

За собою день веде.

Станьмо разом, станьмо в колі –

Станем сонечком у школі!

Доторкніться один до одного, посміхніться один одному й подаруйте чудовий настрій.

Учитель торкається до першої дитини, а діти далі по чергово ланцюжком до своїх товаришів.

Учитель: Я всміхаюсь сонечку!

Діти (разом): Здрастуй золоте!

Учитель: Я всміхаюсь квіточці!

Учні: Хай вона росте!

Учитель: Я всміхаюсь дощику!

Учні: Лийся, мов з відра!

Учитель: Дружям усміхаюся!

Учні: Зичу всім добра!

II. Щоденні новини

Робота з календарем погоди.

– Який зараз місяць?

– Яке число місяця?

- Який день тижня?
- Яка пора року?
- За чим ви сьогодні спостерігали, йдучи до школи?
- Який стан неба?
- Який вітер?
- Чи є опади?

Повідомлення теми « Ранкова зустріч »

– Діти, сьогодні ми поговоримо про одну з пір року. А про яку саме, ви дізнаєтеся, коли відгадаєте загадку.

Загадка:

Де вона проходить –
Там травиця сходить,
Квіти розцвітають,
Солов'ї співають. (*Весна*)

- Чому ви вважаєте, що ця загадка про весну?
- Які ознаки весни ви вже спостерігаєте в природі?

(*На дошці вивішуються картинки на тему весна*)

Весна чи не найулюбленіша пора року не тільки дітвора, але й дорослих. З її приходом оживає природа, повертаються з далеких теплих країв птахи, одягаються в зелень, квітнуть дерева й левади, гаї. Перегукуються голосним пташиним співом... Настала весна.

Як називається перший весняний місяць? (*Березень*)

А як ще його називають? (*Крапельник, протальник, березоль, березіль та ін.*) – Чому?

Як називається другий місяць весни? (*Квітень*)

А як його ще називають у народі? (*Снігогін, дзюрчальник*)

А за квітнем який настає місяць? (*Травень*)

Чому він отримав таку назву?

Дуже давно наші пращури саме в березні відзначали Новий рік. Тільки левади звільнялися від снігу й починала тужавіти земля, дітлахи зверталися до своїх неньок : «Благословіть, мати, весну зустрічати».

Хлопчики та дівчатка співали пісень та грали. Грали в різні ігри. Одна з них «Подояночка». Ось зараз ми з вами в цю гру й пограємо.

Гра «Подояночка»

На одну з дівчаток одягаємо віночок. Ставимо її в центр кола. Присутні звертаються до неї:

Ой, весно, весно, днем красна,
Що ти нам, весно, принесла?

Подояночка відповідає:

Принесла я вам літечко,
Щоб родилось житечко,
Ще й червоні квіточки,
Щоб квітчались дівочки...

А тепер заспіваймо веснянку.

Пісня

Вийди, вийди, сонечко,
На дідове полечко,
на бабине зіллячко,
на наше подвір'ячко,
на весняні квіточки,
на маленькі діточки.
Тут вони граються,
Тебе дожидаються.

Гра «Склади пазли»

Поділ учнів на 4 групи. Прошу учнів назвати в колі пори року, починаючи із зими.

Кожна група об'єднується за порами року й отримує пазли. З отриманих пазлів скласти картинку.

Коли група виконала завдання, то показують кружечок зеленого кольору.

III. Крісло автора.

А тепер послухайте Тетянку, яка розкаже вам казочку «Зайчик і весна».

Був гарний, погожий день. Маленький зайчик сидів під кущиком і дивився на свій старенький кожушок.

Ой горе мені, – плакав бідолашний, сніг розстав, ніде заховатися, скрізь видно мій білий кожушок.

Ласкаве сонечко побачило заплакане зайченя, витерло йому промінчиком слізки й пообіцяло допомогти. Воно звернулося до весни. Уважно вислухала вона сонечко й вирушила на пошуки зайчика. Де проходила, там зеленіла трава, розквітали дерева, щебетали пташки. Усе раділо Весні – чарівниці.

Нещасне зайченятко, яке сиділо під кущиком на купці сірого снігу, раптом із жахом побачило, як останній сніг розтанув, і навколо нього розквітли проліски. Тремтячий зайчик підвів голову й помітив дівчинку незвичайної вроди. Вона була одягнена в шати з прекрасних квітів. Вітер грався її руським волоссям, а пташки співали для неї найкращих пісень.

Ти хто? – зачаровано запитав зайчик.

Я – весна, – лагідно відповіла дівчинка, – сонечко розповіло про твою біду. Ось дивись. Це тобі.

Вона простягнула йому гарненький сірий кожушок.

Дякую тобі, Весно! – закричав Зайчик. – Тепер ніхто не побачить мене серед кущів!

Одягнувши нового кожушка, щасливий зайчик зник у лісі. А весна – чарівниця помандрувала далі, даруючи всім радість і вітху.

Учитель. Гра «Мікрофон»

- Чи сподобалась вам казка?
- Хто є героєм цієї казки?
- Який зайчик?
- Що з ним трапилося?

– Яке сонечко?

– А як би ви допомогли зайчику?

IV. Новини класу. План на день

– З якими новинами ви б хотіли сьогодні познайомити своїх товаришів?

План на день: На уроці читання ми _____. На уроці української мови ми _____. На уроці мистецтва ми _____.

ПЕРВОЦВІТИ

Мета: формувати в учнів уявлення про те, що в природі все взаємопов'язане; познайомити з первоцвітами; збагачувати активний словник учнів; розвивати допитливість, увагу, пам'ять, комунікативні здібності, навчати правил культурної поведінки, розвивати акторські здібності; виховувати почуття бережливого ставлення до природи та бажання захищати природу рідної землі.

Обладнання: картки-назви весняних місяців, дні тижня, числа, стан неба, опади, наочність первоцвітів, розмальовки первоцвітів, маски-шапочки з штучними первоцвітами.

Хід заняття

I. Привітання.

Учитель:

Вітаю вас, любі діти, у нашому дружньому колі.

Добрий день тобі, небо блакитне!

Добрий день тобі, сонечко світле!

Добрий день вам, квіти тендітні!

Добрий день вам, дітки привітні!

Привітання дітей

Зараз ви отримаєте ось цю чарівну квіточку й будете передавати один одному, називаючи своє ім'я та продовжуючи речення.

Я Іринка. Моя улюблена перша квітка – конвалія.

Я Сергійко. Моя улюблена перша квітка ...

II. Щоденні новини

1. Робота з календарем погоди.

Яка пора року зараз?

Який місяць зараз?

Які ще весняні місяці ви знаєте?

Яке сьогодні число?

Які є сусіди у цього числа?

Який стан неба?

Чи є опади сьогодні?

2. Повідомлення учня. «Народознавчий календар».

30 березня – день Теплового Олексі. Це свято бджолярів, мисливців, рибалок. О цій порі повіває теплий вітерець, із гір сходить останній сніг, на

річках тоне крига, якщо вона є. Цього дня пасічники виставляють вулики. На Олекси кидай сани, готуй воза.

III. Повідомлення теми «Ранкова зустріч».

Учитель:

Весна – чарівниця,
Неначе цариця,
Наказ свій послала,
Щоб краса вставала:

І проліски, і травка,
Зелена муравка,
І кульбабка рясна,
Й фіалочка ясна.

(Олена Пчілка)

Як ви вважаєте, про що ми сьогодні будемо говорити?

Щойно пригріє перше весняне сонечко, в наших лісах з'являються перші вісники весни – тендітні первоцвіти. Ці квіти не страшаться раптового снігу, морозу. Вони є символом пробудження природи від зимового сну. Як радісно помилуватися неповторною красою природи – первоцвітами!

Які ж це квіти, ви дізнаєтесь, відгадавши загадки.

1. Відгадування загадок

▪ Іще сніг не зійшов із землі,
А ми вже визираємо,
Синім цвітом зацвітаємо,
Якщо рідну природу ти знаєш,
То одразу ти нас впізнаєш. (Проліски)

▪ Перша квіточка весняна
Тихо під сніжком куняла.
Дмухнув вітерець тепленький
І з'явився цвіт біленький. (Підсніжник)

▪ Квітка я ніжна, низенька, дрібна
Коли розцвітаю, приходиться весна.
Мій цвіт фіолетовий, п'ять пелюсток,
І довго я квітну між інших квіток. (Фіалка)

▪ Я на інших геть не схожий –
Кучерявий та пригожий,
Постелю під голе віття
Фіолетове суцвіття. (Рясг)

▪ Ми квіточки ніжні,
Тендітні, білосніжні.
Послухай, як срібно
Дзвенить голосок:
«Не треба, не треба

Зривати квіток» (Конвалія)

▪ Цвіте синьо, лист зелений

Хоч мороз усе побив –

Його не займає. (Барвінок)

▪ Сонечко у траві зійшло,

Усміхнулось, розцвіло.

Згодом стало біле – біле

І за вітром полетіло. (Кульбаба)

(Коли діти розгадують чергову загадку, на дошку вивішується зображення цієї квітки)

Учитель: Ви дуже розумні, мої любі дітки. Розгадали всі загадки про квіти. Це первоцвіти – вісники весни. Не всі люди ходять до лісу милуватися цими квітами. Дехто має наміри наживитися, знищити перші квіти. Коли у вас з'явиться бажання зірвати первоцвіти, не поспішайте, замисліться – вони можуть зникнути з цього лісу, з нашої Землі. Ранні весняні квіти є їжею для комах, які ці квіти запилюють. У разі зривання квітів комахи гинуть, а рослини не запилюються й не утворюють насіння.

– Слово надаю первоцвітам.

2. Промова першоцвітів

(Виходять підготовлені учні. На голівках у них маски-шапочки з штучними первоцвітами)

Перша квітка:

Любі діти, не рвіть первоцвіти.

Нас залишилося зовсім мало у світі.

Друга квітка:

Щовесни у ліс приходять люди

Та безжально нас гублять.

Третя квітка:

Виривають нас з корінням,

Не залишають цибулиння.

Четверта квітка:

Там, де рясніли ніжні первоцвіти,

Шкода, вже не з'являться квіти.

П'ята квітка:

Приходьте до лісу, милуйтеся нами

Та залишайте під деревами й кущами.

Шоста квітка:

Можуть зникнути первоцвіти.

Чи будете тоді ви радіти?

Разом:

Ми згодні Землю прикрашати,

Але нас не треба ображати. *(В. Чала)*

3. Гра «Доторкнись до ...».

Пригадайте, якого кольору є первоцвіти.

Поділ на три команди за допомогою фантиків, на яких зображені пролісок, крокус, кульбаба.

Учитель розпочинає гру словами «Доторкнись до блакитного!» (можна показувати кольорові картки). Діти повинні доторкнутись до блакитного кольору на своєму одязі або на одязі інших. Можна торкатися пальцем, ліктем, головою тощо. Протягом гри спонукайте дітей допомагати один одному торкатися відповідних кольорів. У цій грі немає тих, хто програв! Ця гра – зусилля всієї групи.

IV. Крісло автора.

Які умови необхідні, щоб виростити здорову гарну квітку?

Фотосесія рослин, які вирощує мама.

Гра «Абеткова оранжерея»: кожен учень витягує картку з літерою та називає на неї слово – назву квітки.

V. Підсумок. План на день. Гра «Пальчики».

Уявіть собі, що ваш кулачок – це пелюстки квіточки, яка буде розкриватися з кожним твердженням, на яке ви погодитесь.

- У мене зараз гарний настрій.
- Сьогодні я ще більше дізнався про рослини.
- Я хотів би ще більше дізнатися про рослини.
- Мені сподобалося грати в різні пізнавальні ігри разом з однокласниками.
- Вдома я поділюся з батьками враженнями про набуті знання.
- У кого розкрилася долонька – квіточка, прошепотіть їй ласкаве тепле слово та одним подихом подаруйте її своєму товаришу, що сидить навпроти.

План на день: На уроці читання ми _____. На уроці математики ми _____. На уроці мистецтва ми _____.

ЗУСТРІЧАЙМО ТРАВЕНЬ

Мета: ознайомити дітей з прикметами про травень, активізувати знання дітей із цієї теми; розвивати мовлення, мислення дітей; збагачувати словниковий запас; виховувати повагу один до одного, шанобливе ставлення до народних традицій та звичаїв.

Обладнання: рухлива музика, звуки лісу, коробочка з травами, ілюстрації весняних галявин, малюнки квіточок, дерев, куців, хмаринок.

Хід ранкової зустрічі

I. Утворення кола (Діти стають у коло, шикуючись за місяцями свого народження, починаючи із січня).

II. Привітання.

Встаньте, дітки, всі рівненько,

Посміхніться всі гарненько.

Посміхніться всі до мене,
 Посміхніться і до себе.
 Привітайтеся: Добрий день!
 Хай гарно розпочнеться новий день!

Учитель: Діти, у мене є чарівна скринька, у яку я заховала якийсь предмет. Я пропоную вам угадати, що в цій скриньці. Ви можете ставити мені питання про характеристики предмета, а я вам буду відповідати – «так» або «ні». Коли ви вгадаєте цей предмет, ви дізнаєтесь, про що в нас піде мова сьогодні. Готові? Починаймо! (*У скриню ховаю весняну травичку: липу, чабрець, м'яту та інше за бажанням*).

Скажіть мені, діти, як одним словом можна назвати ці рослини? (*Діти відповідають, що це трави*). А який місяць розпочався? (*Травень*)

III. Обмін інформацією

А чи знаєте ви, чому травень називають саме травнем? (*Діти озвучують свої думки*)

Травень – чарівний місяць буяння життя в природі, веселковості барв, справжнього тепла, надій на гарний урожай та на крашу долю. Повітря, напоєне пахощами бузку, земля завітчана жовтогарячими килимами кульбаб та лісовими озерцями ніжних конвалій, а на тлі блакитного неба горять рожево-білі свічки каштанів.

Травень – назву йому дали трави, які особливо буйно ростуть у цей період. Ще його називали пісником і громовиком. Піснями висловлювали люди свою радість із приводу розквіту зеленої природи, вшановували весняні громи, що були особливо жаданими в цьому місяці, бо з ними приходили дощі й тепло.

Тож сьогодні ми з вами вшановуємо тих діточок, які народилися у травні. (Діти, в яких день народження припадає на травень, виходять у центр кола). Я пропоную вам, дітки, привітати ваших однокласників і щось їм побажати.

У народі кажуть:

Пізно цвіте горобина – на затяжну осінь.

У травні часті тумани – на мокре літо.

Зацвіла калина – можна йти до річки купатись.

Два дощики в маю – бути врожаю.

Ранок холодний – рік хлібородний.

Настав і нам час попрацювати з календарем природи. Наші пращури спостерігали за погодою, і ми з вами так само, як і багато років тому, поглянемо у віконечко й визначимо погоду на сьогодні. (Учень – «синоптик» повідомляє сьогоднішнє число, місяць, день тижня. Виставляє картку з відповідною погодою.)

IV. Групова робота.

Мозковий штурм

Щороку в Індії відзначають свято на честь весни – Нолі. Як ви вважаєте, що це за фестиваль і як його святкують? (*Заслуховуються версії дітей*).

Це, мабуть, найяскравіший весняний фестиваль у світі, адже все навкруги сяє барвами веселки. Святкування проходять гамірно та надзвичайно весело. За традицією, учасники фестивалю спочатку сиплють один на одного кольоровий порошок, а потім всі дружно обливаються підфарбованою водою.

3. Весела руханка.

Трава – низенька-низенька,	присісти
Дерева – високі-високі.	потягнулися
Вітер дерева колише, гойдає,	нахили тулуба
То праворуч, то ліворуч хитає,	нахили тулуба
То вперед, то назад,	нахили тулуба
То вниз пригинає.	нахили тулуба
Птахи летять, відлітають.	помахати руками, як крилами
А учні тихенько у коло сідають	сісти в коло
І травень вивчають.	

4. Створення колективного колажу.

Діти, ви знаєте, ми мали зробити з вами колективну роботу. Створити весняну галявину, але я відкрила вікно, а весняний вітерець-пустунець так сильно дмухнув, що всі необхідні для роботи елементи розлетілися по класу. Спробуйте знайти за хвилину якомога більше елементів (*діти під веселу, рухливу музику протягом хвилини збирають ілюстрації квіточок, листочків, дерев, куциків*).

– А тепер спробуймо створити весну! (*Діти працюють протягом 5 хвилин. Можна ввімкнути звуки лісу.*)

V. Крісло автора (дитина дня розповідає інформацію про травень).

VI. Підсумок. Рефлексія.

Мені сподобалося/не сподобалося, тому що...

Я запам'ятав...

Я не знав, що...

НАЙДОРОЖЧЕ СЛОВО – «МАМА»!

Мета: виховувати в дітей шанобливе ставлення та любов до матерів, ознайомити дітей з історією свята «День Матері», активізувати знання дітей за цією темою; розвивати мовлення, мислення дітей; збагачувати словниковий запас.

Обладнання: музичний супровід, заготовки вітальних листівок.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

I. Утворення кола (*Діти стають у коло, шикуючись по іменам своїх матерів за алфавітом, називаючи їх*).

II. Привітання.

Ви сьогодні вже проснулись?

Мамі зранку посміхнулись?

Клас наш радо вас вітає!
Настрій кожен гарний має?
Станьмо разом в дружне коло!
Привітай нас, рідна школо!
Добрий день! Добрий день! Добрий день!

Учитель: Діти, а чи знаєте ви, який сьогодні день? (*відповіді дітей*)

Щороку другої неділі травня весь світ відзначає День Матері. А починалося все так... Маленька американка Анна Джарвіс дуже рано втратила найдорожчу в світі людину – маму... Дівчинка була певна, що її мама найкраща у світі. Минув час, вона виросла й зрозуміла, що для кожної людини її мама – найкраща у світі.

То чому б для всіх мам не створити найкраще у світі свято? – думала вже доросла Анна. Ось так у травні у 1910 році й з'явилося свято – День Матері.

III. Обмін інформацією.

Дітки, як звати ваших матусь ми вже знаємо, а тепер пропоную вам працювати з мікрофоном: по черзі розказати, з чим у вас асоціюється слово «мама», яка ваша мама, що вона любить робити у вільний час.

Дякую, ми багато дізнались про ваших матусь, а найголовніше, – ми зрозуміли, що кожен з вас дуже любить свою неньку! Продовжмо нашу роботу й визначімо погоду на сьогодні.

(*Учень-«синоптик» повідомляє сьогоднішнє число, місяць, день тижня. Виставляє картку з відповідною погодою.*)

IV. Групова робота.

1. Мозковий штурм.

На всіх мовах слово «мама» вимовляється дуже схоже. Наприклад, англійською «мама» звучить як «мот» («мам»). У чому ж причина? (*Відповіді дітей*)

Відповідь проста. Саме діти-малята визначили, як їм зручніше називати своїх мам. Склад «ма» дитині легше всього вимовляти, тому діти починають його говорити одним із перших. У багатьох мовах світу слово «мама» починається літерою «м». Не вірите? Переконайтеся! Майка – болгарська; Матка – польська, чеська; Мама – румунська; Мітір – грецька; Мор – норвезька; Ме – в'єтнамська; Мудер – голландська; Мутер – німецька; Мадре – іспанська, італійська; Мазе – англійська; Ман – португальська; Мер – французька.

2. Гра «Мами й діти».

Ви знаєте, що кожна матуся знайде свою дитинку за запахом, за голосом. Зараз пропоную вам пограти у гру «Мами й діти». (*Діти розподіляються на дві групи – «мами» й «діти».*)

Учитель дає кожному гравцеві першої та другої групи назву певного звіра так, щоб кожен звір у групі був в одному екземплярі. Обидві групи встають і об'єднуються в одну групу. Учасники закривають очі й кружляють на місці, подаючи партнеру звук, характерний для того виду тварини, яку він зображує. Якщо один партнер знайшов собі пару, то вони повинні тихо

відійти у бік і чекати, поки всі інші «звірі» не знайдуть собі пари. Плутанина буде зменшуватися в міру того, як все більше число граючих буде знаходити свою пару.

3. Створення колективної вітальної листівки.

– Учитель заздалегідь готує заготовки вітальних листівок для матусь. Кожна дитинка придумує коротеньке побажання для матусі й, почергово передаючи листівку один одному, вони записують своє побажання. Так кожна листівка заповниться гарними дитячими вітаннями та побажаннями до свята. Діти працюють протягом 5 хвилин. Можна ввімкнути повільну мелодію.

V. Крісло автора (дитина дня розповідає інформацію про святкування Дня Матері у різних країнах світу).

VI. Підсумок. Рефлексія.

Передаючи квітку один одному, діти діляться враженнями від ранкової зустрічі: Що сподобалося? Що запам'ятали? Що нового дізнались?

2.5. У СВІТІ ТВАРИН. СЛОНИ – УНІКАЛЬНІ ІСТОТИ

*С. В. Перекотій,
учитель початкових класів
Кремінської ЗОШ І-ІІІ ст. № 2
Луганської області*

Мета. Створити спільноти в групі, розвиток соціальних навичок: учити дитину почувати себе частиною спільноти, навчатися один від одного, розвивати довіру поміж дітьми, створювати позитивний настрій в групі, навчати співпрацювати.

Розвиток навичок спілкування: розвивати вміння та навички ефективного спілкування, учити говорити та слухати один одного, висловлювати свої думки, при розмові звертатись на ім'я та дивитися на співрозмовника, дякувати за допомогу та підтримку.

Розвиток академічних навичок: розвивати навички говорити, слухати, збагачувати словниковий запас, формувати вміння досліджувати, аналізувати та оцінювати матеріал.

ХІД ПРОВЕДЕННЯ РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

1. Запрошення на ранкову зустріч.

Грає музична мелодія, яка повідомляє дітям, що вже час збиратися у коло.

Діти та вчитель встають у коло.

2. Вітання.

– Діти разом промовляють вірш-вітання, виконують відповідні рухи.

– Привітання один з одним.

Сонечко встало,
 Іде новий день.
 Любі малята,
 Усім: «Добрий день!»
     Пташечка в небі
     Співає пісень.
     Ніби вітає усіх:
     «Добрий день!»

Дзвоник видзвонює:
 «Дзень! Дзень – дзелень!
 Учні, школяріки,
 Всім: Добрий день!»

Діти по колу передають квіточку добра та вітаються.

Усі звертаються один до одного на ім'я, що допомагає створити атмосферу дружби та причетності. ЧУчитель звертає увагу, щоб діти вчилися дивитись один одному у вічі.

- Доброго ранку, Марійко. Мені дуже приємно тебе бачити.
- Доброго ранку, Миколко. Я рада, що ти з нами.

Учитель: Я також рада бачити всіх вас та бажаю всім гарного настрою, цікавих занять і справ на сьогодні. Аплодисменти!

3. Обговорення правил ранкової зустрічі

Нашим привітанням ми створили спокійний і розважливий настрій. Пропоную згадати правила ранкової зустрічі. Допоможуть нам малюнки – схеми.

Правила ранкової зустрічі нашої групи:

- Говорити голосно й чітко.
  - Уважно слухати один одного.
  - Піднімати руку, якщо хочеш щось сказати.
  - Підтримували друзів посмішками та оплесками.
- Учитель: Прийшов час щоденних новин.

4. Щоденні новини

– Доброго ранку! Сьогодні з прогнозом погоди ознайомлю вас я – головний синоптик Наталка.

Зараз пора року – зима. Другий зимовий місяць – січень.

Сьогодні середа – третій день тижня.

На вулиці морозно, ясно, вітер слабкий. Уранці ми спостерігали іній. У народі кажуть: пухнастий іній – на хорошу погоду. Перевіримо.

Дитина заповнює календар погоди.

5. Обмін інформацією.

Тема, яку ми розглядаємо, вивчаємо під час ранкових зустрічей – «У світі тварин. Слони – унікальні істоти». Сьогодні в обміні інформацією будуть брати участь усі.

Діти, сидячи на подушечках по колу, ставлять один одному питання, уважно слухають інформацію кожного, учитель коментує розповіді. Діти підтримують друзів оплесками.

– Що ти, Данилко, знаєш про слонів?

– У слонів масивна голова й тулуб, довгий хобот, великі вуха і бивні. Прийнято вважати слона за розумного звіра. Як правило, слони мають співчуття, грайливість, відмінні здібності до навчання.

Учитель: Дякую тобі, Данилко. Це дійсно цікава інформація. Аплодисменти!

– А ти що знаєш про слонів, Аліна?

– Хобот дорослого слона має 2 м у довжину. Хобот слона досить чутливий, щоб підняти єдину травичку із землі, але все ж таки достатньо сильний, щоб вирвати з коренем дерево.

Після кожної розповіді вчитель коментує, діти аплодують та ставлять запитання іншому по колу: «А ти, Іванку, що знаєш про слонів?».

Учитель звертає увагу на виставку робіт на тему «Слони – унікальні істоти». Роботи ці діти виконали вдома з батьками або в класі під час гурткової роботи.

Учитель пропонує для перегляду відеосюжет «Такі цікаві тварини – слони».

6. Групове заняття. Робота в групах.

Учитель пропонує дітям об'єднатися в 3 групи, вибрати певний колір – емблему. Кожній групі треба виконати своє завдання, а потім репрезентувати роботу. Головне, кожна дитина повинна зробити свій внесок у спільну працю, виконувати завдання по черзі, вчитися спільно вирішувати проблему.

Завдання в групах:

1. Виконати аплікацію «Рожевий слон» з нетрадиційного матеріалу – різаної нитки з використанням шаблону – самостійно малюють контур.

2. Виконати аплікацію «Блакитне слонення» з нетрадиційного матеріалу – кольорові серветки по намальованому контуру – наносять елементи на готове зображення.

3. Скласти картинку «Мій улюблений слон» з пазлів.

Обладнання: листи картону, шаблон слона; прості олівці, клей ПВА, вовняна нитка, кольорові серветки.

За сигналом діти починають та закінчують роботу. У групах вибирають того, хто буде репрезентувати картинку. Працювати треба спільно, дружно, допомагати та підтримувати один одного.

6. Репрезентація робіт у кріслі автора.

Кожна група придумує ім'я слону, риси характеру, його звички. Коротко розповідають план виконання роботи. Коментар дітей та вчителя. Аплодисменти.

1 група

Свою роботу ми вирішили представити всі разом. Нашого рожевого слона звуть Пупсик. Він добрий, любить їсти банани та купатися в річці.

Його ми робили з вовняних ниток. Спочатку намалювали силует по шаблону. Потім товстим шаром нанесли на силует клей, не виходячи за лінію. А потім насипали нитки на силует слона, покритий клеєм.

Коментар дітей та вчителя. Аплодисменти.

7. Підсумок. Очікування від цього дня.

Учитель повідомляє дітям, що їх чекає сьогодні, які заняття, ігри. Діти висловлюють свої очікування на цей день. Учитель схвалює позитивними коментарями кожен вислів. Наприклад:

Дитина: я чекаю від цього дня веселого настрою.

Учитель: я впевнена, що він у тебе таким і буде.

Виконання пісні «Рожевий слон» з танцювальними рухами.

2.6. ПОРИ РОКУ

*О. Г. Мягка,
учитель початкових класів
Старобільської спеціалізованої
загальноосвітньої школи I-III ст. № 3
Старобільського району Луганської області*

Мета: актуалізувати знання учнів про пори року; збагачувати словниковий запас; виховувати повагу один до одного, уміння працювати в групі.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

I. Привітання (діти стають у коло).

Завітав до нас Промінчик та постукав у вікно:

Добрий ранок, дітлахи!

Привітаю тих, хто справа!

(покласти руку на плече сусіда справа)

Привітаю тих, хто зліва!

(покласти руку на плече сусіда зліва)

За руки візьмемось, друзі!

Гучно разом всі промовимо:

Перший клас – одна сім'я,

Дружим всі – і ви, і я!

II. Обмін інформацією.

1. «Коло вражень».

Учитель: Сьогодні ми розпочинаємо новий тиждень. Як завжди після вихідних ви бажаєте поділитися своєю радістю. А чарівним предметом нашого «Кола вражень» буде ось ця квіточка. Отже, хто перший? *(Бажаючи діти передають квітку один одному та діляться своїми враженнями від вихідних).*

Наприклад:

Учень: Мені дуже сподобалася прогулянка в парку всією родиною.

Учень: А я з молодшим братом ходив до кінотеатру й дивився веселий мультфільм.

2. «Крісло автора»

Учитель: Дуже добре, що ви не сумували. Але в нас є дитинка, яка святкувала в суботу свій день народження. Привітаємо іменинницю:

З днем народження вітаємо,
В щасті жити ми бажаємо,
А також усмішок прекрасних
І днів сонячних та ясних.

Успіхів тобі у навчанні
Клас бажає від душі.

Учитель: Оксанко, ми запрошуємо тебе до Крісла автора. Розкажи, будь ласка, про себе.

Учитель: Хто бажає поставити питання нашій Оксанці?

▪ Мій настрій

Учитель: Візьміть свої 6 цеглинок Лего. Добре поміркуйте й покажіть свій настрій. *(Учні підіймають цеглинку Лего).*

Учитель: Поясніть, чому сьогодні саме цей колір ви вибрали.

Учень: Я обрав жовту цеглинку, тому що в мене сонячний настрій.

Учень: А в мене блакитна цеглинка.

Я сьогодні дуже веселий, як блакитне безхмарне небо.

Учитель: Дякую за ваші відповіді, я бажаю вам гарного робочого дня, щоб наші заняття пройшли плідно й цікаво, а ваш настрій лише покращився.

III. Групове заняття

Учитель: Подивіться на наш природничий куточок. Чи побачили ви щось нове?

Учні: Ми бачимо кошик. В ньому щось є.

Учитель: Молодці. Ви дуже спостережливі. Виберіть собі будь-який предмет з кошика та об'єднайтеся в групи. *(У кошику лежать снігові баби, полунички, квітучі гілочки, жовте листя)*. Діти об'єднуються в групи та займають свої місця за партами.

Учитель: Групи, підніміть свої фішки. Чи хтось здогадався, про що зараз ми будемо розмовляти?

Учитель: Розумнички. Я з вами згодна. До нас завітали всі чотири пори року. Перша група, назвіть себе.

Учні: Ми зима.

(Групи по черзі називають пори року).

Вправа «Знайди прикмету»

Учитель: У кожній групі на парті лежить малюнок вашої пори року, а в конверті – прикмети та ознаки пів року. Виберіть, будь ласка, ті картки, які стосуються саме вашої теми. *(Звучить мелодія з альбому П. Чайковського «Пори року»)*

Учні працюють у групах, заповнюючи пусті клітинки на своїх завданнях. Група береться за руки й підіймає їх вгору, якщо завдання виконано. Учитель контролює та перевіряє роботу груп.

Вправа «Чарівне люстерко»

Учитель: На дні нашого кошика сховалось чарівне люстерко. Зараз ми спробуємо трішечки повихвалитися один поперед одного, нахваляючи

свою пору року. *(Дитина дивиться у дзеркало)*

Учень: (1 група) Я – зима. Мене дуже люблять діти. Я вкриваю поля снігом, одягаю на ліс білі шуби. А ще я гарно малюю на вікнах візерунки.

Вправа «Живий колір»

Учитель: Молодці, кожна група була переконлива. А зараз поспілкуйтеся і вирішіть, який колір найбільше підходить вашій порі року. Підніміть цю цеглинку Лего. *(Учні піднімають відповідний колір та пояснюють свій вибір)*.

Учні: Літо нам нагадує червоний колір, тому що влітку дуже багато фруктів – малини, полуниці, вишень тощо.

Учитель: А чи знаєте, як розташовані пори року у календарі.

Учні: Так. Зима, весна, літо, осінь.

Учитель: Зима – перша пора року, рік починає. Зима у вас асоціюється з синім кольором. Поставте картинку з синім колом на перше місце. *(учень бере картинку з синьою позначкою та ставить малюнок на перше місце)*

Учитель: Ось наші красуні. Вони одяглися у символічне вбрання. Назвемо їх разом:

- ✦ Зима, Весна, Літо та Осінь.
- ✦ Скільки їх?
- ✦ Назвіть пору року, коли в дітей дуже великі канікули?
- ✦ Якою порою року ми вперше йдемо до школи?
- ✦ Коли у природі все прокидається, оживає?
- ✦ Як ви вважаєте, чи є найголовніша пора року?

IV. Щоденні новини. Дошка оголошень

1. Повідомлення синоптика

(Учень «Черговий синоптик» виходить до календаря природи та називає й позначає число, день тижня, місяць, пору року, погоду)

2. Дошка оголошень

Учитель: Наш синоптик добре сьогодні підготувався. А мені лише залишилося додати, що ми починаємо новий тиждень, а отже й нова тема тижня «...».

Сьогодні ми будемо розглядати _____
попрацюємо над _____
виконаємо _____

А щоб добре все було, заспіваємо улюблену пісню з веселими рухами.
(YouTube З Любов'ю до дітей – гурт «Малдіви» «Ми плещемо у долоньки»).

2.7. ХТО СТВОРЮЄ МОДНИЙ ОДЯГ?

*Є. В. Єфременко,
учитель початкових класів
Лисичанської ЗОШ І-ІІІ ст. № 14
Луганської області*

Мета: актуалізувати знання учнів про моду, модний одяг; розширити уявлення про професію дизайнера, модельєра, моделі; розвивати зв'язне мовлення, увагу, навички спілкування; виховувати повагу до тих, хто оточує, інтерес до професій.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

I. Вітання

1. Віршоване привітання

В цьому класі друзі всі: *(три хлопки)*

Я і ти, і ми, і ви. *(три хлопки)*

Добрий день, тому, хто зліва. *(поворот до сусіда, що зліва)*

Добрий день, тому, хто справа. *(поворот до сусіда, що справа)*

Ми – одна сім'я. *(розвести руки в сторони, показати на всіх)*

2. Вітання учнями один одного

Учитель заготовляє картки з іменами кожної дитини. Кожна дитина витягує картку з мішечка й вітає того, чиє ім'я на ній написано.

II. Щоденні новини.

1. Робота з дошкою «Новини дня».

– Настав час заповнити нашу дошку новин, а щоб це зробити, вам потрібно буде відгадати декілька загадок.

Коли це буває,
Що клен запалає?
А прихопив морозець
Та повіяв вітерець,
Весь вогонь на землю вправ,
Зовсім клен без листя став.

(Восени)

Краплі з неба,
Дахів, стріх,
Дощ холодний,
Перший сніг,
Почорнів без листя сад.
Що за місяць?

(Листопад)

Семеро нас є у тата,
Другим я іду за братом.

(Вівторок)

(Після відгадування загадок учні чіпляють слова відгадки на дошку).

– Хто може обрати із запропонованих цифр, яке сьогодні число? Сьогоднішня дата 6 листопада, але на дошці тільки цифри 4, 9, 3.

– Правильно, щоб отримати 6, потрібно перевернути 9.

– Яка погода за вікном? (випав перший сніг, стало ще холодніше, небо затягло важкими сірими хмарами)

III. Обмін інформацією.

1. Слово вчителя.

– Через цю погоду всі ми сьогодні вдяглися тепліше! Але ж які ви сьогодні всі чепурненькі! Всі гарно вдягнені! Діти, а де ви взяли свій красивий одяг?

– Мама купили?

– А звідки він з'явився в магазині? (бо його пошили швачки)

– А звідки швачки знали, що треба шити таким гарним діткам? (їм дали свої малюнки модельєри)

– А хто ще приймає участь у створенні одягу? (моделі – на примірках вони допомагають модельєрам побачити, як буде виглядати одяг на людині; фотографи – вони роблять знімки найкращих моделей одягу й передають у модні журнали)

– Ви праві діти. У створенні модного одягу бере участь багато людей. Тож темою цього дня буде «Хто створює модний одяг?».

2. Повідомлення від підготовлених учнів.

– Законодавцем моди сьогодні є Париж. Там зосереджені салони й презентації найвидатніших кутюр'є світу – Шанель, Кардена, Валентино та багатьох інших. У Парижі проходять найпрестижніші покази мод за участю найбільш відомих і вродливих топ-моделей – Наомі Кемпбелл, Лінди Свангелісти, Сінді Кроуфорд та інших.

– У давні часи майстри-модельєри слідували, щоб їхні вироби були добротні, виготовлялись за всіма правилами. Учень, який хотів увійти в гурт майстрів, повинен був представити на їх суд свою найкращу роботу. Її називали «шедевром», що з французької означало «кращий із творів». З тих пір повелось називати шедеврами особливі, прекрасні витвори людських рук – твори мистецтва.

– В Україні теж є модельєри, які відомі на весь світ, – Вікторія Гресь, Андре Тан, Лілія Пустовіт та інші. Художники-модельєри – люди творчої професії, покликані робити одяг для людей кращим, допомогти людині знайти свій образ, підкреслити свою індивідуальність.

IV. Групова робота.

– Сьогодні ми спробуємо на собі, як це бути модельєром.

1. Гра «Створи модний одяг».

Кожен учень отримує листок з намальованою головою героя (хлопчика або дівчинки). Учні підписують свою картку іменем і, за сигналом учителя, передають свій листок сусіду справа, перед цим намалювавши на ньому предмет одягу. Гра зупиняється коли аркуш повертається до власника.

2. «Доторкнись до синього».

– Ви й самі всі маєте модний одяг. А чи придивлялися ви до кольорів свого одягу та одягу ваших друзів? Зараз дізнаємося, хто найуважніший і найспритніший.

Учні повинні мати можливість вільно пересуватися. Учитель розпочинає гру словами: «Доторкнись до синього!». Учні мають торкнутися синього кольору на своєму одязі або на одязі інших. Вони можуть торкатися пальцем, коліном, ліктем, головою тощо.

Потім учитель називає інший колір, наприклад: «Доторкнись до червоного!». Діти, продовжуючи триматися за предмет синього кольору, мають водночас зуміти торкнутися червоного кольору.

Протягом гри спонукайте дітей допомагати один одному торкатися відповідних кольорів. У цій грі немає тих, які програли або вибули з гри!

V. Рефлексія.

– Яка професія з тих, що пов'язані зі створенням одягу, вам сподобалася найбільше? Чим саме? *(діти можуть, користуючись кріслом автора, розповісти, чи хоче хтось обрати своєю майбутньою професією «художник-модельєр», «швачка» або «модель»).*

2.8. СЛОВА ВВІЧЛИВОСТІ

*О. М. Крестьянова,
учитель початкових класів
КЗ «Нижньотеплівська ЗОШ І-ІІІ ст.»
Станично-Луганського району
Луганської області*

Мета: допомогти усвідомити значення сили слова; розвивати вміння використовувати слова ввічливості у своєму мовленні, бажання бути чемними завжди; розвивати вміння висловлювати свої думки, замислюватися; створити приймний настрій у дитячому колективі.

Обладнання: календарик настрою (табличка), маленький м'ячик, паперові кульки.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

1. Вітання.

Діти утворюють коло. Учитель пропонує привітатися за допомогою вірша. Вітання починає він сам, а діти продовжують.

Треба разом привітатись:

▪ Добрий день! Добрий день!

Дружно, весело сказати:

▪ Добрий день! Добрий день!

Вліво, вправо повернутись:

▪ Добрий день! Добрий день!

Один одному всміхнутись:

▪ Добрий день! Добрий день!

У долоні поплескати:

▪ Добрий день! Добрий день!

Один одного вітати:

▪ Добрий день! Добрий день!

Перший раз слова «Добрий день!» промовляє вчитель, а далі – усі діти. Учитель показує рухи (повернутись, усміхнутись, поплескати), а діти повторюють їх.

2. Щоденні новини. Заповнення календарика погоди та календарика настрою.

- Який день сьогодні зустрічаємо?
- Яким числом позначимо його в нашому календарі?
- Яку назву має місяць?
- Який місяць прийде на зміну?

Коли вдячними бувають...

Учитель: Скажімо дружно всі разом, яке слово забула Оля? (Дякую!)

Поміркуйте трішки і скажіть, коли ви говорите це слово?

Діти кидають один одному маленький м'ячик. Дитина, в якій опинився м'яч, називає ситуацію, в якій вона говорить слова подяки.

▪ **Історія друга. «Неввічливий ведмідь»**

У лісі жив ведмідь-гультяй.

Знав єдине слово: «Дай!»

Дайте меду! Дай малини!

Дайте рибки! Дай калини!

Дорікали звірі вслід:

Ну й неввічливий ведмідь!

Чи тобі завжити важко

Чарівні слова:

Будь ласка!

Учитель: Друзі, навчимо ведмедика бути ввічливим.

Знову м'яч «біжить» по колу. Учні називають ситуацію, в якій вони висловлюють прохання.

▪ **Історія третя. В. Сухомлинський «Навіщо кажуть «спасибі»**

Крісло автора займає вчитель. Читає оповідання. Далі пропонує питання для обговорення.

В. Сухомлинський «Навіщо кажуть «спасибі».

Дрімучим лісом йшло двоє подорожніх. Дідусь і хлопчик. Було жарко і хотілося пити.

Нарешті вони прийшли до струмка. Тихо дзюрчала холодна вода. Мандрівники нахилилися, напилися.

Дідусь сказав:

– Спасибі тобі, струмочку. Хлопчик усміхнувся.

– Чого ти усміхнувся, хлопче? – запитав дідусь.

– Навіщо ви, дідусю, сказали струмкові «Спасибі!»? Він же не жива істота й не дізнається про вашу подяку, не почує ваших слів.

– Це так. Якби води написвся вовк, він міг би й не дякувати. Ми ж не вовки, а люди.

Розумієш, навіщо людина каже «Спасибі!»? А знаєш, кого це слово вшанує, звеличує, підносить? Хлопчик замислився. Він ще ніколи не думав над цією мудрою істиною. Тепер саме час був подумати: дорога через ліс ще довга.

Учитель: – Куди підійшли подорожні?

– Як хлопчик зреагував на подяку дідуся струмкові?

– Уявіть себе на місці хлопчика. Що б ви відповіли дідусеві?

– Чого дідусь намагався навчити свого онука?

– Заплющимо оченята й уявимо себе цим хлопчиком, що йде лісовою стежкою та розмірковує, навіщо людина говорить «спасибі»? Хто готовий прийняти м'яч, нехай повідомить оплесками в долоні. *(Діти висловлюють свої думки та бажання).*

IV. Групова робота

▪ Вправа «Чарівні слова»

– Зараз ми з вами теж побудемо трішки магами й утворимо свій великий букет чарівних слів. Я впевнена, що ви знаєте їх дуже багато. Це можуть бути слова вітання вранці та ввечері, слова прощання, подяки. А допоможуть нам у цьому різнокольорові кульки, які лежать на ваших партах. Кожен з вас напише декілька слів ввічливості, які він знає. *(доброго ранку, щасливої дороги, дякую, спасибі, пробачте, до побачення, добрий вечір, на добраніч)*

– Погляньте, яке диво у нас вийшло. Вам подобається?

– Зачитаймо їх.

– Наша класна кімната стала веселішою. Недарма ввічливі слова називають «чарівними». Усім, кому вони адресовані, стає приємно й добре.

– Поміркуйте, чому так відбувається?

▪ Гра «Коло ввічливості»

– Зараз ми перевіримо наскільки ж ви виховані.

Учні доповнюють речення й стають у коло «Якщо я ввічлива/ввічливий, то...».

– Якщо я ввічлива/ввічливий, то знаю й використовую чарівні слова «дякую», «будь ласка»...

– Якщо я ввічлива/ввічливий, то я завжди вітаюся та ще й посміхаюся.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я вмію поводити себе так, щоб іншим було приємно зі мною.

– Якщо ввічлива/ввічливий, то сидячи на уроці, не буду з подружкою тріскотіти як сорока.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я не буду вихвалитися своїми речами, іграшками.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я в розмові зі старшими їх ніколи не перебиваю.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, то я не сміюся над чужими помилками.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я не запізнюся на урок.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, дарую людям теплі, ніжні, привітні слова.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я не примушую за себе хвилюватися.

Обов'язково скажу, куди йду, коли повернуся.

– Якщо я ввічлива/ввічливий, я не капризую, не бурчу. Капризування може зіпсувати настрій іншим.

▪ Гра «Прийми оплески»

Учитель; Молодці! Ви допомогли зрозуміти один одному, що людині необхідні слова ввічливості. Я переконалася, що ви вмієте говорити їх і залугуєте на гучні оплески.

Учитель розпочинає гру: підходить до дитини, дивиться їй у вічі й починає плескати в долоні – дарує овації. Далі вже вдвох обирають учня, котрий також отримує свою порцію оплесків. Потім уся трійка обирає наступного претендента на овації. Щоразу той, кому аплодували, має право обрати наступного. Так гра триває, а оплески стають все гучніші.

Учитель (декламує вірш Є. Саталкіної)

▪ **Знайте всі**

Знайте всі, як два по два,

Що образливі слова

І на вулиці, і вдома

Вибухають, наче бомба,

Б'ють в лице, шмалкіші вітру.

Ще й забруднюють повітря;

Заважають їсти, спати...

Та навіщо ж їх казати?

А слова ласкаві, щирі

З плеч знімають смутку гирі.

Добрі усмішки дарують,

Пестять, міць дають, лікують.

Розганяють чорні хмари...

Їх вживайте – ви ж не скнари!

Пропоную особу дня визначити в кінці навчального дня. Хай нею стане учень/учениця, який/яка, на вашу думку, є найбільш чемним/чемною в класі.

Будьте ввічливі завжди!

2.9. ВІРНИЙ ДРУГ ЛЮДИНИ – СОБАКА (ТИЖДЕНЬ «ЧОТИРИЛАПІ ДРУЗИ ЛЮДИНИ»)

*О. М. Колпакова,
учитель початкових класів
середньої загальноосвітньої школи
I-III ступенів № 1
м. Северодонецька Луганської області*

Мета: розширити уявлення учнів про природу, тварин, що мешкають поряд; з'ясувати зміст поняття «чотирилапі друзі людини»; розвивати логічне мислення, уміння висловлювати свою думку, пізнавальний інтерес; формувати вміння працювати в групі, поважати думку інших дітей; виховувати любов до природи, бажання допомагати тваринам, які живуть поряд.

ХІД РАНКОВОЇ ЗУСТРІЧІ

ПРИВІТАННЯ

1. Коло вітань

Учитель:

Посміхнімось, діти, щиро!
Розпочнемо день наш з миром!
Розпочнемо з добрих справ,
Щоби день наш добрим став!

Діти, пропоную розпочати наш день із щирого вітання й цікавого зізнання, якою твариною ви себе уявляєте.

Наприклад, «Вітаю тебе, Петрику, із цим гарним днем! Поділюся з тобою секретом, що якщо б я була твариною, то неодмінно – ведмедиком. Бо я дуже люблю спати!».

(Діти по колу обмінюються привітаннями)

2. Налаштування на плідну роботу

День чудовий настає,
Знання й радість нам несе.
Щоб усе нове сприйняти
Будем плідно працювати.

РОБОТА З КАЛЕНДАРЕМ ПРИРОДИ

1. Вступ

Учитель: Діти, яка пора року настала?

А який місяць осені?

Осінь, осінь, листопад,
Жовте листя стелить сад,
За моря в краї далекі
Відлетіли вже лелеки.

Хмари небо затягли,
Вітер віє з-за гори,
Ходить осінь листопадом,
Жовте листя стелить садом.

(Анатолій Житкевич)

А яку погоду принесе цей день, нам розкажуть чергові синоптики.

2. Доповіді синоптиків

– Сьогодні черговий синоптик я – _____. І я – _____. Ми розкажемо вам про зміни в природі.

– Сьогодні 5 листопада. *(Заповнюється табличка на стіні)*. Температура повітря +7°. Небо хмарне, очікуємо на опади, вітер східний.

– Поступово ніч стає все довшою й довшою, а день помітно скорочується. Надходять короткі дні осені: ледве заховалося сонце – і вже насувається ніч.

– Сонце піднімається вже не так високо, як літом, тому його промені вже слабше прогрівають землю. Температура повітря знижується.

– У листопаді місяці настає негода із затяжними дощами, низькими температурами повітря.

3. Народні прикмети.

Якщо кроти роблять входи до нори з півночі – до теплої зими, з півдня – холодної, зі сходу – сухої, а із західної – мокрої.

Коли подушки гнізд у рудих лісових мурах товсті й міцно складені – зима буде морозною, а пухкі – сирітською.

Якщо польові мурашки витягали високі купини, то осінь і весна будуть дощовими, з буйним водопіллям.

Запаслися білки на перезимок великим припасом горіхів – на холодну зиму.

ОБМІН ІНФОРМАЦІЄЮ

1. Дидактична гра «Математичні пазли».

Учитель: Діти, перед вами на пазлах написані математичні приклади. Як тільки ви розв'яжете якийсь із них, то перевертаєте на зворотний бік і маєте фрагмент малюнку. Коли ви знайдете всі відповіді, то можете скласти малюнок і сказати мені, хто там зображений.

Діти збирають малюнок.

Учитель: Так, діти, звичайно, – це собака.

2. Розповідь спеціально підготовленої дитини, що супроводжується переглядом презентації.

Пес свійський або свійський собака – це тварина, яка з найдавніших часів є найвідданішим другом людини.

Учені доводять, що перші люди мали справу із вовками. Одомашнення вовка відбулося від 100 000 до 15 000 років тому.

Як це сталося? Коли в первісних людей виходило щось вполювати, то у вовків полювання закінчувалася невдачею. Після цього люди почали видавати залишки їжі вовкам і помітили, що тварини починають частіше приходити й можуть бути чудовими охоронцями й помічниками в полюванні. Так почали виховувати тварин і через деякий час дикий звір став ручним і супроводжує людину до нашого часу, охороняючи людей уночі від інших звірів.

Собака швидко став незамінним помічником і другом.

3. Обговорення.

Чому собак називають «чотирилапим другом людини»?

Собаки виконують багато видів робіт для людей, таких як полювання, охорона, служба в поліції та військах, а також собаки допомагають пасти стада худоби, допомагають інвалідам та служать компанійськими

сімейними собаками. Ця всебічна допомога й дала собаці прізвисько «найкращий друг людини». За підрахунками, на нашій планеті на 2018 рік проживало близько 525 мільйонів собак.

4. Цікаві факти про собак.

Доповіді дітей, що супроводжуються переглядом презентації

У світі налічується 703 породи собак.

Собаки здатні розрізняти кольори. Їх світ не є чорно-білим. Однак їх кольорова гамма не така широка, як у людини.

У собак дуже розвинена здатність до сприйняття запахів. Вони відчувають аромати в тисячі разів краще людини.

Собаки – дуже теплокровні («гарячі») тварини, середня температура тіла 38,3 – 39,4 градусів. На жаль, ця температура комфортна для бліх, у зв'язку з чим важливо час від часу перевіряти вашого вихованця на наявність паразитів.

Шум грози часто викликає біль у вухах собаки. Якщо ви бачите, що ваш вихованець злякався грози, в дійсності це може бути реакція на біль у вухах.

Чи знаєте ви, що собаки не пітніють через шкіру? Їх піт виходить назовні через подушечки лап і швидке дихання.

Собаки здатні запам'ятати понад 250 слів і жестів, вони можуть рахувати до 5 і вирішувати найпростіші математичні завдання.

Собаки не люблять, коли їх обіймають і гладять по голові – це вважається ознакою домінування. Якщо хочете приголубити собаку, погладьте їй бік.

У США знаходиться єдина в світі церква для собак. Її побудував у XIX столітті художник Стефан Ханеке на знак подяки своїм п'яти лабрадорам, які допомогли йому перемагти важку хворобу.

Собачий сміх таке ж природне й часте явище, як і людський. Собаки сміються також, як люди, тільки замість «ха-ха» вони вимовляють «х-х». Найчастіше наші вихованці сміються під час гри і при зустрічі з господарем.

Шоколад є отрутою для собак. У ньому містяться речовини, які викликають ураження їхньої центральної нервової системи.

Собаки можуть розрізняти ультразвуковий свист. Дізнавшись про це, Пол Маккартні вставив цей звук в одну з пісень спеціально для свого собаки.

Власники собак рухаються на 66 % більше, ніж інші люди.

Першими собаками (у звичному для нас розумінні) були приручені вовки.

Собаки з довгим тілом та короткими лапами, такси, були виведені для полювання за борсуками.

Напевно, всі знають, що цуценята народжуються глухими і сліпими. Тому перше чуття, яке у них розвивається – це дотик. Все тіло чотириногих вихованців покрито нервовими закінченнями, які допомагають їм у цьому.

Собака розрізняє 500 000 запахів. Нюх у собак чудово розвинений. Собака постійно обнюхує повітря, землю й прилегли об'єкти для того, щоб зорієнтуватися в світі. Нюховий центр головного мозку розташовується на лобі собаки відразу над очима. У різних собак рівень нюху різний. Відомо, що загалом собака розрізняє близько півмільйона запахів, у той час як людина – усього кілька тисяч.

Собаки-поводирі не відрізняють червоний сигнал світлофора від зеленого. Тому вони орієнтуються по потоку руху

Коли собаки породи грейхаунд беруть участь у гонках, то 75 % часу вони знаходяться в польоті над землею.

Нашийники з шипами винайдені в стародавній Греції для захисту ший собак від нападу вовків.

ГРУПОВЕ ЗАНЯТТЯ

1. Відгадування загадки.

У дворі не ловить гав,
Каже грізно: «Гав-гав-гав!»
Пильно дім охороняє,
Кицю Мурку захищає,
Бачить з буди двір увесь...
Хто це, дітки? Звісно, ... (пес)!»

2. Крісло автора.

У кріслі автора учень (учениця), який (яка) розповідає про свою собаку.

3. Слухання вірша.

Я і ти (Людмила Савчук)

Зачекай-но, песику,

Зупинись!

Ось який вже виріс я –

Подивись!

Не спіши так, песику,

Не біжи!

А зі мною краще ти

Подружись!

Буду тебе кістками

Пригощать,

Від kota Муркотика

Захищать.

Буду я люблю тебе,

Берегти...

Будем завжди друзями

Я і ти!

4. Зворотний зв'язок.

Учитель: Діти, як ви гадаєте, якщо собака б міг говорити, то про що б він вас попрахав?

Складання невеличких усних розповідей.

НОВИНИ ДНЯ

Незвичайний день настав,

Що цей день приготував?

Що на діточок чекає –

Зараз вже розповідаю.

Учитель: Сьогодні, діти, ми будемо разом з вами працювати у центрах навчальної діяльності. У науковому центрі ми дізнаємося багато цікавого

про собак, у математичному – порахуємо скільки кісточок на день потрібно для наших чотирилапих друзів, у мистецькому – організуємо виставку фото ваших домашніх улюбленців.

А ще на нас чекає зустріч із кінологом.

1. Очікування

Учитель: Прошу всіх вас утворити ранкове коло.

Діти, поміркуйте і скажіть, чого ви чекаєте від цього дня?

(Діти відповідають)

Учитель:

Остання хвилинка ранкової зустрічі,

Але день принесе ще багато нового.

Корисні знання і цікаві зустрічі

Чекають на нас вже. До праці готові?

Використані ресурси:

1. traditions.in.ua/usna-narodna-tvorchist
2. tut-cikavo.com › Тварини
3. <https://naurok.com.ua/>
4. myplanet.com.ua
5. <https://dovidka.biz.ua/zagadka-pro-sobaku-dlya-ditey/> Довідник цікавих фактів та корисних знань © dovidka.biz.ua
6. posnayko.com.ua
7. <https://www.ria.com>

ЛІТЕРАТУРА

1. Вчимося жити разом. Посібник для вчителя з розвитку соціальних навичок у курсі «Основи здоров'я» (початкова школа) / Воронцова Т. В., Пономаренко В. С. та ін. Київ : Видавництво «Алатон», 2017. 232 с.
2. Доброго ранку, ми раді, що ви тут! : посібник для вчителів з проведення ранкової зустрічі. Київ, 2004. 56 с.
3. Концепція «Нова українська школа». URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf> (дата звернення: 15.11.2018).
4. Крок за кроком – до успіху. Ранкові зустрічі у 3–4-х класах / упоряд. О. В. Стребна, Г. О. Соценко. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 77, [3] с. (Б-ка журн. «Початкове навчання та виховання»); Вип. 4 (172).
5. Модельна навчальна програма для 1-го класу та навчально-методичні матеріали. URL: <http://kyiv-oblosvita.gov.ua/dovidnik-zakladiv-osviti/136-nova-ukrajinska-shkola/10485-modelna-navchalna-programa-dlya-1-go-klasu-ta-navchalno-metodichni-materiali> (дата звернення: 15.11.2018).
6. Нова українська школа: основи Стандарту освіти. Львів, 2016. 64 с.
7. Нова українська школа: poradnik dla vchytelja / Під заг. ред. Бібік Н. М. Київ : ТОВ «Видавничий дім «Плеяди», 2017. 206 с.
8. Перші кроки життя : Методичний посібник / автори-упорядники: Барабаш О. Д., Загріїчук Л. М., Лукіна О. В. Івано-Франківськ, 2006. 50 с.
9. Ранкові зустрічі. 1 клас. I семестр. / авт.-упоряд. Н. Ю. Бабіченко, О. А. Нечипоренко, С. М. Хівренко. Харків : Вид. група «Основа», 2018. 141, [3] с. (Серія «Нова українська школа»).
10. Ранкові зустрічі. URL: <https://mail.google.com/mail/u/0/#inbox/FMfcgXvzLhbgXSICFvbBvHrPjdSdNDWT> (дата звернення: 15.11.2018).
11. Ранкова зустріч : що це і навіщо. URL: <http://nus.org.ua/articles/rankova-zustrich-shho-tse-i-navishho/> (дата звернення: 15.11.2018).
12. Ранкові зустрічі як важливий елемент Нової української школи. URL: <http://osnova.d-academy.com.ua/course/rankovi-zustrichi-yak-vazhlyvyj-element-novoyi-ukrayinskoji-shkoly/> (дата звернення: 15.11.2018).
13. Решетник Р. В. Ранкові зустрічі. Актуальність, роль ранкових зустрічей. URL: nv-imc.edukit.zt.ua/.../ранкові%20зустрічі%20решетник. (дата звернення: 15.11.2018).
14. Сідлецький А. Ранкові зустрічі у 1 класі // Початкова школа. 2013 – № 10. С. 33–36.
15. Тренінговий модуль «Ранкові зустрічі». URL: hm-raivo.gov.ua/wp.../2018/.../rankova-zustrich-modul (дата звернення: 15.11.2018).
16. Чумарна М. І. Ранкові зустрічі в початковій школі : дидак. матер. / М. І. Чумарна. Тернопіль : Навчальна книга – Богдан, 2017. 24 с. (Серія «Світ малого українця»).
17. Я досліджую світ : підруч. інтегрованого курсу для 1 кл. закладів загальної середньої освіти (у 2-х частинах). Частина 1 / Т. В. Воронцова та ін., Київ : Видавництво «Алатон», 2018. 128 с.

ГЛОСАРІЙ

Адаптація соціально-психологічна – аспект психічної адаптації, що забезпечує організацію мікросоціальної взаємодії, формування адекватних міжособистісних стосунків, урахування експектацій оточення й досягнення соціально значущих цілей.

Емоційна, або афективна пам'ять – пам'ять на емоції, почуття. Спогади про пережиті почуття – страждання, радості, любові супроводжують людину протягом усього її життя. Емоційне ставлення до інформації, емоційний фон істотно впливає на запам'ятовування. При цьому найкраще запам'ятовуються факти й ситуації, що мають позитивне емоційне забарвлення.

Емоційний інтелект – (EI; англ. *emotional intelligence, EI*) – здатність людини розпізнавати емоції, розуміти наміри, мотивацію й бажання інших людей і свої власні, а також здатність керувати своїми емоціями та емоціями інших людей з метою вирішення практичних задач.

Інклюзивне навчання – система освітніх послуг, гарантованих державою, що базується на принципах недискримінації, врахування багатоманітності людини, ефективного залучення та включення до освітнього процесу всіх його учасників

Інтелектуальна комфортність – це задоволеність дитини своєю розумовою діяльністю, її результатами на уроках і в позаурочній діяльності, а також задоволеність потреби в отриманні нової інформації.

Компетентність – сукупність особистісних якостей учня (ціннісно-сміслових орієнтацій, знань, умінь, навичок, здібностей), зумовлених досвідом його діяльності в певній соціально й особистісно значущій сфері; здатність учня самостійно реалізовувати практичну діяльність і розв'язувати життєві проблеми, яка засновується на набутому навчальному та життєвому досвіді, особистісних цінностях і здібностях.

Педагогічна технологія – сукупність психолого-педагогічних установок, що визначають спеціальний набір і компонування форм, методів, способів, прийомів навчання, виховних засобів.

Психологічна комфортність – це такий стан, який виникає у процесі життєдіяльності дитини, вказує на радість, задоволення, отримані в навчальному закладі; це умова життя, за якої учень спокійний та немає потреби від будь-кого захищатися. Ще в 1941 році психолог Р. А. Джонсон увів термін «шкільна фобія» – це не просто небажання дитини відвідувати школу, а невротичний стан, який характеризується розладом сну, підвищеною тривожністю, енурезом, загостренням хронічних хвороб (гастрит, виразка, астма).

Ранкові зустрічі – практика, що проводиться зазвичай на початку дня, під час якої вчитель з учнями об'єднуються в коло та виконують декілька пізнавальних різнопланових діяльностей, що створюють позитивне налаштування на весь день взагалі й налаштування на навчання зокрема, формують відповідальну турботливу класну спільноту, забезпечують розвиток

академічних, соціальних, мовленнєвих навичок дітей, впровадження демократичних цінностей.

Соціальна ідентичність – це переживання й усвідомлення своєї приналежності до тих чи інших соціальних груп і спільнот. Ідентифікація з певними соціальними спільнотами перетворює людину з біологічної особини в соціального індивіда та особистість, дозволяє їй оцінювати свої соціальні зв'язки та приналежність у термінах «Ми» (in-group) і «Вони» (out-group).

Соціальний інтелект – сукупність здібностей, що визначає успішність соціальної взаємодії. Включає в себе здатність розуміти поведінку іншої людини, свою власну поведінку, а також здатність діяти відповідно до ситуації.

Тривожність – це схильність переживати емоційне хвилювання, тривогу, що виникають у ситуаціях невизначеної загрози якійсь очікуваній події і виявляється у прогнозуванні несприятливого її завершення. Тривожна дитина живе у стані постійного безпричинного страху, напруження від думки: «Аби чогось не сталося». Підвищена тривожність робить поведінку дитини метушливою, неспокійною, розсіяною. Такий емоційний супровід значно зростає в умовах особистої відповідальності за щось і негативно позначається на характері, котрий набуває рис невпевненості, заниженої самооцінки, внутрішнього конфлікту між високим рівнем домагань і низькою самооцінкою своїх можливостей та успішності.

Фізична комфортність учня – це відповідність між його тілесними, соматичними потребами та предметно-просторовими умовами шкільного середовища.

Цінності – еталони бажаного й належного ставлення особистості до об'єктів матеріальної і духовної діяльності людей, до природи й суспільства; характеризують соціально й особистісно значущі сенси життя людей. Розрізняють загальнолюдські, національні, колективні, індивідуальні, родинні, духовні тощо. Цінності шкільної освіти: гуманізація, культурологічна спрямованість, громадянське виховання й розвиток, цінності прав і свобод дітей і молоді, працелюбність і відповідальність, екологічний світогляд, здатність навчатися впродовж життя, мовна та інформаційна культура, толерантність, цінність здорового способу життя.

Для нотаток

Навчально-методичний посібник

КРОКУЄМО ДО УСПІХУ: РАНКОВІ ЗУСТРІЧІ

Редактор *Л. П. Гобельовська*
Дизайн та верстка *Ю. Ф. Власова*
Дизайн обкладинки *А. І. Степаненко*

Підписано до друку 13.12.2018 р.
Формат 60x84/16. Папір офсетний. Друк цифровий.
Гарнітура AdonisC. Ум. друк. арк. 6,62.
Наклад 400 прим. Зам. № МА00-001413

Видавець і виготовлювач:
ТОВ «Друкарня Мадрид»
61024, м. Харків, вул. Максиміліанівська, 11
Тел.: (057) 756-53-25
www.madrid.in.ua   info@madrid.in.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
ДК № 4399 від 27.08.2012 року